

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1^η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ

(Πακέτο Εργασίας: Αξιολόγηση SWOT
Ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της
περιοχής παρέμβασης του Στρατηγικού Σχεδίου
της ΚΓΠ)

Εχ-Αnte Αξιολόγηση
του Στρατηγικού Σχεδίου ΚΓΠ 2021- 2027

**ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Ε.Π.Ε.**
Αριστοτέλους 11-15,
7^{ος} όροφος, 10432 Αθήνα
Τηλ: 210 5201460
Fax: 210 5230064
e-mail: lkn@lkn.gr

Α.Μ. ΦΙΛΑΓΡΟΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΛΤΔ
Κουτσόφτα & Παναγίδα 12
2660, Κοκκινότριμιθιά
Τ.Θ, 25102, 1306, Λευκωσία, ΚΥΠΡΟΣ
Τηλ: +357 22355766, +357 22355360
Φαξ: +357 22354485
E-mail: info@filagroup.com

Λευκωσία, Μάιος 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
1. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΓΠ ΣΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΚΓΠ, ΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΗΛΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΓΠ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ.....	4
1.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ 2021 - 2027	4
1.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΓΠ.....	11
1.2.1. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 1 «Υποστήριξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων και ανθεκτικότητας σε ολόκληρη την Ένωση για τη στήριξη της επισιτιστικής ασφάλειας».....</i>	<i>15</i>
1.2.2. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 2 «Ενίσχυση του προσανατολισμού προς την αγορά και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένης μεγαλύτερης εστίασης στην έρευνα την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση» .....</i>	<i>18</i>
1.2.3. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 3 «Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας».....</i>	<i>33</i>
1.2.4. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 4 «Συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν, καθώς και στη βιώσιμη ενέργεια».....</i>	<i>38</i>
1.2.5. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 5 «Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος και ο αέρας»... ..</i>	<i>49</i>
1.2.6. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 6 «Συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και διατήρηση οικοτόπων και τοπίων».. ..</i>	<i>58</i>
1.2.7. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 7 «Προσέλκυση νέων γεωργών και διευκόλυνση της επιχειρηματικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές».....</i>	<i>72</i>
1.2.8. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 8 «Προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της βιοοικονομίας και της βιώσιμης δασοκομίας» .....</i>	<i>78</i>
1.2.9. <i>Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 9 «Βελτίωση της ανταπόκρισης της γεωργίας της ΕΕ στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης για ασφαλή, θρεπτικά και βιώσιμα τρόφιμα, απορρίμματα τροφίμων, καθώς και για καλή μεταχείριση των ζώων» .....</i>	<i>103</i>

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση αποτελεί την 1^η Ενδιάμεση Έκθεση του έργου «Παροχή Υπηρεσιών για την διενέργεια της εκ των προτέρων αξιολόγησης του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΓΠ και τη διεξαγωγή μελέτης εκτίμησης επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια / προγράμματα» σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση της 26^{ης} Νοεμβρίου 2019, που υπογράφηκε από το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος κ. Ανδρέα Π. Λουκά και τον Νόμιμο Εκπρόσωπο της Κοινοπραξίας των εταιρειών ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε. – Α.Μ. ΦΙΛΑΓΡΟΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΛΤΔ, κ. Σάββα Μαλιώτη, ύστερα από την διαγωνιστική διαδικασία που διενεργήθηκε βάσει του υπ' αριθ. «ΑΔ 3/2019» σχετικού διαγωνισμού και ανατέθηκε βάσει της υπ' αριθ. ΑΔ 3/2019 απόφασης ανάθεσης. Με την εν λόγω σύμβαση, διάρκειας (20) είκοσι (+ έξι) μηνών, η προαναφερόμενη Κοινοπραξία ανέλαβε να παρέχει υπηρεσίες για την Ex-Ante Αξιολόγηση του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΓΠ και την κατάρτιση της μελέτης εκτίμησης στο περιβάλλον του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ για την προγραμματική περίοδο 2021-2027.

Ειδικότερα, η παρούσα έκθεση περιλαμβάνει την **αξιολόγηση της SWOT Ανάλυσης της τρέχουσας κατάστασης της περιοχής παρέμβασης του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΓΠ**. Ο Ανάδοχος αξιολογεί εάν η SWOT ανάλυση είναι ολοκληρωμένη και βασίζεται τεκμηριωμένα σε πλήρη και κατάλληλα δεδομένα (λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες πλαισίου και τις τιμές των κοινών δεικτών επιπτώσεων) παρέχοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής παρέμβασης του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΓΠ. Επιπλέον, αξιολογείται το εάν έχουν ληφθεί υπόψη τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την εφαρμογή της ΚΓΠ κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Η αξιολόγηση της SWOT Ανάλυσης παρουσιάζεται σε επίπεδο Ειδικού Στόχου. Κάθε Ειδικός Στόχος αναλύεται σε επιμέρους ενότητες, εφόσον αυτό είναι εφικτό, και παρατίθενται τα σχόλια του αξιολογητή τα οποία θα μπορούσαν να βελτιώσουν την ανάλυση SWOT και την χρησιμότητά της στο σχεδιασμό του Στρατηγικού Σχεδίου ΚΓΠ 2021-2027.

Στην εκπόνηση της παρούσας έκθεσης συμμετείχαν τα στελέχη του Αναδόχου κ.κ.:

- ✓ *Βικτωρία Χωραφά*, Διευθυντικό στέλεχος της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε. (Υπεύθυνη Ομάδας Έργου)
- ✓ *Σάββας Μαλιώτης*, Διευθυντικό στέλεχος της Α.Μ. ΦΙΛΑΓΡΟΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΛΤΔ (Βασικός Εμπειρογνώμονας 2)
- ✓ *Κόκκορης Ιωάννης, Ιδιώτης Δασολόγος - Περιβαλλοντολόγος μελετητής & Επιστημονικός συνεργάτης, μεταδιδακτορικός ερευνητής του Τμήματος Βιολογίας, Πανεπιστημίου Πατρών* (Βασικός Εμπειρογνώμονας 3)
- ✓ *Δημήτρης Λιανός*, Αναπληρωτής Διαχειριστής της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε (Λοιποί Εμπειρογνώμονες)
- ✓ *Μιχάλης Νικηταρίδης*, Διαχειριστής της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε. (Ομάδα Έργου, Λοιποί Εμπειρογνώμονες)
- ✓ *Κώστας Μπούτικος, Γεωπόνος – Γεωργοοικονομολόγος, στέλεχος της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε* (Ομάδα Έργου, Λοιποί Εμπειρογνώμονες)
- ✓ *Δημήτρης Σκούρας, Καθηγητής οικονομικών στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών* (Ομάδα Έργου, Λοιποί Εμπειρογνώμονες)

Ευχαριστούμε θερμά τα στελέχη της Διαχειριστικής Αρχής, των Φορέων Εφαρμογής και του ΚΟΑΠ για την άριστη συνεργασία και στήριξη στην εκπόνηση της παρούσας έκθεσης.

1. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΓΠ ΣΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΚΓΠ, ΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΓΠ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ 2021 - 2027

Η αξιολόγηση της SWOT ανάλυσης του Στρατηγικού Σχεδίου βασίζεται στην περιγραφείσα στην προσφορά του μεθοδολογία στην οποία είχε ενσωματώσει τις σχετικές κατευθύνσεις του Help Desk του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Αγροτική Ανάπτυξη.¹

Το παρών παραδοτέο θα έπρεπε να περιλαμβάνει την αξιολόγηση της SWOT ανάλυσης και την εκτίμηση των αναγκών. Η διαδικασία κατάρτισης της SWOT ανάλυσης είχε ξεκινήσει τον Αύγουστο του 2019 το πρώτο σχέδιο της είχε παρουσιασθεί στους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους τον Νοέμβριο του 2019 όπου είχαν επισημανθεί και τα σημαντικά κενά που αυτή περιείχε. Η κάλυψη των κενών επιχειρήθηκε να καλυφθεί μέσω διενέργειας συναντήσεων με εμπλεκόμενους φορείς αλλά και με την αξιοποίηση των δεδομένων του Πληροφοριακού συστήματος του Οργανισμού πληρωμών μέσω των οποίων αποτυπώνεται η πορεία υλοποίησης των παρεμβάσεων του Πρώτου Πυλώνα στην Κύπρο.

Η δημοσίευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Πράσινης συμφωνίας² ανέδειξε την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του περιεχομένου της SWOT και την λεπτομερέστερη/ διεξοδικότερη εξέταση θεμάτων σχετικών νέων για τους εμπλεκόμενους με την χάραξη και υλοποίηση των πολιτικών για την ανάπτυξη της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα σχετιζόμενα με τη βιοοικονομία, την κυκλική οικονομία.

Η διαδικασία αυτή δε ολοκληρώθηκε λόγω των έκτακτων μέτρων που επέφερε η πανδημία που καθιστούσε εξαιρετικά δύσκολη την επικοινωνία με το σύνολο των εμπλεκόμενων αφ

---

¹ European Evaluation Help Desk for Rural Development : **TOOL 1.1** INDICATIVE ROADMAP FOR THE E X- ANTE EVALUATION AND STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT OF THE CAP STRATEGIC PLAN BRUSSELS JUNE 2019, **TOOL 2.1** EXAMPLES OF GUIDING QUESTIONS SUPPORTING THE APPRAISAL OF THE ASSESSMENT OF NEEDS INCLUDING THE SWOT BRUSSELS JULY 2019, **TOOL 2.2** ANALYTICAL TABLES SUPPORTING THE APPRAISAL OF THE ASSESSMENT OF NEEDS INCLUDING THE SWOT BRUSSELS JULY 2019

² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal COM/2019/640 final

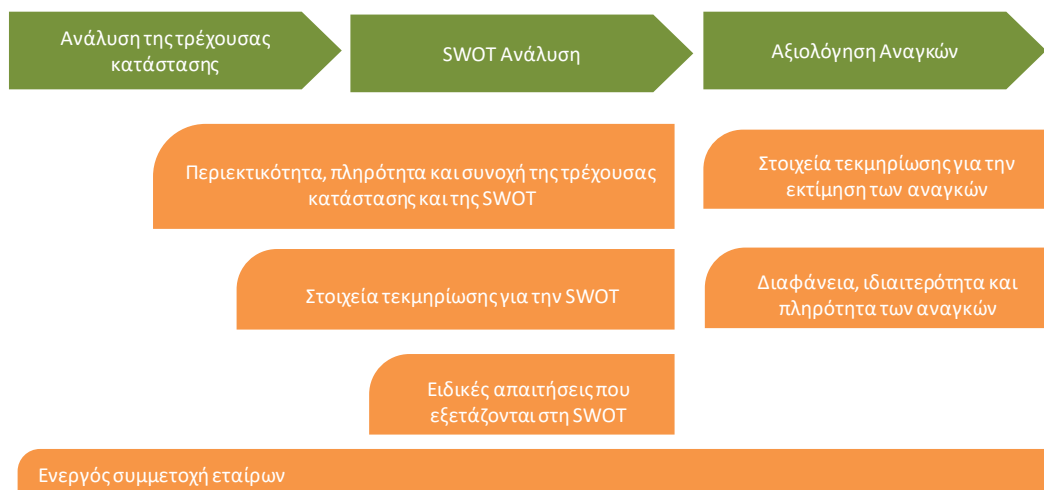
ενός και αφετέρου οδήγησε στην αλλαγή της επικέντρωσης των προτεραιοτήτων με την έμφαση πλέον να αποδίδεται στην προσπάθεια άμβλυσης των επιπτώσεων του «lock down» στην γεωργική παραγωγή και στην εφοδιαστική αλυσίδα του αγροδιατροφικού τομέα.

Η πανδημία ουσιαστικά μετέθεσε και το χρονοδιάγραμμα της δημοσίευσης βασικών κειμένων που ενδεχόμενα θα επηρεάσουν καθοριστικά το περιεχόμενο του Στρατηγικού Σχεδίου όπως η Στρατηγική από το χωράφι στο πιάτο (Farm to Fork) που αναμενόταν τον Μάρτιο για τον Μάιο.

Ο Σύμβουλος Αξιολόγησης αναγνωρίζει ότι η αξιολογούμενη SWOT αποτελεί ουσιαστικά προσχέδιο και όχι ολοκληρωμένη έκδοση όπως επίσης ότι έχουν ήδη τροποποιηθεί κείμενα αλλά και πίνακες , θεώρησε όμως ότι θα έπρεπε να υπάρξει παραδοτέο με στόχο την ακριβέστερη ανάδειξη των αναγκών

Η προσέγγιση που ακολούθησε αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί :

Λογική σειρά βημάτων του πρώτου σταδίου της εκ των προτέρων αξιολόγησης του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΓΠ 2021 -2027

Η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης σε όρους Πλεονεκτημάτων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Κινδύνων (ανάλυση SWOT) αποτελεί προϋπόθεση για την αξιολόγηση των αναγκών και των προσδιορισμό των στόχων για τον αγροτικό τομέα και τον τομέα των δασών, τον αγροτικό πληθυσμό και την αγροτική οικονομία στο σύνολό της. Η ανάλυση SWOT αποτελεί το υπόβαθρο προκειμένου οι παρεμβάσεις του Προγράμματος να εκτιμηθούν σχετικά με το εάν σχετίζονται με τις υπάρχουσες ανάγκες, καθώς και να δικαιολογηθεί η χρηματοδοτική τους βαρύτητα σε σχέση με τα ευρήματα της ανάλυσης (αντιστοίχιση αναγκών με χρηματοδοτική βαρύτητα παρεμβάσεων - επιδιωκόμενους στόχους). Παράλληλα, τα ευρήματα αυτά αποτελούν τη βάση η οποία θα χρησιμοποιηθεί για την παρακολούθηση της υλοποίησης του Προγράμματος και τη μέτρηση των αποτελεσμάτων του.

Σε πρώτη φάση, η εκ των προτέρων αξιολόγηση της SWOT ανάλυσης καλύπτει δύο βασικές παραμέτρους:

- Πρώτον, εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο η ανάλυση παρουσιάζει μια συνολική περιγραφή της παρούσας κατάστασης με αναφορά στις δυνατότητες και τις ανισότητες που προκύπτουν από τη χωρική, κλαδική, περιβαλλοντική, και κοινωνική διάσταση της υπαίθρου και τις σχέσεις ισότητας των φύλων.
- Δεύτερον, διερευνάται κατά πόσο οι εταίροι και τα ενδιαφερόμενα μέρη είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν και να τεκμηριώσουν τις απόψεις τους κατά την διαδικασία σύνθεσης της ανάλυσης SWOT.

Σ' αυτή την κατεύθυνση, ειδικά ερωτήματα που θα προσεγγισθούν για την αξιολόγηση της ανάλυσης και τον προσδιορισμό των αναγκών του τομέα είναι:

- Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η SWOT ανάλυση και ο προσδιορισμός των αναγκών καλύπτουν συνολικά τον τομέα και στηρίζονται σε ποσοτικούς δείκτες³ και άλλα στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τυχόν εσωτερικές διαφοροποιήσεις του τομέα, όσο και τη θέση του στο ευρύτερο πλαίσιο της οικονομίας της χώρας.
- Διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η SWOT ανάλυση του Προγράμματος είναι συνεκτική με συμπεράσματα και ανάγκες που προκύπτουν για τις νέες προτεραιότητες για το μέλλον της ΚΑΠ όπως αυτές αποτυπώνονται στο σύνολο των μελετών τεκμηρίωσης και στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Το Μέλλον της γεωργίας και των τροφίμων» και στα σχέδια των κανονισμών για την περίοδο 2021-2027.
- Αξιολόγηση της συνοχής της SWOT ανάλυσης με τα συμπεράσματα της Στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, καθώς και εκτίμηση του βαθμού στον οποίο αυτή ενσωματώνει παραμέτρους σχετικά με το περιβάλλον, την κλιματική αλλαγή, την υιοθέτηση καινοτομιών και παρεμβάσεις που σχετίζονται με τις προτεραιότητες για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η ανάλυση λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των εταίρων, συγκεκριμένων ομάδων ή γεωγραφικών περιοχών και ενσωματώνει τα συμπεράσματα από παλαιότερες παρεμβάσεις στον τομέα.
- Αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η ανάλυση SWOT καλύπτει και τους εννέα ειδικούς στόχους της ΚΑΠ και επιπροσθέτως αν σε κάθε ειδικό στόχο ενσωματώνεται και η συμβολή του **εγκάρσιου ειδικού στόχου του «εκσυγχρονισμού του τομέα με την προώθηση και την διάδοση της γνώσης της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης στη γεωργία και τις αγροτικές περιοχές και την ενθάρρυνση της υιοθέτησής τους».**

Τα αξιολογικά αυτά ερωτήματα προσεγγίσθηκαν μέσω τεσσάρων βημάτων:

- Το πρώτο βήμα αφορά στην αξιολόγηση της πληρότητας της ανάλυσης SWOT και της εκτίμησης των αναγκών, η οποία θα περιλάβει τους εννέα ειδικούς στόχους και τον προαναφερθέντα εγκάρσιο στόχο. Προκειμένου η ανάλυση να είναι πλήρης, θα πρέπει να περιλαμβάνει μια συμπυκνωμένη περιγραφή των χωρικών, κλαδικών,

---

³ Οι ποσοτικοί δείκτες είναι οι κοινοί δείκτες πλαισίου (common framework indicators)

περιβαλλοντικών, κοινωνικών χαρακτηριστικών του τομέα, των τυχόν ανισοτήτων που παρατηρούνται σε αυτόν και των στοιχείων που σχετίζονται με τις διαφοροποιήσεις κατά φύλο.

- Το δεύτερο βήμα περιλαμβάνει την εκτίμηση και βελτίωση, όπου χρειάζεται, του πλαισίου των δεικτών που χρησιμοποιεί η ανάλυση SWOT. Θα ελεγχθεί εάν χρησιμοποιούνται οι δείκτες του κοινού πλαισίου και εάν έχει εκτιμηθεί σωστά η μέτρηση των τιμών βάσης. Ο ίδιος έλεγχος θα επεκταθεί και σε τυχόν πρόσθετους δείκτες που έχουν προταθεί από την SWOT, ειδικά για το Πρόγραμμα, και θα τεκμηριωθεί γιατί κάποιοι δείκτες του κοινού πλαισίου δεν χρησιμοποιούνται.
- Το τρίτο βήμα αφορά στην αξιολόγηση της ανάλυσης SWOT ως βάσης για την ανάλυση αναγκών, εξετάζοντας εάν όλα τα στοιχεία της (Πλεονεκτήματα, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές) είναι σαφώς διαμορφωμένα στο επίπεδο της χώρας, βασίζονται στους εξειδικευμένους δείκτες και είναι συνεπή μεταξύ τους. Ο Αξιολογητής πρέπει να εξετάσει εάν τα ενδιαφερόμενα μέρη είχαν την ευκαιρία ουσιαστικής συμμετοχής στην ανάπτυξη της SWOT και εάν αυτή αποτελεί μια στέρεα βάση για την ανάπτυξη της ανάλυσης αναγκών.

Για την αξιολόγηση της SWOT υιοθετείται η μέθοδος της απάντησης αξιολογικών ερωτημάτων που εφαρμόζεται στο σύνολο των αξιολογήσεων των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης. Για την απάντηση των αξιολογικών ερωτημάτων χρησιμοποιείται μια σειρά κριτηρίων όπως ενδεικτικά παρουσιάζονται στην συνέχεια:

Σε ποιο βαθμό η SWOT ανάλυση είναι πλήρης, ολοκληρωμένη και συνεκτική;

Η απάντηση βασίζεται στον βαθμό εκπλήρωσης των ακόλουθων κριτηρίων:

- Η SWOT δομείται στο σύνολο των εννέα ειδικών στόχων και για κάθε έναν από αυτόν εξετάζει το βαθμό ενσωμάτωσης/εφαρμογής του εγκάρσιου στόχου.
- Η SWOT βασίζεται στην ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της περιοχής που καλύπτεται από το Στρατηγικό Σχέδιο και παρέχει μια γενική συνολική εικόνα καλύπτοντας όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες στη χώρα.
- Η SWOT περιλαμβάνει όλες τις σχετικές εδαφικές, τομεακές, οικονομικές, κοινωνικές, διαρθρωτικές ή περιβαλλοντικές πληροφορίες και τάσεις.
- Η SWOT αναλύει τις εξωτερικές εξελίξεις (διεθνές περιβάλλον) που επηρεάζουν την Κοινή Αγροτική Πολιτική και το κράτος μέλος.
- Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν την τρέχουσα κατάσταση της Κυπριακής γεωργίας.
- Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των "ισχυρών σημείων" και των "ευκαιριών" καθώς και μεταξύ των "αδυναμιών" και των "απειλών" και τα ευρήματα-δεδομένα της SWOT κατατάσσονται στην σωστή ενότητα.

Σε ποιο βαθμό λαμβάνει υπόψη η SWOT ανάλυση τις ειδικές απαιτήσεις για ορισμένους ειδικούς στόχους;

Εξετάζεται η εκπλήρωση των κάτωθι κριτηρίων:

- Η SWOT περιέχει για τους περιβαλλοντικούς / κλιματικούς στόχους, (άρθρο 6 ειδικοί στόχοι 4,5,6) ρητή αναφορά στα σχετικά στοιχεία των εθνικών σχεδίων που απορρέουν από την περιβαλλοντική και κλιματική νομοθεσία (καλύπτοντας τουλάχιστον τις 12 οδηγίες / κανονισμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα XI της πρότασης κανονισμού καθώς και κάθε σχετική εθνική νομοθεσία).
- Η SWOT περιέχει για τους νέους γεωργούς (σχετικά με τον ειδικό στόχο 7) μια σύντομη ανάλυση της πρόσβασης στη γη, της κινητικότητας της γης και της αναδιάρθρωσης της γης, της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την πίστωση, καθώς και της πρόσβασης σε γνώση και συμβουλές, καθώς και περιεκτικών πληροφοριών σχετικά με κοινωνικοοικονομικές πτυχές το μερίδιο των νέων αγροτών στο σύνολο των γεωργών, τα επίπεδα εσόδων και εισοδημάτων τους, το επίπεδο κατάρτισης και δεξιοτήτων κλπ.).
- Η SWOT περιέχει για τον οριζόντιο στόχο σχετικά με τη γνώση και την καινοτομία σχετικές πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία του AKIS και των σχετικών δομών.
- Η SWOT περιλαμβάνει ανάλυση των ζητημάτων που σχετίζονται με το γεωργικό εισόδημα, όπως μεταξύ άλλων οι κίνδυνοι γεωργικό εισόδημα ή μεταβλητότητα των τιμών (που σχετίζονται με τον Ειδικό Στόχο 1).

Σε ποιο βαθμό η SWOT ανάλυση βασίζεται σε «αποδείξεις» δηλαδή είναι evidence based;

Εξετάζεται η εκπλήρωση των κάτωθι κριτηρίων:

- Η SWOT βασίζεται σε πρόσφατα, σχετικά και αξιόπιστα στοιχεία και δεδομένα.
- Η SWOT βασίζεται σε όλους τους κοινούς δείκτες πλαισίου.
- Η SWOT βασίζεται σε ποσοτικές πληροφορίες (στατιστικές της Eurostat / βάση δεδομένων Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής - FADN και αναλυτικά ενημερωτικά δελτία, εθνικές βάσεις δεδομένων).
- Η SWOT βασίζεται και σε ποιοτικές πληροφορίες, για την κάλυψη ενδεχομένων κενών σε ποσοτικά δεδομένα.
- Η SWOT βασίζεται σε αξιόπιστα συμπεράσματα από μελέτες, αξιολογήσεις, τομεακές αναλύσεις και διδάγματα από προηγούμενη εμπειρία αναφορικά με την εφαρμογή παρεμβάσεων του πρώτου και δεύτερου Πυλώνα της ΚΑΠ στην Κύπρο.
- Η SWOT αναλύει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τα χρηματοπιστωτικά μέσα (π.χ. στοιχεία σχετικά με το έλλειμμα χρηματοδότησης (market financial gap)).

- Η γνώμη των κοινωνικοοικονομικών εταίρων των περιβαλλοντικών οργανώσεων και συνολικά των φορέων που απαρτίζουν την εταιρική σχέση έχει ληφθεί υπόψη.

Η εκτίμηση για την περιεκτικότητα την πληρότητα και συνοχή της τρέχουσας κατάστασης βασίσθηκε στην,

- επάρκεια και αξιοπιστία των παρεχομένων δεδομένων (λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες πλαισίου και τις τιμές των κοινών δεικτών επιπτώσεων), την τεκμηρίωση των ευρημάτων και το βαθμό συσχέτισης τους με τα ποσοτικά δεδομένα που παρατίθενται στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης,
- την διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η SWOT ανάλυση του Προγράμματος είναι συνεκτική με συμπεράσματα και ανάγκες που προκύπτουν για τις νέες προτεραιότητες για το μέλλον της ΚΑΠ όπως αυτές αποτυπώνονται στο σύνολο των μελετών τεκμηρίωσης και στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Το Μέλλον της γεωργίας και των τροφίμων» και στα σχέδια των κανονισμών για την περίοδο 2021-2027.
- αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η ανάλυση λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των εταίρων, συγκεκριμένων ομάδων ή γεωγραφικών περιοχών και ενσωματώνει τα συμπεράσματα από παλαιότερες παρεμβάσεις στον τομέα.

Για την κωδικοποίηση της συλλεγόμενης πληροφορίας για την απάντηση στα προαναφερθέντα ερωτήματα ο Αξιολογητής διαμόρφωσε τον ακόλουθο πίνακα σε επίπεδο ειδικού στόχου.

Κάθε αναφερόμενο Δυνατό Σημείο, Αδυναμία, Ευκαιρία, Κίνδυνος εξετάστηκε και υπήρξε σχολιασμός του ενώ με βάση τα ευρήματα υπήρξαν και οι σχετικές συστάσεις προς την αναθέτουσα αρχή σε επίπεδο ειδικού στόχου.

Το σύνολο των βασικών συμπερασμάτων και η ανάδειξη των σημαντικότερων σημείων που χρήζουν βελτίωση παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο συνολικά για την SWOT ενώ αναλυτικότερη πληροφόρηση υπάρχει σε επίπεδο ειδικού στόχου που παρατίθενται και οι πίνακες αξιολόγησης του κάθε ειδικού στόχου.

Πρότυπος πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Στρατηγικού Σχεδίου ΚΓΠ 2021- 2027

SWOT	α/α	Elements of the SWOT (strengths (S), weakness (W), opportunities (O), threats (T))	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Evidence on access to finance (where relevant), including source	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Άφορες σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Δ	1												
	2												
	...												
Α	1												
	2												
	...												
Ε	1												
	2												
	...												
Κ	1												
	2												
	...												

Μεταβλητές

Δ	Δυνατό Σημείο - Strengths (S)
Α	Αδυναμία - Weakness (W)
Ε	Ευκαιρία - Opportunities (O)
Κ	Κίνδυνος - Threats (T)

Μεταβλητές: Ναι / Όχι / Δεν απαιτείται / μη σχετικό

1.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΓΠ

Η SWOT ανάλυση χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ετερογένεια του περιεχομένου της και την έλλειψη μιας συνεκτικής δομής. Τα περισσότερα προβλήματα εντοπίζονται στην ανάλυση των δύο πρώτων ειδικών στόχων που κρίνεται ως ανεπαρκής και χρήζει ριζικής αναδιάρθρωσης. Οι σχετικές προτάσεις του Αξιολογητή για την αναμόρφωση της SWOT ανάλυσης παρουσιάζονται σε επίπεδο ειδικού στόχου.

Στην παρούσα ενότητα γίνεται αναφορά σε «οριζόντιες ελλείψεις» που πρέπει να αντιμετωπισθούν και απαντώνται τα «ερωτήματα» ενώ τα επιμέρους θέματα εξετάζονται σε επίπεδο ειδικού στόχου.

Σε ποιο βαθμό η SWOT ανάλυση είναι πλήρης, ολοκληρωμένη και συνεκτική;

Η απάντηση βασίζεται στον βαθμό εκπλήρωσης των ακόλουθων κριτηρίων:

- Η SWOT δομείται στο σύνολο των εννέα ειδικών στόχων και για κάθε έναν από αυτόν εξετάζει το βαθμό ενσωμάτωσης/εφαρμογής του εγκάρσιου στόχου.

Η SWOT δομείται στο σύνολο των εννέα ειδικών στόχων αλλά για κάθε έναν από αυτόν δεν εξετάζεται ο βαθμός ενσωμάτωσης/εφαρμογής του εγκάρσιου στόχου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί και η ασάφεια του κανονισμού και συγκεκριμένα του άρθρου 103 «Παρατήματα» που στην παράγραφο 2 αναφέρει τόσο τους στόχους του άρθρου 5 «Γενικοί στόχοι» όσο και του άρθρου 6 «Ειδικοί στόχοι». Ουσιαστικά δεν προκύπτει σαφώς αν ο εγκάρσιος στόχος για την διάδοση της γνώσης, της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης θα πρέπει να αντιμετωπισθεί διακριτά ως δέκατος στόχος (προσέγγιση που εν μέρει έχει υιοθετήσει η Κύπρος) ή να γίνεται αναφορά σε κάθε ειδικό στόχο.

Σημειώνεται ότι το σχετικό κεφάλαιο στην SWOT είναι ελλιπές αφού δεν περιλαμβάνει αναφορές σε θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης γεωργικών συμβουλών και γενικότερα δεν υπάρχει καμία αναφορά στην υφιστάμενη και ιδιαίτερα στην μελλοντική λειτουργία του AKIS.

- Η SWOT βασίζεται στην ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της περιοχής που καλύπτεται από το Στρατηγικό Σχέδιο και παρέχει μια γενική συνολική εικόνα καλύπτοντας όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες στη χώρα.

Η SWOT βασίζεται στην ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της περιοχής που καλύπτεται από το Στρατηγικό Σχέδιο και παρέχει μια γενική συνολική εικόνα καλύπτοντας όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες στη χώρα με πολύ διαφορετικό βαθμό ανάλυσης. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στην αξιοποίηση των δεδομένων του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής και στην παράθεση πληθώρας πληροφοριών σε επίπεδο κλάδων που όμως περιορίζονται αποκλειστικά στην διαχρονική εξέλιξη (ακόμα και σε ετήσια βάση) μεγεθών χωρίς να αναλύονται κρίσιμοι διαρθρωτικοί παράγοντες που επηρεάζουν την διαμόρφωση του

γεωργικού εισοδήματος ή την ανταγωνιστικότητα. Επίσης υπάρχει επικάλυψη των αναφερόμενων στο εισαγωγικό κείμενο με τις αναλύσεις σε επίπεδο ειδικού στόχου. Το εισαγωγικό κείμενο όπως και η ανάλυση των ειδικών στόχων 1 και 2 χρήζουν αλλαγής

- Η SWOT περιλαμβάνει όλες τις σχετικές εδαφικές, τομεακές, οικονομικές, κοινωνικές, διαρθρωτικές ή περιβαλλοντικές πληροφορίες και τάσεις.

Υπάρχει αναλυτική παρουσίαση των περιβαλλοντικών πληροφοριών και τάσεων , η ανάλυση των κοινωνικών πληροφοριών αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα στην Κύπρο λόγω της δυσκολίας συγκέντρωσης στατιστικών δεδομένων σε επίπεδο αγροτικών περιοχών λόγω και της ιδιαιτερότητας που υπάρχει (απόρροια του μικρού μεγέθους της χώρας) το σύνολο της Κυπριακής επικράτειας να καταταράσσεται με βάση την τυπολογία της Ε.Ε στις ενδιάμεσες αγροτικές περιοχές. Η παράθεση πληροφοριών σε επίπεδο τομέων κρίνεται «πληθωριστική» ενώ αναφορές υπάρχουν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ορεινές περιοχές κυρίως όμως ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους .

- Η SWOT αναλύει τις εξωτερικές εξελίξεις (διεθνές περιβάλλον) που επηρεάζουν την Κοινή Αγροτική Πολιτική και το κράτος μέλος.

Υπάρχει ένα σχετικό έλλειμμα που ο Αξιολογητής προτείνει να αντιμετωπισθεί με την παράθεση μιας διακριτής ενότητας ως εισαγωγικό κεφάλαιο (πριν τη ανάλυση σε επίπεδο ειδικού στόχου) στο οποίο θα αποτυπώνεται η συμβολή της Γεωργίας στην Κυπριακή οικονομία , ο ρόλος της ΚΑΠ καθώς και οι εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον.

- Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν την τρέχουσα κατάσταση της Κυπριακής γεωργίας.

Η SWOT εστιάζεται κυρίως στους εσωτερικούς παράγοντες , λόγω του σχετικά μικρού μεγέθους της Κυπριακής Γεωργίας και του προσανατολισμού της στην εσωτερική αγορά οι εξωτερικοί παράγοντες είναι δύσκολο να επηρεάσουν συνολικά τα μεγέθη της. Εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν κάποιους κλάδους όπως δείχνει και η εμπειρία από την επίδραση του «εμπάρκο» εξαγωγών στη Ρωσία . Προτείνεται σχετική αναφορά αν υπάρξει στο εισαγωγικό κείμενο

- Υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ των "ισχυρών σημείων " και των "ευκαιριών" καθώς και μεταξύ των "αδυναμιών" και των "απειλών" και τα ευρήματα-δεδομένα της SWOT κατατάσσονται στην σωστή ενότητα.

Στην πλειονότητα υπάρχει σαφής διάκριση και τα ευρήματα κατατάσσονται στην σωστή ενότητα Οι όποιες παρατηρήσεις επισημαίνονται και υπάρχουν σχετικές συστάσεις

Σε ποιο βαθμό λαμβάνει υπόψη η SWOT ανάλυση τις ειδικές απαιτήσεις για ορισμένους ειδικούς στόχους;

- Η SWOT περιέχει για τους περιβαλλοντικούς / κλιματικούς στόχους, (άρθρο 6 ειδικού στόχοι 4,5,6) ρητή αναφορά στα σχετικά στοιχεία των εθνικών σχεδίων που

απορρέουν από την περιβαλλοντική και κλιματική νομοθεσία (καλύπτοντας τουλάχιστον τις 12 οδηγίες / κανονισμούς που απαριθμούνται στο παράρτημα ΧΙ της πρότασης κανονισμού καθώς και κάθε σχετική εθνική νομοθεσία).

Η SWOT περιέχει ρητή αναφορά στην πλειονότητα των εθνικών σχεδίων που απορρέουν από την περιβαλλοντική και κλιματική νομοθεσία. Οι όποιες ελλείψεις (πχ Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα που δημοσιεύτηκε πρόσφατα) έχουν εντοπισθεί και γίνονται οι σχετικές συστάσεις. Η ανάλυση των Ειδικών Στόχων 4,5,6 αξιοποιεί κάθε διαθέσιμη πληροφορία

- Η SWOT περιέχει για τους νέους γεωργούς (σχετικά με τον ειδικό στόχο 7) μια σύντομη ανάλυση της πρόσβασης στη γη, της κινητικότητας της γης και της αναδιάρθρωσης της γης, της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την πίστωση, καθώς και της πρόσβασης σε γνώση και συμβουλές, καθώς και περιεκτικών πληροφοριών σχετικά με κοινωνικοοικονομικές πτυχές το μερίδιο των νέων αγροτών στο σύνολο των γεωργών, τα επίπεδα εσόδων και εισοδημάτων τους, το επίπεδο κατάρτισης και δεξιοτήτων κλπ.).

Η SWOT περιέχει πληροφορίες για το μερίδιο των νέων αγροτών στο σύνολο των γεωργών, τα επίπεδα εσόδων και εισοδημάτων τους, το επίπεδο κατάρτισης και δεξιοτήτων τους. Απουσιάζει όμως πληροφόρηση για την ευκολία πρόσβασης σε γη, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση όπως επίσης δεν υπάρχει καμία αναφορά για την ύπαρξη «εθνικών μέτρων» που θα διευκόλυναν την προσέλευση νέων γεωργών.

- Η SWOT περιέχει για τον οριζόντιο στόχο σχετικά με τη γνώση και την καινοτομία σχετικές πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία του AKIS και των σχετικών δομών.

Η SWOT δεν περιέχει καμία πληροφορία σχετικά με τη λειτουργία του AKIS και των σχετικών δομών ενώ περιλαμβάνει μια γενική ανάλυση για την Ερευνά – Τεχνολογία – Καινοτομία στην Κύπρο που σχετίζεται με τον Αγροδιατροφικό τομέα

Οι ελλείψεις είναι πολύ σημαντικές και απαιτείται να υπάρξει συμπλήρωση σε επόμενη έκδοση της SWOT γιατί δεν καλύπτεται η σχετική απαίτηση του Κανονισμού

- Η SWOT περιλαμβάνει ανάλυση των ζητημάτων που σχετίζονται με το γεωργικό εισόδημα, όπως μεταξύ άλλων οι κίνδυνοι γεωργικό εισόδημα ή μεταβλητότητα των τιμών (που σχετίζονται με τον Ειδικό Στόχο 1).

Η SWOT δεν περιλαμβάνει ανάλυση των ζητημάτων που σχετίζονται με το γεωργικό εισόδημα, όπως μεταξύ άλλων οι κίνδυνοι για το γεωργικό εισόδημα ή μεταβλητότητα των τιμών (που σχετίζονται με τον Ειδικό Στόχο 1) όπως επίσης δεν υπάρχει καμία αναφορά σε θέματα γεωργικών ασφαλίσεων, εργαλείων διαχείρισης κινδύνου.

Σε ποιο βαθμό η SWOT ανάλυση βασίζεται σε «αποδείξεις» δηλαδή είναι evidence based;

- Η SWOT βασίζεται σε πρόσφατα, σχετικά και αξιόπιστα στοιχεία και δεδομένα.

Η SWOT βασίζεται σε πρόσφατα, σχετικά και αξιόπιστα στοιχεία και δεδομένα για την πλειονότητα των ειδικών στόχων με τα μόνα προβλήματα να εντοπίζονται στον Ειδικό Στόχο 2 (πληθώρα δεδομένων για την παρουσίαση κάποιων μεγεθών που δεν προσφέρουν στην ανάλυση) και στον ειδικό στόχο 1 (πλήρης απουσία δεδομένων)

- Η SWOT βασίζεται σε όλους τους κοινούς δείκτες πλαισίου.

Η SWOT βασίζεται σε όλους τους κοινούς δείκτες πλαισίου που υπάρχουν τιμές για τους Ειδικούς Στόχους 4- 9 . Δεν αξιοποιούνται οι κοινόι δείκτες στους Ε.Σ 1 & 2

- Η SWOT βασίζεται σε ποσοτικές πληροφορίες (στατιστικές της Eurostat / βάση δεδομένων Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής - FADN και αναλυτικά ενημερωτικά δελτία, εθνικές βάσεις δεδομένων).

Υπάρχει πολύ μεγάλος βαθμός διαφοροποίησης του βαθμού αξιοποίησης των στατιστικών της Eurostat σε κάθε ειδικό στόχο . Τα στοιχεία του Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής – FADN δεν έχουν αξιοποιηθεί ενώ γίνεται υπερβολική (σχεδόν αποκλειστικά) χρήση των Εθνικών Πηγών /βάσεων δεδομένων στην ανάλυση του δεύτερου ειδικού Στόχου

- Η SWOT βασίζεται και σε ποιοτικές πληροφορίες, για την κάλυψη ενδεχομένων κενών σε ποσοτικά δεδομένα.

Η SWOT βασίζεται και σε ποιοτικές πληροφορίες, για την κάλυψη ενδεχομένων κενών σε ποσοτικά δεδομένα και αυτό καθιστάτε εμφανές λόγω του ότι υπάρχει πληθώρα αναφορών σε Δ-Α-Ε-Κ στους πίνακες χωρίς να υπάρχουν αναφορές στο κείμενο της ανάλυσης. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού προτείνεται στο τέλος της ποσοτικής ανάλυσης που γίνεται σε επίπεδο ειδικού στόχου να υπάρχει αναφορά στις καταγραφείσες απόψεις/πληροφορίες που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης είτε αυτές προέρχονται από την απάντηση ερωτηματολογίων είτε ανταλλαγής απόψεων στο πλαίσιο συναντήσεων /focus group /ημερίδων

- Η SWOT βασίζεται σε αξιόπιστα συμπεράσματα από μελέτες, αξιολογήσεις, τομεακές αναλύσεις και διδάγματα από προηγούμενη εμπειρία αναφορικά με την εφαρμογή παρεμβάσεων του πρώτου και δεύτερου Πυλώνα της ΚΑΠ στην Κύπρο.

Δεν έχουν αξιοποιηθεί πλήρως διδάγματα από προηγούμενη εμπειρία αναφορικά με την εφαρμογή παρεμβάσεων του πρώτου και δεύτερου Πυλώνα της ΚΑΠ στην Κύπρο. Σχετικές αναφορές στην Αξιολόγηση του έτους 2019 του ΠΑΑ υπάρχουν στην ανάλυση των Ε.Σ 4,5,6 και 7 Δεν είναι σαφές αν υπάρχουν αξιολογήσεις ή μελέτες αποτίμησης της εφαρμογής των Παρεμβάσεων του Πρώτου Πυλώνα στην Κύπρο. Σε πολύ μεγάλο βαθμό η SWOT χαρακτηρίζεται από μια προσέγγιση που δείχνει να «αγνοεί» τον Πρώτο Πυλώνα. Δεν υπάρχουν αναφορές στην ανάλυση των Ε.Σ 2 και 3 για την εφαρμογή των Προγραμμάτων των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς ενώ δεν παρουσιάζονται δεδομένα για την κατανομή των χρηματοδοτήσεων των εργαλείων του Πρώτου Πυλώνα (βασική ενίσχυση, Πρασίνισμα, Συμπληρωματική βασική Ενίσχυση Νέων Γεωργών, Συνδεδεμένες

- Η SWOT αναλύει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τα χρηματοπιστωτικά μέσα (π.χ. στοιχεία σχετικά με το έλλειμμα χρηματοδότησης (market financial gap)).

Η SWOT δεν αναλύει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση στο πλαίσιο των Ειδικών Στόχων 2,3,7 και 8 παρά το ότι στην ανάλυση του ΕΣ 2 υπάρχει αναφορά στο πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί. Με δεδομένη την βαρύτητα που αποδίδει ο κανονισμός στην αναγκαιότητα κινητοποίησης πρόσθετων πόρων και την ενεργοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων δεν γίνεται αναφορά στα σχετικά θέματα.

Θα μπορούσε να υπάρξει μια περιγραφή των προσφερόμενων από την Τραπεζική Αγορά ή άλλους χρηματοπιστωτικούς φορείς εξειδικευμένων «χρηματοπιστωτικών εργαλείων» για τον πρωτογενή τομέα όπως επίσης και η καταγραφή των θέσεων των χρηματοπιστωτικών φορέων.

Είναι κατανοητό ότι η διαδικασία μετασχηματισμού του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Κύπρο βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη αλλά θα πρέπει να υπάρξει καταγραφή των απόψεων και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων για την οξύτητα η μη του προβλήματος της έλλειψης ρευστότητας.

Η γνώμη των κοινωνικοοικονομικών εταίρων των περιβαλλοντικών οργανώσεων και συνολικά των φορέων που απαρτίζουν την εταιρική σχέση έχει ληφθεί υπόψη.

Δεν είναι σαφές γιατί δεν παρέχεται σχετική πληροφόρηση για το βαθμό ενσωμάτωσης των απόψεων των κοινωνικοοικονομικών εταίρων των περιβαλλοντικών οργανώσεων και συνολικά των φορέων που απαρτίζουν την εταιρική σχέση στη διαμόρφωση της SWOT .

Για την κάλυψη του κενού αυτού προτείνεται από τον Αξιολογητή η δημιουργία σχετικής ενότητας στην περιγραφή του κάθε ειδικού στόχου ή η παραπομπή σε συγκεκριμένη αναφορά στο Παράρτημα 3 του Στρατηγικού Σχεδίου.

1.2.1. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 1 «Υποστήριξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων και ανθεκτικότητας σε ολόκληρη την Ένωση για τη στήριξη της επισιτιστικής ασφάλειας»

Η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στον 1^ο Ειδικό Στόχο ουσιαστικά απαιτεί την απεικόνιση των συνολικών μακροοικονομικών δεδομένων της γεωργίας με τη χρήση στατιστικών δεδομένων και αναλύσεων από την Eurostat, το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής, τη Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου και τον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών. Μέσα από το κείμενο των κατευθυντήριων γραμμών της Ε.Ε. για το περιεχόμενο του 1^{ου} Ειδικού Στόχου⁴, στην υφιστάμενη κατάσταση θα πρέπει να περιληφθούν στοιχεία για:

- τη συγκριτική θέση του γεωργικού εισοδήματος στην οικονομία

---

⁴ Cap specific objectives explained, brief no 1, Ensuring viable farm incomes

- την κατανομή των γεωργικών εισοδημάτων στους διάφορους παραγωγικούς κλάδους και κατά τάξη μεγέθους εκμεταλλεύσεων
- τις μεταβολές στο γεωργικό εισόδημα συνολικά και κατά παραγωγικό κλάδο
- τους κύριους παράγοντες που επιδρούν στις μεταβολές των γεωργικών εισοδημάτων
- την ανθεκτικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε ενδεχόμενες μεταβολές εισοδημάτων μέσα από οικονομικούς δείκτες
- την κατανομή των εισοδηματικών ενισχύσεων και πως αυτές κατανέμονται στο γεωργικό πληθυσμό
- τα εργαλεία πολιτικής για τη διαχείριση κινδύνων

Σημαντική είναι η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο αν υπάρχει ανάγκη για εισοδηματική στήριξη και κατά πόσο αυτή εξυπηρετείται επαρκώς και κατανέμεται «δίκαια» στο σύνολο των αγροτών. Η έννοια της δίκαιης κατανομής αποτελεί ευθύνη του κράτους μέλους να επεξηγήσει και να αναλύσει στο κείμενο του παρόντος Ειδικού στόχου.

Για την καταγραφή και ανάλυση των πιο πάνω στοιχείων, κρίνεται από το Σύμβουλο Αξιολόγησης χρήσιμη σε αυτό το κεφάλαιο και μια γενική αποτύπωση των μεγεθών και της διάρθρωσης της κυπριακής γεωργίας ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει μια ευρεία αντίληψη της κυπριακής γεωργίας ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσει τις πιο ειδικευμένες αναλύσεις που αφορούν τα προαναφερόμενα ζητήματα.

Το υπό αξιολόγηση κείμενο καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις ως προς την αναφορά του συνόλου των πιο πάνω δεδομένων ενώ ταυτόχρονα, τα συμπεράσματα που καταγράφονται στερούνται επαρκούς τεκμηρίωσης. Καθίσταται αντιληπτό από τον Σύμβουλο Αξιολόγησης ότι η ολοκλήρωση της εργασίας για τον Ειδικό Στόχο 1 δεν μπορούσε να γίνει χωρίς την προσκόμιση πρόσθετων δεδομένων από το πληροφοριακό σύστημα του ΚΟΑΠ (που δεν είχαν δοθεί στη ΔΑΠΑΑ έγκαιρα) αλλά πέραν τούτου σημαντικές πληροφορίες απαιτείται να αντληθούν και από άλλες στατιστικές βάσεις. Επιπρόσθετα τα συμπεράσματα, ως έχουν αυτά συνταχθεί, απαιτούν πρόσθετη τεκμηρίωση ώστε να αποτελέσουν βάση διαπίστωσης αναγκών. Για παράδειγμα η αναφορά σε ανεπάρκεια των άμεσων ενισχύσεων στη στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων στα ορεινά θα πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με τα μεγέθη και τους τύπου καλλιεργειών ώστε να διαφανεί αν το πρόβλημα επικεντρώνεται σε χωρική διαφορετικότητα μόνο ή και σε άλλες παραμέτρους.

Λόγω της σημαντικής έκτασης βελτιώσεων που απαιτεί το κείμενο και που δεν δύναται να καταγραφούν ως σχόλια και αποσπασματικές εισηγήσεις, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης παραθέτει πιο κάτω μια πρόταση αναδιατύπωσης της δομής του κεφαλαίου που αφορά στον 1^ο ειδικό στόχο. Η εισήγηση μπορεί να αποτελέσει μια πιο ολοκληρωμένη βάση για να δοθούν απαντήσεις στα κρίσιμα ζητήματα που απαιτούνται για την υφιστάμενη κατάσταση.

1^η ενότητα: Η διάρθρωση της κυπριακής γεωργίας & κτηνοτροφίας

Στην ενότητα μπορούν να αναφερθούν τα συνοπτικά δεδομένα για την κυπριακή γεωργία που αφορούν (α) τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις & τους απασχολούμενους στη γεωργία, (β) της χρησιμοποιούμενες Γεωργικές Εκτάσεις, (γ) τη διάρθρωση της αξίας παραγωγής και τα κύρια προϊόντα που συναποτελούν την κυπριακή γεωργία και κτηνοτροφία. Επειδή η

ενότητα δεν απαντά άμεσα στα ζητήματα του 1^{ου} Ειδικού Στόχου αλλά αποτελεί μια απαιτούμενη εισαγωγή στα ζητήματα κυρίως του 1^{ου} και 2^{ου} ειδικού στόχου, θα μπορούσε να περιληφθεί ως τμήμα του κεφαλαίου της εισαγωγής αντί ως ενότητα στον 1^ο ειδικό στόχο.

2η ενότητα: Το Γεωργικό εισόδημα

Στην ενότητα θα πρέπει να γίνει αναφορά στο οικογενειακό γεωργικό εισόδημα ως δείκτης ελκυστικότητας του γεωργικού επαγγέλματος και να παρατεθούν δεδομένα αναφορικά με τη διαχρονική εξέλιξη και σταθερότητα στο γεωργικό εισόδημα. Στην συνέχεια θα πρέπει να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα αναφορικά με την χωρική ισορροπία των γεωργικών εισοδημάτων καθώς επίσης και μια ανάλυση κατά παραγωγικούς κλάδους και τάξεις μεγέθους εκμεταλλεύσεων.

3η ενότητα: Κίνδυνοι και παράγοντες αστάθειας των γεωργικών εισοδημάτων

Η ενότητα θα πρέπει να εξετάσει τους κύριους παράγοντες αστάθειας των γεωργικών εισοδημάτων καθώς επίσης και την ανθεκτικότητα των παραγωγικών κλάδων στις μεταβολές. Κρίσιμοι παράγοντες μεταβολών στο γεωργικό εισόδημα είναι (α) το κόστος εισροών, (β) οι μεταβολές στις αγορές και στις τιμές παραγωγού, (γ) οι κλιματολογικές συνθήκες και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Για την εκτίμηση της ανθεκτικότητας των εκμεταλλεύσεων, χρήσιμα στοιχεία δύναται να προκύψουν από δείκτες ισολογισμού με καταλληλότερη πηγή το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής (FADN) όπως για παράδειγμα total assets/ total liabilities, cash flow analysis.

4η ενότητα: Δομές και εργαλεία διαχείρισης κινδύνων

Ως προέκταση της προηγούμενης ενότητας, απαιτείται να καταγραφεί η υφιστάμενη δέσμη πολιτικών διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία ώστε να διαγνωσθούν τυχόν κενά και ελλείψεις.

5η ενότητα: Κατανομή άμεσων ενισχύσεων και συμβολή στην ενίσχυση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Η κατανομή των άμεσων ενισχύσεων και ο βαθμός συμβολής τους τόσο στη σταθεροποίηση των εισοδημάτων όσο και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας θα πρέπει να εξεταστούν σε συνάρτηση με το βαθμό της δίκαιης κατανομής τους. Πηγές άντλησης δεδομένων όπως η βάση άμεσων ενισχύσεων του ΚΟΑΠ, του ΔΙΓΕΛΠ και της Eurostat μπορούν να δώσουν την απαραίτητη πληροφόρηση και να απαντήσουν σε κρίσιμα ζητήματα της συμβολής των άμεσων ενισχύσεων σε τρεις κρίσιμους τομείς,

- στη στήριξη των γεωργικών εισοδημάτων
- στην άμβλυνση των μεταβολών και κατ' επέκταση τη σταθεροποίηση των γεωργικών εισοδημάτων
- στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής γεωργίας και τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας

1.2.2. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 2 «Ενίσχυση του προσανατολισμού προς την αγορά και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένης μεγαλύτερης εστίασης στην έρευνα την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση»

Ο 2^{ος} ειδικός στόχος απαιτεί την καταγραφή στην υφιστάμενη κατάσταση, όλων των δεδομένων που μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση της ανταγωνιστικής πορείας του γεωργικού τομέα στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Σημαντικό κριτήριο για 'μέτρηση' της ανταγωνιστικότητας αποτελεί η παραγωγικότητα τόσο εξελικτικά για την κυπριακή γεωργία όσο και συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε.. Επιπρόσθετα, κρίνεται απαραίτητο με βάση και τις κατευθυντήριες γραμμές⁵, όπως η παραγωγικότητα εξετάζεται αναλυτικά σε σχέση με τις επί μέρους πηγές βελτίωσης της δηλαδή, γη, εργατικό και κεφάλαιο.

Το κείμενο αναφορικά με τον Ειδικό Στόχο 2 στην υφιστάμενη κατάσταση έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση των παραγωγικών κλάδων της κυπριακής γεωργίας και έχει παραθέσει μια σειρά δεδομένων που αφορούν την εξέλιξη των εξαγωγών. Η περιγραφική αποτύπωση των χαρακτηριστικών απασχόλησης, αξίας παραγωγής κλπ που δίνεται για τους διάφορους παραγωγικούς κλάδους είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την κατανόηση των ανταγωνιστικών πιέσεων και δυνατοτήτων τους αλλά η μη χρήση των διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων από στατιστικές βάσεις και το Δίκτυο FADN δεν υποβοηθούν στην κατανόηση της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας μέσα από δείκτες παραγωγικότητας. Ως εκ τούτου, δεν έχουν καλυφθεί τα ζητήματα παραγωγικότητας μέσω της αξιοποίησης των ενδεδειγμένων δεικτών πλαισίου (π.χ. total factor productivity) ώστε να αποτυπωθούν δείκτες παραγωγικότητας συνολικά, σε επί μέρους κλάδους και συγκριτικά με την Ε.Ε..

Η ανάλυση στα κύρια σημεία της SWOT έχει επικεντρωθεί στους επί μέρους κλάδους, δεδομένο που δυνατόν να δυσχεράνει την καταγραφή των αναγκών και τη διαμόρφωση πολιτικών σε μια οριζόντια προσέγγιση, σε επίπεδο συνολικής γεωργίας/ κτηνοτροφίας. Αρκετά ζητήματα έχουν οριζόντιο χαρακτήρα (πχ αύξηση της παραγωγικότητας) και ως εκ τούτου ορθότερη προσέγγιση είναι η συγκρότηση ενός ενιαίου πίνακα στη SWOT, διατηρώντας τα σημεία της SWOT που αφορούν τους διάφορους κλάδους σε δευτερεύουσα σημασία. Ο Σύμβουλος Αξιολόγησης προτείνει τον εμπλουτισμό του κειμένου στο 2^ο ειδικό στόχο με μια ξεχωριστή ενότητα στην οποία θα καταγράφονται (α) οι διαχρονικές εξελίξεις των αγροτικών προϊόντων στην εγχώρια και διεθνή αγορά και το ανταγωνιστικό περιβάλλον, (β) οι δείκτες παραγωγικότητας, (γ) η σύνθεση των εξόδων παραγωγής και (δ) οι δομές για την εφαρμογή καινοτομιών και παραγωγής νέας γνώσης.

Με βάση το προαναφερόμενο 'κενό' στην ανάλυση του 2^{ου} Ειδικού Στόχου, η εκτίμηση της ορθότητας των σημείων Δ.Α.Ε.Κ. (Δυνατά σημεία– Αδυναμίες – Ευκαιρίες – Κίνδυνοι) βασίζεται αποκλειστικά στην παρεχόμενη 'κλαδική' ανάλυση η οποία ως προαναφέρθηκε δεν έχει ενσωματώσει δεδομένα παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο συνολικού γεωργικού κλάδου. Στη μεγάλη πλειονότητα τους τα σημεία είναι σχετικά με τον ειδικό στόχο και σωστά ταξινομημένα με εξαίρεση τις ακόλουθες αναφορές:

(i) Που δεν εντάσσονται στο παρόντα ειδικό στόχο

---

⁵ Cap specific objectives explained, brief no 2, Increasing competitiveness, the role of productivity

- στις Αδυναμίες της λαχανοκομίας, «Έλλειψη επαρκούς πλαισίου ιχνηλασιμότητας στην τοπική αγορά» και «Πολύ μικρή αγορά βιολογικών προϊόντων στην Κύπρο»
- στους κινδύνους της λαχανοκομίας, «Τυχόν διατήρηση της μεγάλης ψαλίδας τιμών παραγωγού-καταναλωτή θα συνεχίσει να επιδρά αρνητικά στα γεωργικά εισοδήματα» και «Οι αυξημένοι περιορισμοί της ΕΕ στη χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών αυξάνει την τάση για παράνομη χρήση χημικών από τα κατεχόμενα»

και θα πρέπει να ενταχθούν στον Ειδικό Στόχο 3

(ii) που έχουν ταξινομηθεί ως αδυναμίες αλλά αποτελούν κινδύνους

- στην αγελαδοτροφία, «Αρκετά υποστατικά κρίνονται ως οχληρά και θα πρέπει να μετακινηθούν»
- στην αιγοπροβατοτροφία, «Οι κεφαλικές ενισχύσεις δεν επιβραβεύουν τους κτηνοτρόφους που στοχεύουν στην παραγωγή γάλακτος»
- στη λαχανοκομία, «Η καλλιέργεια πατατών σε περιοχές NVZ»

(iii) που έχει καταγραφεί δύο φορές με διαφορετικά λόγια

- στις Αδυναμίες για την αγελαδοτροφία, «Δημιουργούνται σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα από τα απόβλητα κτηνοτροφικών μονάδων»

(iv) που χρήζουν χωρικού προσδιορισμού ώστε να είναι πιο συγκεκριμένα και εστιασμένα

στην αγελαδοτροφία

- (Ε) «Οι αναμενόμενες νέες υποδομές μεταφοράς ανακυκλωμένου νερού αυξάνει τις δυνατότητες παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών» – απαιτείται χωρικός προσδιορισμός

Στην λαχανοκομία/ πατατοκαλλιέργεια

- (Ε) Η αξιοποίηση ανακυκλωμένου νερού στην πατατοκαλλιέργεια μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση νερού

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες

- (Ε) Υπάρχει περιθώριο αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού σε δενδρώδεις καλλιέργειες

για τα οποία σημειώνονται ελλείψεις επαρκούς τεκμηρίωσης

Στην Αγελαδοτροφία:

- (Δ) «Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γάλακτος που επιτρέπουν τη διατήρηση οργανοληπτικών χαρακτηριστικών στο χαλλούμι και που οφείλονται στη διατροφή των ζώων με ξηρή χονδροειδή τροφή» – πολύ τεχνικός όρος που χρήζει αναφορά σε μελέτες
- (Α) «Έλλειψη ικανών κινήτρων στην τιμολογιακή πολιτική της ΑΗΚ για τη βιώσιμη λειτουργία σταθμών βιοαερίου» και (Ε) Η αξιοποίηση του συστήματος net metering με μια τιμή που να υπερβαίνει (ενδεικτικά) τα 18c/ KW θα επιτρέψει ιδιωτικές επενδύσεις σε μονάδες βιοαερίου – απαιτείται παραπομπή σε μελέτη ή πιο ολοκληρωμένη επεξήγηση για τα δύο σημεία

Στην αιγοπροβατοτροφία

- (Δ) «Το αιγοπρόβειο γάλα αποτελεί βασική πρώτη ύλη σε τυροκομικά προϊόντα που προσδίδουν οργανοληπτικά στοιχεία που αναγνωρίζονται και προτιμώνται από τον τοπικό πληθυσμό» - πολύ τεχνικός όρος που χρήζει αναφορά σε μελέτες
- (Α) Η μέση τιμή αιγοπρόβειου γάλακτος δεν επιτρέπει τη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων – πολύ γενικευμένη αναφορά που προϋποθέτει σαφή τεκμηρίωση με στοιχεία οικονομικότητας και παραπομπή σε πρόσθετες μελέτες
- (Α) «Οι κεφαλικές ενισχύσεις δεν επιβραβεύουν τους κτηνοτρόφους που στοχεύουν στην παραγωγή γάλακτος» - αποτελεί διαπίστωση των διαβουλεύσεων αλλά η αναφορά του απαιτεί πρόσθετη επεξήγηση

Στην πτηνοτροφία:

- (Ε) «Η τάση για υγιεινή διατροφή ενισχύει και δύναται να αυξήσει την κατά κεφαλή κατανάλωση λευκών κρεάτων» - η αναφορά βρίσκεται σε αντίφαση με την τεκμηριωμένη διαπίστωση για μείωση στην εγχώρια κατανάλωση έναντι των εισαγόμενων

Στη λαχανοκομία,

- (Κ) «Το χαμηλό ποσοστό των ενισχύσεων αποθαρρύνει τη συνέχιση της βιολογικής καλλιέργειας»

Στην Αμπελοργία,

- (Α) «Αδυναμία απορρόφησης Ενωσιακών πόρων του ΕΠΣΑ από τους οινοποιούς στα Μέτρα Προώθησης στις Τρίτες Χώρες, Πληροφόρησης στα Κράτη Μέλη και Καινοτομίας στον Αμπελοοινικό Τομέα» και «Επέκταση της τομεακής παρέμβασης από την αρμόδια αρχή για στήριξη της αμπελοοινικής αγοράς και ενίσχυση των θεμελιωδών αμπελοοινικών υποδομών αποκλειστικά με Ενωσιακούς πόρους-Εθνικό Πρόγραμμα Στήριξης στον Αμπελοοινικό Τομέα (ΕΠΣΑ) 2019-2023» όπου και τα δύο σημεία απαιτούν την αναφορά και ανάλυση δεδομένων από την εκταμίευση πόρων στο πρόγραμμα χρηματοδότησης

Στην μελισσοκομία,

- (Δ) «Η ποιοτική ανωτερότητα στο κυπριακό μέλι ως αναγνωρίζεται από τις επιλογές των καταναλωτών στην Κύπρο», όπου το σημείο κρίνεται μη επιβεβαιωμένο χωρίς πρόσθετη τεκμηρίωση και καλύτερα να αφαιρεθεί ή να αναδιατυπωθεί αν δεν μπορεί να διασφαλιστεί με αναφορά σε μελέτη/ έρευνα η ανωτερότητα του.

Πρόσθετα διαπιστωμένα κενά: Στο υφιστάμενο κείμενο τα πιο κάτω σχόλια αποτελούν γενικές εισηγήσεις εμπλουτισμοί του κειμένου που προκύπτουν και από τις κατευθυντήριες γραμμές στόχευσης.

Καινοτομία: Οι δυνάμεις ενίσχυσης της παραγωγικότητας (productivity drivers) που αφορούν την παραγωγή νέας γνώσης, έρευνας και καινοτομίας εξετάζονται διεξοδικά πλην όμως ενός ιδιαίτερα σημαντικού παράγοντα που στερεί τη δυνατότητα ανάπτυξης καινοτόμων λύσεων σε προϊόντα με προστιθέμενη αξία (δηλαδή μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα). Αυτά τυγχάνουν περιορισμένης στήριξης από το Καθεστώς 16.1 μέσω της σύστασης ΕΟ, αφού το Τμήμα Γεωργίας ως μονάδα εφαρμογής εξειδικεύει το επιστημονικό του πεδίο στα θέματα πρωτογενούς παραγωγής. Πέραν τούτου, σημαντικότερη είναι η απουσία ενός συλλογικού-θεσμικού οργάνου για συντονισμό και ανάπτυξη ιδεών και χρηματοδότηση προτάσεων που εντάσσονται σε ένα πλαίσιο αξιοποίησης διατροφικών πλεονεκτημάτων των τοπικών αγροτικών προϊόντων σε τρόφιμα υψηλής προστιθέμενης αξίας που ικανοποιούν αναδυόμενες καταναλωτικές προτιμήσεις σε διεθνές τοπικό και επίπεδο.

Επίσης, η αναφορά στα ζητήματα καινοτομίας παρουσιάζει κενό ως προς τα συμπεράσματα από τη μέχρι σήμερα λειτουργία των Επιχειρησιακών Ομάδων και της ευρύτερης αποδοχής των δομών ενίσχυσης της ΚΑΠ από τις Επιχειρησιακές συμπράξεις καινοτομίας. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη και η αναφορά των δραστηριοτήτων ενημέρωσης και εμπύχωσης του ΕΑΔ ώστε να ενταχθεί στην ανάλυση η υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με τις δομές στήριξης της καινοτομίας.

Χρηματοδοτικά εργαλεία: Η δυνατότητα πρόσβασης σε χρηματοδοτικά κεφάλαια θα πρέπει να αποτελέσει διακριτή ενότητα του 2^{ου} Ειδικού στόχου ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί η αναγκαιότητα στήριξης μέσα από χρηματοδοτικά εργαλεία καθώς και τις ενδεχόμενες ανάγκες που δύνανται να καλύψουν τα εργαλεία. Σε αυτό το πλαίσιο η αναφορά στην ‘ευκολία’ απορρόφησης των πόρων των δύο σημαντικών επενδυτικών μέτρων (Μ4.1 και Μ4.2) αποτελούν μια ένδειξη της αναγκαιότητας αλλά και η παράθεση στοιχείων αναφορικά με την πρόσβαση και το κόστος χρηματοδότησης κρίνονται αναγκαία για την κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης στο ζήτημα.

Προσαρμογές στα αναθεωρημένα εθνικά και κοινοτικά πλαίσια ευζωίας: Σε επίπεδο κλάδων κτηνοτροφίας θα πρέπει να δοθεί πρόσθετη έμφαση σε πιθανές υποχρεωτικές προσαρμογές στις υποδομές και στον εξοπλισμό για κάλυψη νέων νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν την ευζωία. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μέρος των απαιτήσεων σε εκσυγχρονισμό των μονάδων όπου ενδέχεται να αποτελεί σοβαρό κίνδυνο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση των νέων αναγκών.

Τέλος, συστήνεται όπως η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε κλάδους παραγωγής διαχωριστεί για σκοπούς καλύτερης ταξινόμησης, μεταξύ των κλάδων

Πτηνοτροφία- χοιροτροφία

Λαχανοκομία-δενδροκαλλιέργεια

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 2 «Ενίσχυση του προσανατολισμού προς την αγορά και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, συμπεριλαμβανομένης μεγαλύτερης εστίασης στην έρευνα, την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση»

Α. ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
ΛΑΧΑΝΟΚΟΜΙΑ & ΦΡΟΥΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ													
Δ	1	Οι κυπριακές καιρικές συνθήκες ευνοούν την παραγωγή κηπευτικών σε σχεδόν ολόχρονη βάση	Ναι	Ναι	ναι	οχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Ισχυρή εγχώρια οικονομία και αυξανόμενος τουριστικός τομέας διαμορφώνουν υγιείς συνθήκες στην τοπική αγορά	Ναι	Ναι	οχι	οχι	---	---	---	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ασαφές σε τι αναφέρεται οι υγιείς συνθήκες
Α	1	Χαμηλός δείκτης οργάνωσης σε Οργανώσεις Παραγωγών (20%)	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
	2	Περιορισμένη διαπραγματευτική δύναμη στο εμπόριο	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	διαβούλευση
	3	Περιορισμένη χρήση ωφέλιμων εντόμων στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	4	Απώλεια εξαγωγών σε μεγάλο βαθμό στα κηπευτικά και εσπεριδοειδή	Ναι	Ναι	Ναι	---	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	οχι
	5	Πολύ ψηλό μεταφορικό κόστος στις διεθνείς αγορές που επηρεάζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Κύπρου	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
	6	Χαμηλή προστιθέμενη αξία στα γεωργικά προϊόντα εξαγωγής	Ναι	Ναι	Ναι	---	---	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	7	Έλλειψη επαρκούς πλαισίου ιχνηλασιμότητας στην τοπική αγορά	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
Ε	1	Υπάρχει αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών με εξαγωγικές προοπτικές και ψηλή προστιθέμενη αξία	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	2	Η αξιοποίηση δυνατοτήτων βιολογικής καταπολέμησης ασθενειών μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων και στην βελτίωση της ασφάλειας και υγιεινής στα τρόφιμα	Ναι	Ναι	ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Υπάρχει περιθώριο αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού σε δενδρώδεις καλλιέργειες	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Απαραίτητη η χωρική αναφορά
Κ	1	Η συνέχιση της απώλειας εξαγωγικών αγορών δύναται να οδηγήσει σε αύξηση της προσφοράς στην εγχώρια αγορά και συρρίκνωση των τιμών παραγωγού	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Η αύξηση των εισαγωγών εντείνει τις πιέσεις στις τιμές παραγωγού	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	3	Τυχόν διατήρηση της μεγάλης ψαλίδας τιμών παραγωγού-καταναλωτή θα συνεχίσει να επιδρά αρνητικά στα γεωργικά εισοδήματα	Όχι	Όχι	Όχι	οχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	4	Οι αυξημένοι περιορισμοί της ΕΕ στη χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών αυξάνει την τάση για παράνομη χρήση χημικών από τα κατεχόμενα	Όχι	Όχι	Όχι	οχι	Όχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	οχι	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
ΠΑΤΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ													
Δ	1	Το περιθώριο χρόνου στην διεθνή αγορά για φρέσκες πατάτες σε περιόδους που δεν έχουν άλλες χώρες	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Η φήμη της πατάτας Κύπρου κοκκινογής	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Η περιβαλλοντική δράση της αμειψισποράς συμβάλλει στον μετριασμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ενισχύει την παραγωγικότητα των καλλιεργειών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
Α	1	Η αδυναμία ελέγχου της ιχνηλασιμότητας της Κυπριακής πατάτας και η συχνή ανάμειξη (βάπτισμα) ξένων πατατών ως Κυπριακές	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	οχι	οχι	
	2	Το ψηλό περιβαλλοντικό κόστος από την εντατική καλλιέργεια πατατών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
	3	Οι ψηλές αρδευτικές ανάγκες των πατατών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Η καλλιέργεια πατατών σε περιοχές NVZ	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
	5	Το ψηλό κόστος μεταφορικών στις αγορές του εξωτερικού	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	6	Ο πολύ περιορισμένος βαθμός οργάνωσης των παραγωγών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
	7	Η περιορισμένη ρευστότητα των παραγωγών τους καθιστά δέσμιους των εμπόρων οι οποίοι ενεργούν και ως φορείς χρηματοδότησης	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	οχι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
Ε	8	Η δημιουργία ενός αποδοτικού συστήματος ιχνηλασιμότητας βασισμένο στο σήμα ΠΓΕ ή άλλο σύστημα πιστοποίησης μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ιχνηλασιμότητας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	9	Η αξιοποίηση ανακυκλωμένου νερού στην πατατοκαλλιέργεια μπορεί να συμβάλει στην εξοικονόμηση νερού	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	θα πρέπει να προσδιοριστεί η δυνατότητα δικτύων να καλύψουν περιοχές πατατοκαλλιέργειας
Κ	1	Η απώλεια της ανταγωνιστικότητας ή η μη επαρκείς τιμές παραγωγού δύναται να οδηγήσει σε εγκατάλειψη της πατατοκαλλιέργειας σε συγκεκριμένες περιοχές χωρίς δυνατότητα αναδιάρθρωσης	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν προκύπτει από το κείμενο τάση εγκατάλειψης
ΦΥΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ													
Δ	1	Αποτελεί τη μεγαλύτερη καλλιέργεια της Κύπρου και συμβάλει στη διατήρηση του αγροτικού τοπίου	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Το προϊόν είναι ψηλό σε πρωτεΐνες λόγω της μεγάλης ηλιοφάνειας και χαμηλό σε υγρασία με αποτέλεσμα να μην προσβάλλεται από ασθένειες	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Καλή οργάνωση των παραγωγών στην οποία συμμετέχει το μεγαλύτερο ποσοστό των αγροτών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Α	1	Καλλιέργεια με μεγάλη εξάρτηση βιωσιμότητας από τις άμεσες επιδοτήσεις της ΚΑΠ	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Οι πλείστοι γεωργοί δεν διαθέτουν ιδιόκτητη γη με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αναλάβουν μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	3	Έλλειψη γης και ψηλό κόστος ενοικίων στις κύριες περιοχές καλλιεργειών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
	4	Μεγάλο ποσοστό των άμεσων ενισχύσεων δεν καταλήγει στους πραγματικούς γεωργούς	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	5	Το τελικό προϊόν είναι λιγότερο καθαρό από εισαγόμενο και στερείται επαρκούς τυποποίησης	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	6	Περιορισμένοι αποθηκευτικοί χώροι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
Ε	1	Η αξιοποίηση κομπόστας σε ξηρή μορφή μπορεί να ενισχύσει την αποδοτικότητα των καλλιεργειών και να δώσει διέξοδο σε άλλα απόβλητα πχ κλαδέματα	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	2	Η αξιοποίηση μελισσοκομικών φυτών μπορεί να είναι επωφελής για το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα – σε συνδυασμό με έλεγχο των φυτοπροστατευτικών ουσιών	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	3	Η ύπαρξη του Μητρώου αγροτών μπορεί να βοηθήσει στον διαχωρισμό των πραγματικών γεωργών	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	4	Η ανακατανομή των επιδοτήσεων για ΧΓΕ που βρίσκεται σε μόνιμη αγρανάπταση μπορεί να ενισχύσει τους πραγματικούς γεωργούς/ καλλιεργητές	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	5	Η χρήση πιστοποιημένου σπόρου αποτελεί αναγκαιότητα για παραγωγικότητα και περιορισμό των ασθενειών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Κ	1	Η καθυστέρηση στην καταβολή των ενισχύσεων δημιουργία δυσκολίες στη ρευστότητα των γεωργών και αδυναμία επαρκούς δραστηριότητας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	οχι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	2	Η συνέχιση των πιέσεων στα ενοίκια γης λόγω της μεγαλύτερης διαπραγματευτικής δύναμης των αγελαδοτρόφων μπορεί να καταστήσει το επάγγελμα μη βιώσιμο	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
	3	Το χαμηλό ποσοστό των ενισχύσεων αποθαρρύνει τη συνέχιση της βιολογικής καλλιέργειας	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	4	Η συνέχιση της πολύ χαμηλής συμμετοχής στα επενδυτικά σχέδια θα οδηγήσει σε παλαιωμένο εξοπλισμό στις πλείστες μονάδες	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ – ΟΙΝΟΛΟΓΙΑ													
Δ	1	Το αμπέλι αποτελεί κύριο στοιχείο του Κυπριακού αγροτικού τοπίου	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Το αμπέλι αποτελεί μια φιλική στο περιβάλλον καλλιέργεια με χαμηλές εισροές και υψηλή πυροπροστατευτική ικανότητα	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Η ύπαρξη σημαντικού αριθμού οινοποιείων με επάρκεια εξοπλισμού και προσωπικό με υψηλή τεχνική/ επιστημονική κατάρτιση αποτελούν τους πυλώνες ανάπτυξης της αμπελοουργίας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
	4	Η ύπαρξη γηγενών ποικιλιών που αξιοποιούνται στην παραγωγή κρασιών επιτρέπουν τη διαφοροποίηση	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Χαρακτηριστικά μοναδικότητας (ιστορία, μοναδικός αναγνωρισμένος αμπελώνας στην Ευρώπη χωρίς φυλλοξήρα)	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	6	Χαρακτηριστικό τοπίου (έντονου ορεινού χαρακτήρα των αμπελοοικονικών περιοχών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	7	Διαχείριση του αμπελοοικονομικού τομέα, κατά κύριο λόγο, από μία μικρή και ευέλικτη αρμόδια αρχή	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	8	Προσφορά του αμπελοργού ως θεματοφύλακα του παραδοσιακού τοπίου και της πυροπροστασίας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	9	Συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη των ορεινών αμπελοοικονομικών κοινοτήτων προσφέροντας εισόδημα και θέσεις εργασίας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Α	1	Πολύ μικρό μέγεθος του αμπελώνα (7.646 εκτάρια) και κατακερματισμός της οινικής παραγωγής (109.114 εκατόλιτρα) σε πολυτεμαχικές οντότητες	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Γερασμένος πληθυσμός αμπελοοικονομικών και αδυναμία πρόσβασης σε υψηλού επιπέδου αμπελοοικονομικής εξειδίκευσης και τεχνογνωσίας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Αδυναμία διαδοχής στις οινοποιητικές επιχειρήσεις ή ατεκμηρίωτη διαδοχή χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό	Ναι	Ναι	Δεν απαιτείται	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση	
	4	Μωσαϊκό ποικιλιών σε όλες τις αμπελοοικονομικές περιοχές χωρίς επιστημονική βάση	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Απροσδιόριστα επιμέρους τριτογενή εντός των αμπελοοικονομικών περιοχών λόγω ελλιπούς βασικής έρευνας και καινοτομίας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	6	Ανεπαρκές πιστοποιημένο πολλαπλασιαστικό υλικό, απουσία πιστοποιημένων κλώνων για ποικιλίες-πρεσβευτές, παντελής απουσία ιδιωτών φυτωρίων αμπέλου	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	7	Αδυναμία συνεργειών με άλλους τομείς/κλάδους και μεμονωμένες πρωτοβουλίες μάρκετινγκ	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	8	Αναχρονιστικό εθνικό θεσμικό πλαίσιο όσον αφορά την παραγωγή οίνων αναγνωρισμένης ποιότητας και γεωγραφικής περιοχής	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	9	Έλλειψη κοινής ταυτότητας και μωσαϊκό φιαλών στο εθνικό γεωργικό προϊόν της Κύπρου-την ΠΟΠ «Κουμανδάρια»	Ναι	Ναι	Δεν απαιτείται	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	10	Αδυναμία αναγνώρισης της σύγχρονης κυπριακής οινικής προσφοράς στις διεθνείς αγορές	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	11	Ανεπάρκεια γνώσης για τις προτιμήσεις και καταναλωτικές τάσεις των καταναλωτών ανά φυλή/τμήμα αγοράς	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	12	Απώλεια μεγάλου μεριδίου στην εγχώρια αγορά	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
	13	Πενιχρό μερίδιο αγοράς διεθνώς	Ναι	Ναι	Ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	
14	Απουσία στρατηγικής ανταγωνιστικής τοποθέτησης διεθνώς (branding positioning) και εθνικής εικόνας στον παγκόσμιο χάρτη παραγωγής (national branding identity)	Ναι	Ναι	Ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	διαβούλευση		
15	Απουσία κοινού οράματος και ενιαίας στρατηγικής προσέγγισης από τους διάφορους εμπλεκόμενους στον αμπελοοικονομικό τομέα και	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι		
16	Προβληματική τροφοδοτική αλυσίδα χωρίς συμβολοιακή σχέση αμπελοοικονομικού-οινοποιού	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι		
17	Πολύ χαμηλές τιμές αμπελοοικονομικού/οινοποιού και δυσανάλογη τιμολόγηση του καταναλωτή σε επίπεδο λιανημεπορίου/ξενοδόχου/εστιατόρα σε σχέση με την οινική κατηγορία ποιότητας	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	18	Αδυναμία απορρόφησης Ενωσιακών πόρων του ΕΠΣΑ από τους οиноποιούς στα Μέτρα Προώθησης στις Τρίτες Χώρες, Πληροφόρησης στα Κράτη Μέλη και Καινοτομίας στον Αμπελοοινικό Τομέα	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
Ε	1	Η δημιουργία ενός αποδοτικού συστήματος ποιότητας βασισμένο στα μοναδικά τεττοιγ των διαφόρων περιοχών	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Αξιοποίηση της αυθεντικότητας του ιστορικού γλυκού οίνου ΠΟΠ «Κουμανδαρία»	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Ανανέωση της οινικής εικόνας μέσω οίνων-πρεσβευτών από γηγενείς ποικιλίες της Κύπρου και δημιουργία ενός στοχευμένου εθνικού brand	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Αξιοποίηση της εξαγωγικής επιτυχίας του χαλλουμιού ως όχημα διεξόδου σε ξένες αγορές	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Διάχυση της πληροφορίας και γνώσης από τους διάφορους επαγγελματίες επιρροής, ή/και υποσχόμενους επαγγελματίες που κατευθύνουν τις επιλογές καταναλωτών διεθνώς (influencers)	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	6	Συμβολή του αμπελοοινικού τομέα στην κοινωνική συνοχή των αμπελοοινικών κοινοτήτων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	7	Ανάπτυξη και ενδυνάμωση του ρόλου του οινοτουρισμού σε δημοφιλή ταξιδιωτική δραστηριότητα, της συνοχής και των συνεργειών με άλλους τομείς/κλάδους	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	8	Επέκταση της τομεακής παρέμβασης από την αρμόδια αρχή για στήριξη της αμπελοοινικής αγοράς και ενίσχυση των θεμελιωδών αμπελοοινικών υποδομών αποκλειστικά με Ενωσιακούς πόρους-Εθνικό Πρόγραμμα Στήριξης στον Αμπελοοινικό Τομέα (ΕΠΣΑ) 2019-2023	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
	9	Στόχευση σε αγορές-στόχους στις τρίτες χώρες καθώς και σε αναδυόμενες καταναλωτικές προτιμήσεις/συμπεριφορές	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	10	Συνεργασία εμπλεκόμενων, φορέων, κέντρων εκπαίδευσης και καινοτομίας, οινολογικών επιχειρήσεων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	11	Εντοπισμός εξειδικευμένων αγορών (niche markets) για μεγιστοποίηση των πωλήσεων και κερδοφορία	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	12	Μετεξέλιξη του Κυπριακού Διαγωνισμού Οίνου σε περιφερειακό ή/και περισσότερο εξειδικευμένο θεσμό	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
	13	Διαχείριση της αποτελεσματικής διαδοχής στις οινολογικές επιχειρήσεις και επένδυση στη νέα γενιά	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	14	Αξιοποίηση και προσαρμογή στις τεχνολογικές αλλαγές (digitalisation)	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Κ	1	Περαιτέρω συρρίκνωση του κυπριακού αμπελώνα θα επιφέρει υποβάθμιση στο αγροτικό τοπίο, αύξηση του κινδύνου εξάπλωσης πυρκαγιών, απώλεια εισοδημάτων σε αγροτικές κοινότητες ορεινών περιοχών και αύξηση των εισαγωγών οίνων από τρίτες χώρες	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Τα ακραία καιρικά φαινόμενα που επηρεάζουν την παραγωγικότητα και την ποιότητα	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Η διαρκής αύξηση των οινολογικών επιχειρήσεων δύναται να αυξήσει τον εγχώριο ανταγωνισμό που σε συνδυασμό με τις εισαγωγές οίνων θα επηρεάσουν την κερδοφορία των επιχειρήσεων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Στροφή των καταναλωτών σε οίνους χαμηλής τιμής ή σε οίνους premium υψηλότερης τιμής και συρρίκνωση της μεσαίας κατηγορίας	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	Όχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	οχι

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	5	Ίδιες εισαγωγές από μεγάλες αλυσίδες λιανικού εμπορίου συρρικνώνουν περαιτέρω την εγχώρια αγορά	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	Όχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑ													
Δ	1	Η ελιά αποτελεί βασικό στοιχείο του αγροτικού τοπίου	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Η ελιά αποτελεί καλλιέργεια με χαμηλές εισροές και περιορισμένο περιβαλλοντικό αντίκτυπο	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Η ελιά αποτελεί καλλιέργεια με συμπληρωματικό εισόδημα για μεγάλο αριθμό μικροκαλλιεργητών στην ύπαιθρο	Ναι	Ναι	ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Πλείστα ελαιοτριβεία της Κύπρου εφαρμόζουν σε μεγάλο βαθμό συστήματα κυκλικής οικονομίας	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Α	1	Η εμπορία ελαιολάδου υποφέρει από εισαγόμενα ανταγωνιστικά προϊόντα που ενδέχεται να αποτελούν και προσμίξεις υποβαθμισμένων ελαιόλαδων	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Το κυπριακό ελαιόλαδο δεν έχει αποκτήσει ταυτότητα μέσω ενός ΠΟΠ/ΠΓΕ	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Ο έλεγχος της εμπορίας ελαιοκομικών προϊόντων ανήκει σε εμπόρους και όχι σε οργανωμένα σύνολα παραγωγών	Ναι	Ναι	Δεν απαιτείται	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Οι πολύ μικρές εκμεταλλεύσεις δεν μπορούν να εκσυγχρονιστούν για να καταστούν ισοδύναμα ανταγωνιστικές στις διεθνείς αγορές	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Αρκετά ελαιοτριβεία βρίσκονται κοντά σε οικιστικές περιοχές με αποτέλεσμα να υπάρχει πίεση για μετακίνηση	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	6	Μεγάλος αριθμός ελαιοτριβείων συνεχίζει να λειτουργεί με παραδοσιακά/ τριφασικά συστήματα με αποτέλεσμα τη χρήση μεγάλων ποσοτήτων νερού	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Ε	1	Η κατοχύρωση του κυπριακού ελαιολάδου στο σύνολο του στα συστήματα ΠΟΠ/ΠΓΕ	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Υπάρχουν περιοχές στην Κύπρο με ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να κτίσουν μια δική τους μάρκα μέσω ενός ΠΟΠ/ΠΓΕ	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Η χρήση χημικών σκευασμάτων θα μπορούσε να αντικατασταθεί με εργαλεία βιολογικής καταπολέμησης , κομπόστας, χλωρής λίπανσης ώστε να περιοριστεί στο ελάχιστο το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της καλλιέργειας	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Η καταπολέμηση του δάκου με δολωματικούς ψεκασμούς αποτελεί μια αποτελεσματική μέθοδο αλλά απαιτεί συλλογική δράση σε μια περιοχή	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	---	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Σε αρκετά ελαιοτριβεία παρατηρείται μια διάδοχη κατάσταση με επιστημονική κατάρτιση που μπορούν να αξιοποιήσουν νέες τεχνολογίες	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	---	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Κ	1	Απώλεια ανταγωνιστικών δυνατοτήτων δύναται να οδηγήσει σε εγκατάλειψη ελαιώνων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	---	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Εγκατάλειψη της ελαιοκαλλιέργειας θα οδηγήσει σε υποβάθμιση του αγροτικού τοπίου και απώλεια συμπληρωματικών εισοδημάτων για αγροτικές οικογένειες.	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
ΑΝΘΟΚΟΜΙΑ													
Δ	1	Έχουν εντοπιστεί μέσα από επιστημονικές εργασίες ενδημικά είδη που μπορούν να δώσουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στα φυτά γλάστρας	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Υπάρχει μια καλά οργανωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα σε επιχειρήσεις παραγωγής και εμπορίας φυτών γλάστρας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Α	1	Οι ανθοκομικές μονάδες στην Κύπρο λόγω μεγέθους της αγοράς, κόστους παραγωγής και κλιματικών συνθηκών αδυνατούν να ανταγωνιστούν ισάξια σε τιμή/ ποιότητα και σταθερότητα παραγωγής έναντι των εισαγόμενων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Το συνολικό κόστος παραγωγής κρίνεται ιδιαίτερα ψηλό και οι μονάδες δεν διαθέτουν υποδομές ΑΠΕ για έλεγχο των ενεργειακών δαπανών	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
	3	Η αγορά κομμένων ανθέων στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα μικρή και δεν μπορεί να υποστηρίξει μεγάλες παραγωγικές μονάδες με οικονομίες κλίμακος	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Μη οργανωμένη εμπορία ανθοκομικών προϊόντων, απουσία κεντρικής ανταγοράς.	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Η αδυναμία που παρουσιάζουν οι ανθοκαλλιεργητές να συνεργαστούν μεταξύ τους για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν μαζί τις διεθνείς προκλήσεις που έχουν επηρεάσει σημαντικά την εγχώρια αγορά	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
Ε	1	Η αξιοποίηση των ΑΠΕ μπορεί να μειώσει το κόστος ενέργειας το οποίο αποτελεί ένα από τα κυριότερα κόστη παραγωγής κομμένων ανθέων	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
	2	Το υποβαθμισμένο αγροτικό τοπίο σε κοινότητες της υπαίθρου μπορεί να δώσει χώρο ανάπτυξης ενδημικών φυτών γλάστρας και ενίσχυσης της ελκυστικότητάς τους	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
	3	Το Μεσογειακό κλίμα παρέχει πλούσιο φωτισμό και ενέργεια, βασικοί παράγοντες στην παραγωγή ανθοκομικών προϊόντων, ειδικότερα των φυτών γλάστρας	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	καμία αναφορά στο κείμενο
Κ	1	Ο εντονότερος ανταγωνισμός και η έλλειψη επενδύσεων σε μονάδες ανθοκομίας δύναται να οδηγήσει σε αδυναμία ανταγωνισμού με εισαγωγές	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Το δεδομένο ότι οι ανθοκαλλιεργητές είναι και εισαγωγείς αυξάνει τον κίνδυνο αντικατάστασης της τοπικής παραγωγής από εισαγόμενα είδη	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	

Β. ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
ΑΓΕΛΑΔΟΤΡΟΦΙΑ													
Δ	1	Προϊόν με σταθερή κυπριακή ζήτηση στην παστερίωση και αυξανόμενη ζήτηση στην εξαγωγή για την παραγωγή χαλλουμιών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
	2	Η σχετικά περιορισμένη δυνατότητα ανταγωνισμού σε αντίστοιχο προϊόν (νωπό γάλα) εισαγωγής	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
	3	Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γάλακτος που επιτρέπουν τη διατήρηση οργανοληπτικών χαρακτηριστικών στο χαλλούμι και που οφείλονται στη διατροφή των ζώων με ξηρή χονδροειδή τροφή	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει καμία αναφορά στο κείμενο
	4	Ψηλή τεχνολογική επάρκεια και οργάνωση κτηνοτροφικών μονάδων	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
	5	Οι κτηνοτροφικές μονάδες έχουν πετύχει αύξηση της ιδιοπαραγωγής κτηνοτροφικών φυτών με τη χρήση ανακυκλωμένου νερού	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	---
	6	Δυνατή οργάνωση παραγωγών, με κατοχυρωμένη δυνατότητα και ισχυρή διαπραγματευτική θέση	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
Α	1	Το κλιματολογικό προφίλ της Κύπρου δημιουργεί αυξημένη καταπόνηση στα ζώα και επιδρά αρνητικά στην επίτευξη ψηλών δεικτών παραγωγικότητας	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	---
	2	Εκτιμάται ότι μόνο το 15% του κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων αξιοποιούν τα κτηνοτροφικά τους απόβλητα σε σταθμούς βιοαερίου	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Καταγράφεται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Δημιουργούνται σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα από τα απόβλητα κτηνοτροφικών μονάδων	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Έλλειψη ικανών κινήτρων στην τιμολογιακή πολιτική της ΑΗΚ για τη βιώσιμη λειτουργία σταθμών βιοαερίου	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Απαιτείται	---	----	---	---	οχι	απαιτείται πρόσθετη τεκμηρίωση
	5	Αριθμός μονάδων λειτουργεί χωρίς τις απαιτούμενες άδειες οικοδομής με αποτέλεσμα να στερούνται δυνατότητας ενισχύσεων για αναβαθμίσεις υποδομών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	6	Αρκετά υποστατικά κρίνονται ως οχληρά και θα πρέπει να μετακινηθούν	Ναι	Όχι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	----	---	---	---	Επικάλυψη με Κ 3
Ε	1	Υπάρχουν περιθώρια αύξησης της παραγωγικότητας των ζώων (με ενδεικτικό στόχο +10%) με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών που επικεντρώνονται στην καλή διαβίωση των ζώων	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Δεν υπάρχει τεκμηρίωση
	2	Η ψηλή συγκέντρωση μονάδων σε κάποιες περιοχές της Κύπρου μπορεί να υποβοηθήσει στην οργάνωση του συστήματος διαχείρισης αποβλήτων σε ένα μικρό αριθμό σταθμών βιοαερίου	Ναι	Ναι	Δεν απαιτείται	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	---
	3	Η αξιοποίηση του συστήματος net metering με μια τιμή που να υπερβαίνει (ενδεικτικά) τα 18c/ KW θα επιτρέψει ιδιωτικές επενδύσεις σε μονάδες βιοαερίου	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Απαιτείται	---	----	---	---	Απαιτείται	Δεν υπάρχει τεκμηρίωση
	4	Οι αναμενόμενες νέες υποδομές μεταφοράς ανακυκλωμένου νερού αυξάνει τις δυνατότητες παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	οχι	---	---	Χρήζει πρόσθετης τεκμηρίωσης αναφορικά με χωρικά χαρακτηριστικά του δικτύου και δυναμικότητα
Κ	1	Έγκριση φακέλου ΠΟΠ χαλλουμιών ως έχει θα μειώσει τη ζήτηση κατά 50% στην εξαγωγή και θα οδηγήσει σε πολύ μεγάλη συρρίκνωση του κλάδου	Ναι	Ναι	Δεν απαιτείται	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Δεν υπάρχει τεκμηρίωση

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	2	Κίνδυνοι περιβαλλοντικής υποβάθμισης των υπογείων νερών από την μη επαρκή και αποδοτική διαχείριση των κτηνοτροφικών αποβλήτων (διαχείριση κοπριάς) και του δείκτη εκπομπών αμμωνίας από το δυσανάλογο μεγάλο πληθυσμό ζωικού κεφαλαίου	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	---
	3	Υπάρχει σημαντική πίεση από Δήμους και κοινότητες για απομάκρυνση / μη εγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων που περιορίζει την επέκταση/ αύξηση των ζωικού κεφαλαίου	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	----	---	---	---	Επικάλυψη με Α 6
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ													
Δ	1	Η αιγοπροβατοτροφία αποτελεί κλάδο με σημαντική συμβολή στο αγροτικό εισόδημα και την απασχόληση στην ύπαιθρο	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
	2	Η αιγοπροβατοτροφία σε σχέση με άλλους κλάδους της κτηνοτροφίας έχει περιορισμένες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Δεν υπάρχει τεκμηρίωση
	3	Ο συντελεστής μετατρεψιμότητας της τροφής σε τελικό προϊόν είναι σημαντικά καλύτερος έναντι της αγελαδοτροφίας	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	----	---	---	οχι	Δεν υπάρχει τεκμηρίωση
	4	Η ορθολογιστική βόσκηση αιγοπροβάτων μπορεί να περιορίσει κινδύνους πυρκαγιών	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Θα μπορούσε να γίνει αναφορά σε σχετικά αγροπεριβαλλοντικά Μέτρα που εφαρμόζονται ε άλλα Μεσογειακά Κράτη
	5	Το αιγοπρόβειο γάλα αποτελεί βασική πρώτη ύλη σε τυροκομικά προϊόντα που προσδίδουν οργανοληπτικά στοιχεία που αναγνωρίζονται και προτιμώνται από τον τοπικό πληθυσμό	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση δεν γίνεται αναφορά στο κείμενο
	6	Υπάρχουν ορισμένες καλά οργανωμένες μονάδες ενσταβλισμένης αιγοπροβατοτροφίας που μπορούν να αποτελέσουν παραδείγματα καλής πρακτικής	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	τεκμηριώνεται από τα στατιστικά δεδομένα
Α	1	Η μέση τιμή αιγοπρόβειου γάλακτος δεν επιτρέπει τη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	Απαιτείται	Δεν αναφέρεται στο κείμενο τεκμηρίωση από δεδομένα FADN
	2	Πολύ ψηλό κόστος διατροφής λόγω ενσταβλισμού και έλλειψης γεωργικών εκτάσεων και νερού για ιδιοπαραγωγή	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	3	Εντοπίζεται χαμηλή μέση παραγωγικότητα των ζώων	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	να διασαφηνιστεί ότι αφορά κυρίως τις μικρές εκμεταλλεύσεις
	4	Διαπιστώνεται έλλειψη γνώσεων εκ μέρους των παραγωγών σε θέματα ορθού προγράμματος διατροφής	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	5	Οι κεφαλικές ενισχύσεις δεν επιβραβεύουν τους κτηνοτρόφους που στοχεύουν στην παραγωγή γάλακτος	Ναι	Όχι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	6	Οι μη επαγγελματίες κτηνοτρόφοι με εποχιακές παραδόσεις γάλακτος συμβάλλουν στην μεγάλη εποχικότητα στη διακύμανση της παραγωγής/ προσφοράς	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	----	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	7	Χαμηλός δείκτης οργάνωσης των παραγωγών σε Ομ. Παραγωγών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	----	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	8	Η περιορισμένη ρευστότητα των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	οχι παρ ότι γίνεται αναφορά σε πρόβλημα χρηματοδότησης	----	ναι	οχι	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	9	Ο μεγάλος αριθμός μη αδειούχων υποστατικών που δεν μπορεί να λάβει στήριξη για αναβαθμίσεις υποδομών	Ναι	Όχι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Προτιμότερο να καταγραφεί ως κίνδυνος
	10	Ανεπάρκεια κτηνοτροφικών ζωνών για δημιουργία νέων εγκαταστάσεων	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	11	Σημαντική πίεση στις τιμές του κρέατος λόγω ανταγωνισμού	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	δεν γίνεται αναφορά στην τιμή πώλησης ασαφής η αναφορά στην ανταγωνισμό από άλλα προϊόντα ζωικής παραγωγής η από εισαγωγές ?
Ε	1	Η καταχώρηση του φακέλου ΠΟΠ ως έχει θα δημιουργήσει αυξημένη ζήτηση στο αιγοπρόβειο γάλα	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	Σε όλο το κείμενο γίνεται αναφορά στο χαλούμι χωρίς να παρέχεται κάποια σχετική τεκμηρίωση για την ανάδειξη του προβλήματος της μη καταχώρησης του ως ΠΟΠ /ΠΓΕ
	2	Η προώθηση του 100% αιγοπρόβειου χαλλουμιού στις διεθνείς αγορές ως ένα διαφορετικό προϊόν από το κοινό χαλούμι	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	3	Οι δυνατότητες οργάνωσης των παραγωγών για κοινή προμήθεια ζωοτροφών και κοινή διαπραγμάτευση-εμπορία του κρέατος μπορούν επίσης να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	---	απαιτείται καλύτερη τεκμηρίωση
	4	Η γενετική βελτίωση των κοπαδιών μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας των ζώων	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	---	---	δεν απαιτείται	---	απαιτείται καλύτερη τεκμηρίωση
	5	Η δημιουργία Ομ. Παραγωγών ενδέχεται να είναι μια βάση για συλλογικές επενδύσεις σε δράσεις διαχείρισης πρώτων υλών και διακίνησης γάλακτος με βελτίωση στο κόστος παραγωγής και στη διαπραγματευτική ισχύ των παραγωγών	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	---	---	δεν απαιτείται	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	6	Η αξιοποίηση ανακυκλωμένου νερού για ιδιοπαραγωγή χορτοδοτικών τροφών	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	---	---	δεν απαιτείται	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
Κ	1	Η αύξηση στο κόστος ζωοτροφών λόγω ανομβρίας	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	---	---	δεν απαιτείται	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	2	Η αύξηση της παραγωγής γάλακτος να μην μπορεί να απορροφηθεί από τους τυροκόμους λόγω μη τήρηση των προνοιών του φακέλου ΠΟΠ και μειούμενης αύξησης στις εξαγωγές	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	---	---	δεν απαιτείται	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	3	Η είσοδος νέων κτηνοτρόφων να μην είναι βιώσιμη σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	---	---	δεν απαιτείται	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	4	Η προτίμηση σε ενίσχυση νέων μονάδων έναντι των υφιστάμενων δεν υποβοηθά το υφιστάμενο δυναμικό επαγγελματιών αιγοπροβατοτρόφων να εκσυγχρονιστούν	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	---	---	---	---	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ – ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ – ΚΟΝΙΚΛΟΤΡΟΦΙΑ													
Δ	1	Στον τομέα της πτηνοτροφίας δραστηριοποιούνται σύγχρονες μονάδες με καθετοποιημένη παραγωγή στην μεταποίηση και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	2	Η κατανάλωση λευκών και κόκκινων κρεάτων στην Κύπρο διατηρείται σε ψηλά επίπεδα ενώ η αύξηση του τουρισμού διασφαλίζει και την ζήτηση των προϊόντων κρεατοπαραγωγής	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
Α	1	Περιορισμένες δυνατότητες αύξησης παραγωγικών υποστατικών λόγω απροθυμίας των τοπικών αρχών να εγκρίνουν νέες μονάδες στα διοικητικά τους όρια και χρονοβόρων διαδικασιών έγκρισης	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	2	Θέματα διαδοχής στις επιχειρήσεις το οποίο οι παρούσες πολιτικές δεν μπορούν να υποστηρίξουν	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
Ε	1	Η τάση για υγιεινή διατροφή ενισχύει και δύναται να αυξήσει την κατά κεφαλή κατανάλωση λευκών κρεάτων	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
Κ	1	Περαιτέρω συρρίκνωση του κλάδου αυγοπαραγωγής και πουλερικών λόγω φτηνότερων εισαγωγών	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	2	Η υποχρεωτική εφαρμογή του συστήματος μονοεκτροφής all in all out στην αυγοπαραγωγή ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση των διαθέσιμων χώρων εκτροφής και να απαιτηθεί διπλασιασμός των εκτάσεων παραγωγής με ψηλό επενδυτικό κόστος	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ													
Δ	1	Η ποιοτική ανωτερότητα στο κυπριακό μέλι ως αναγνωρίζεται από τις επιλογές των καταναλωτών στην Κύπρο	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	2	Η καλή οργάνωση των μελισσοκόμων σε Συνδέσμους	Ναι	Ναι	οχι	οχι	οχι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
Α	1	Η υποβάθμιση της μελισσοχλωρίδας λόγω ξηρασίας και χρήσης φυτοπροστατευτικών ουσιών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Απροθυμία άλλων γεωργών ή ιδιοκτητών γης να επιτρέψουν την τοποθέτηση μελισσών στα τεμάχια τους	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Οι μελισσοφάγοι επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική απόδοση ενός μελισσιού	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	4	Το ψηλό κόστος καυσίμων για μετακίνηση των μελισσιών προς αναζήτηση ανθοφορίας	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
Ε	1	Η δημιουργία ενός κοινού σήματος προσδιορισμού του τοπικού μελιού με βάση τη συμμετοχή του παραγωγού σε τοπικούς συνδέσμους είναι μια καλή προσπάθεια προστασίας των τοπικών παραγωγών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Η αξιοποίηση των οργανωμένων συνδέσμων και η καταχώρηση φακέλου ΠΓΕ για το κυπριακό μέλι	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	3	Οι διεθνείς βραβεύσεις κυπριακών μελιών που αποδεικνύουν την ποιοτική ανωτερότητα του	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
Κ	1	Η μείωση της μελισσοχλωρίδας και η χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών αποτελούν το σοβαρότερο κίνδυνο ανάπτυξης της μελισσοκομίας στην Κύπρο	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	
	2	Η ανεπάρκεια πόρων προώθησης του σήματος 'Κυπριακό Μέλι' αποτελεί τον κυριότερο κίνδυνο επιτυχούς εφαρμογής του θεσμού	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση
	3	Η κλιματική αλλαγή με τα ακραία φαινόμενα και ιδιαίτερα η ξηρασία δύναται να επηρεάσουν αρνητικά το μέλλον της μελισσοκομίας	Ναι	Ναι	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	---	οχι	ναι	δεν απαιτείται	οχι	

1.2.3. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 3 «Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας»

Ο ειδικός στόχος 3 που αφορά στη βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας, εξετάζεται στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης με βάση τον βαθμό κάλυψης των πιο κάτω θεμάτων:

(α) Η θέση των αγροτών στην αλυσίδα αξίας

- Ποσοστό που αναλογεί στην αλυσίδα αξίας
- Απόκλιση τιμών παραγωγού / καταναλωτή
- Διαπραγματευτική ισορροπία
- Διάφανες διαδικασίες εμπορίου (θεμιτές και αθέμιτες πρακτικές)
- Ιχνηλασιμότητα
- Προϊόντα ποιότητας

(β) Οι δομές οργάνωσης προς ενίσχυση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας

- Απ' ευθείας πωλήσεις
- Ομάδες και Οργανώσεις παραγωγών
- Βραχείες αλυσίδες εμπορίας
- Τεχνολογία της πληροφορική

(α) Η θέση των αγροτών στην αλυσίδα αξίας:

Η ανάλυση δίνει μια γενική εικόνα της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας την οποία τεκμηριώνει με βάση κυρίως τον βαθμό διαπραγματευτικής ανεπάρκειας των αγροτών έναντι των υπολοίπων φορέων στην αλυσίδα αξίας. Ένα ιδιαίτερα βοηθητικό δεδομένο για τα προϊόντα που διατίθενται σε νωπή (μη επεξεργασμένη μορφή) είναι η απόκλιση στην τιμή (price gap) παραγωγού και καταναλωτή. Αυτό δεν έχει διατυπωθεί στην ανάλυση προφανώς (ως αναφέρεται) λόγω μη διαθέσιμων στοιχείων. Επιπρόσθετα, η διαθεσιμότητα τέτοιων δεδομένων θα μπορούσε να καταδείξει τα σημεία στην αλυσίδα αξίας που αντλούν το μεγαλύτερο ποσοστό της αξίας, στοιχείο μεν χρήσιμο που όμως δεν επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων πολιτικών παρεμβάσεων για ενίσχυση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας.

(β) Οι δομές οργάνωσης προς ενίσχυση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας:

Παρουσιάζονται επαρκώς τα δεδομένα αναφορικά με τις Ομάδες/ Οργανώσεις Παραγωγών και τα προϊόντα ποιότητας. Η ανάλυση μπορεί να καταστεί πληρέστερη με την παράθεση δεδομένων και αποτελεσμάτων αναφορικά με την αξιοποίηση των ΚΟΑ στα οπωροκηπευτικά και τον αμπελοοινικό τομέα καθώς και των επενδυτικών προγραμμάτων των Ομ./Οργ.

Παραγωγών. Η ανάλυση θα έδινε χρήσιμα συμπεράσματα για τον σχεδιασμό της νέας αγροτικής πολιτικής.

Από την άλλη, η ανάλυση στερείται τεκμηρίωσης με δεδομένα για το ύψος των απ' ευθείας πωλήσεων μέσω λαϊκών αγορών και άλλων τύπων βραχείας αλυσίδας ώστε να διαφανεί η χρησιμότητα και αποδοχή από τους καταναλωτές. Στην ανάλυση δεν καταγράφονται οι θέσεις των οργανωμένων φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των οργανωμένων παραγωγών αναφορικά με το ενδιαφέρον τους για ανάπτυξη λαϊκών αγορών αγροτών.

Περιορισμένη είναι επίσης η αναφορά στην αξιοποίηση της πληροφορικής (υφιστάμενες λύσεις) και των τεχνολογιών διαδικτύου (internet of things) για την επίλυση κρίσιμων ζητημάτων ιχνηλασιμότητας και διαφάνειας στις αγορές (πχ. Τεχνολογίες RFID⁶). Η αναφορά στο θέμα ως ξεχωριστή ενότητα κρίνεται απαραίτητη ώστε να διαφανεί η αναγκαιότητα καθώς και οι πιθανοί φορείς στήριξης και ενσωμάτωσης τους σε δράσεις καινοτομίας και παραγωγής νέας γνώσης.

Παρατηρήσεις ως προς τα σημεία της ανάλυσης SWOT:

Όλα τα αναφερόμενα (Δυνατά σημεία– Αδυναμίες – Ευκαιρίες – Κίνδυνοι) είναι άμεσα σχετιζόμενα με τον ειδικό στόχο, ενώ στην πλειονότητα είναι σωστά ταξινομημένα με εξαίρεση το σημείο (Δ) «Μικρές αποστάσεις μεταξύ των κέντρων κατανάλωσης και των περιοχών παραγωγής» που κρίνεται ορθότερο να καταχωρηθεί ως μια από τις ευκαιρίες προς αξιοποίηση.

Στο σημεία Α1 καταγράφονται πολλά ζητήματα ταυτόχρονα, (Σε επίπεδο ενσωμάτωσης των παραγωγών στην αλυσίδα τροφίμων εντοπίζεται περιορισμένη εξωστρέφεια, αδύναμη διαπραγματευτική θέση και εμπορική αναγνώριση των προϊόντων, η έλλειψη συνεργασιών ανάμεσα σε Ομάδες Παραγωγών για δημιουργία νέων δομών διάθεσης. Ως εκ τούτου εντοπίζεται άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ των τιμών παραγωγού και καταναλωτή). Συστήνεται αναδιατύπωση ως εξής:

- Σε επίπεδο ενσωμάτωσης των παραγωγών στην αλυσίδα τροφίμων εντοπίζεται περιορισμένη εξωστρέφεια και μη εμπορική αναγνώριση των προϊόντων με αποτέλεσμα την έλλειψη ταυτότητας και διαφάνειας και την μη κατανόηση των καταναλωτικών αναγκών
- Η έλλειψη συνεργασιών ανάμεσα σε Ομάδες Παραγωγών σε συνδυασμό με την έλλειψη ταυτότητας στην αγορά οδηγεί σε αδύναμη διαπραγματευτική θέση και άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ των τιμών παραγωγού και καταναλωτή.

Για την πληρέστερη αποτύπωση της υφισταμένης κατάστασης απαιτείται η καλύτερη τεκμηρίωση της SWOT ανάλυσης αναφορικά με τα σημεία:

Δυναμίες:

«Αποδοχή του θεσμού των τοπικών λαϊκών αγορών από καταναλωτές»

«Επάρκεια υποδομών και οργάνωσης σε Ομάδες και Οργανώσεις παραγωγών»

---

⁶ Radio frequency identification technology

Αδυναμίες:

«Η αύξηση των τοπικών φεστιβάλ και η ψηλή τους επισκεψιμότητα αποτελεί μια νέα μορφή 'λαϊκής αγοράς' που συμβάλει στην απ' ευθείας διάθεση αγροτικών προϊόντων»

«Η προσπάθεια του Υφυπουργείου Τουρισμού για διαμόρφωση ενός προϊόντος γαστρονομικού τουρισμού δύναται να αυξήσει την απ' ευθείας κατανάλωση γεωργικών προϊόντων στους τουρίστες σε μεταποιημένη μορφή»

Συστήνεται όπως για σκοπούς καλύτερης καταγραφής των αναγκών, η ανάλυση SWOT διαχωριστεί στις δύο προαναφερόμενες ενότητες, δηλαδή τα ζητήματα που αφορούν τη θέση των αγροτών στην αλυσίδα αξίας και τις πρακτικές διαφάνειας (market specific conditions) και τα ζητήματα που αφορούν τις δομές οργάνωσης και συνεργασιών με στόχο τις βραχείες αλυσίδες (supply specific conditions).

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 3 «Βελτίωση της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα αξίας»

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Δ	1	Αποδοχή του θεσμού των τοπικών λαϊκών αγορών από καταναλωτές	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	Δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία τεκμηρίωσης αλλά βασίζεται σε εμπειρικά δεδομένα της αγοράς
	2	Επάρκεια υποδομών και οργάνωσης σε Ομάδες και Οργανώσεις παραγωγών	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	ΟΧΙ	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	Χρήσιμο θα ήταν να δοθούν πρόσθετα στοιχεία αναφορικά με τις επενδυτικές δραστηριότητες των Ομ./Οργ. Παραγωγών από τα σχετικά εργαλεία ενίσχυσης
	3	Μικρές αποστάσεις μεταξύ των κέντρων κατανάλωσης και των περιοχών παραγωγής	Ναι	Όχι - αποτελεί Ευκαιρία	οχι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	Δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται	Όχι	-----
Α	1	Σε επίπεδο ενσωμάτωσης των παραγωγών στην αλυσίδα τροφίμων εντοπίζεται περιορισμένη εξωστρέφεια, αδύναμη διαπραγματευτική θέση και εμπορική αναγνώριση των προϊόντων, η έλλειψη συνεργασιών ανάμεσα σε Ομάδες Παραγωγών για δημιουργία νέων δομών διάθεσης. Ως εκ τούτου εντοπίζεται άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ των τιμών παραγωγού και καταναλωτή.	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	Ναι	Πολλές αδυναμίες σε ένα σημείο. Προτείνεται διαχωρισμός τους για καλύτερη αποτύπωση των αδυναμιών
	2	Η μικρή χρήση του διαδικτύου και η παρουσία ηλεκτρονικού εμπορίου στην αγορά τροφίμων και η μικρή αγορά που να μπορεί να στηρίξει δράσεις ηλεκτρονικού εμπορίου	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	Χρήζει περαιτέρω ανάλυσης στο κείμενο και το 2ο μέρος του σημείου αναφοράς σε κίνδυνο εφόσον δεν υπάρχει μελέτη τεκμηρίωσης της ώστε να αποτελεί αδυναμία.
	3	Η απουσία κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	Όχι	-----
	4	Περιορισμένη αξιοποίηση από παραγωγούς των ευρωπαϊκών συστημάτων ποιότητας	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	Όχι	-----
	5	Έλλειψη στρατηγικής δικτύωσης γύρω από (μη θεσμοθετημένα) εθελοντικού χαρακτήρα σήματα ποιότητας με επίκεντρο την ασφάλεια τροφίμων (quality assurance schemes) με αποτέλεσμα τα τοπικά προϊόντα να μην τυχάνουν αναγνώρισης.	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	-----
	6	Ο μοναδικός ανεπτυγμένος θεσμός προϊόντων ποιότητας είναι τα προϊόντα βιολογικής παραγωγής, που όμως έχουν περιορισμένες εξαγωγικές επιδόσεις.	Ναι	Ναι	ναι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	-----
	7	Ανυπαρξία επώνυμων νωπών προϊόντων ποιότητας και σωστής τυποποίησης, δεν αφήνει δυνατότητες ποιοτικής διαφοροποίησης και προβολής τους	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	Όχι	
Ε	1	Η αύξηση των τοπικών φεστιβάλ και η ψηλή τους επισκεψιμότητα αποτελεί μια νέα μορφή 'λαϊκής αγοράς' που συμβάλει στην απ' ευθείας διάθεση αγροτικών προϊόντων	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	2	Η προσπάθεια του Υφυπουργείου Τουρισμού για διαμόρφωση ενός προϊόντος γαστρονομικού τουρισμού δύναται να αυξήσει την απ' ευθείας κατανάλωση γεωργικών προϊόντων στους τουρίστες σε μεταποιημένη μορφή	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	
	3	Η ετοιμασία νομοσχεδίων για Αθέμιτες εμπορικές Πρακτικές στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων/ τροφίμων, η αναθεώρηση του νόμου για τις Λαϊκές Αγορές με ευνοϊκότερη μεταχείριση στους γεωργούς και η ετοιμασία νομοσχεδίου εθνικού συστήματος ποιότητας με την ονομασία «Ο περί της απονομής Κυπριακού Σήματος Νόμος του 2019»..	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	Ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Ναι	
	4	Επέκταση ευρωζωνικών υποδομών ευνοεί το ηλεκτρονικό (απευθείας) εμπόριο	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	Όχι	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	5	Οι ΟΤΔ αποτελούν πυρήνες ανάπτυξης συστημάτων διασφάλισης της βραχείας αλυσίδας πχ τοπικά καταστήματα λιανικής	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο
	6	Η εφαρμογή εθελοντικών συστημάτων ποιότητας ιδιωτικού χαρακτήρα	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	ναι	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Ναι	
	Κ	1	Αποτελεί κρίσιμο ζήτημα η αδύναμη διαπραγματευτική θέση των παραγωγών στην διατροφική αλυσίδα αφού αυτή σε μια πιθανή οικονομική κρίση θα επηρεάσει αρνητικά πρωτίστως τις τιμές παραγωγού όσο και τον χρόνο εξόφλησης τιμολογίων	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	δεν απαιτείται	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	ναι
2		Η αύξηση των εισαγωγών και η εδραίωση των εμπόρων (στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο) έναντι των παραγωγών. Ταυτόχρονα, η αδύναμη αναγνωρισιμότητα των τοπικών προϊόντων οδηγεί σε αύξηση των εισαγόμενων στην βάση χαμηλότερης τιμής	Ναι	Ναι	Ναι	οχι	δεν απαιτείται	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	
3		Η μη εμπλοκή των παραγωγών στο σύστημα εμπορίας θα συνεχίσει να επηρεάζει αρνητικά στην μη κατανόηση των καταναλωτικών αναγκών και στην ανεπαρκή εκπαίδευση/ ενίσχυση γνώσης των αγροτών σε θέματα μάρκετινγκ και εμπορίας	Ναι	Ναι	Όχι	οχι	δεν απαιτείται	Δεν Απαιτείται	οχι	Όχι	Δεν απαιτείται	Όχι	δεν υπάρχει αναφορά στο κείμενο

1.2.4. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 4 «Συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν, καθώς και στη βιώσιμη ενέργεια»

Η ανάλυση SWOT εξετάζει το στόχο σε 4 ενότητες:

- Προσαρμογή του Γεωργικού και Δασικού Τομέα στην Κλιματική Αλλαγή
- Μετριασμός των Επιπτώσεων στην κλιματική αλλαγή από το Γεωργικό και Δασικό Τομέα
- Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου (GHG) και Δέσμευση άνθρακα
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

οι οποίες καλύπτουν τις βασικές ενότητες της προσαρμογής (adaptation), του μετριασμού (mitigation), της δέσμευσης του άνθρακα (sequestration) και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Γενικά, η ανάλυση παρουσιάζει πολύ ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας και έχει αξιοποιήσει τους υπάρχοντες δείκτες (πλαϊσίου, επιπτώσεων, κ.λπ.) όπως και άλλα δεδομένα από επίσημες στατιστικές πηγές και βάσεις δεδομένων (Eurostat, ESDAC, UNFCCC, Eionet), εθνικές εκθέσεις και μελέτες, τις εκθέσεις αξιολόγησης της πορείας του ΠΑΑ και την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία.

Ο αξιολογητής θα πρότεινε μια αναδιάρθρωση στη παρουσίαση που θα βοηθούσε την καλύτερη κατανόηση της SWOT. Η ενότητα που παρουσιάζει τις εκπομπές αερίων από τον αγροτικό τομέα στην Κύπρο και τη συμβολή της γεωργίας (γεωργία και κτηνοτροφία) στο σύνολο των εκπομπών της Κύπρου μπορεί να προταχθεί έτσι ώστε να υπάρχει μία γενική εικόνα της συμβολής και της σημασίας του τομέα στις εκπομπές. Στην ενότητα αυτή να παρουσιαστούν και οι στόχοι μετριασμού της κλιματικής αλλαγής. Συνεπώς προτείνεται η ανάλυση SWOT να έχει τρεις ενότητες ως εξής:

- Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου (GHG), Δέσμευση άνθρακα και Μετριασμός των Επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στο Γεωργικό και Δασικό Τομέα
- Προσαρμογή του Γεωργικού και Δασικού Τομέα στην Κλιματική Αλλαγή
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Τα ειδικά σχόλια, όπως παρουσιάζονται στη SWOT ανά ενότητα, είναι τα παρακάτω.

Προσαρμογή του Γεωργικού και Δασικού Τομέα στην Κλιματική Αλλαγή

Στο μέρος αυτό παρουσιάζεται αναλυτικά η «Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» με αναφορά, εκτός από το γεωργικό τομέα, στους τομείς των «Υδάτινων Πόρων», των «Εδαφικών Πόρων», της «Βιοποικιλότητας» και της «Ενέργειας» που σχετίζονται άμεσα με το γεωργικό τομέα.

Γενικές Παρατηρήσεις:

Η «Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» βασίστηκε σε μελέτη τρωτότητας η οποία έχει υπολογίσει την έκθεση, την ευαισθησία και την ικανότητα

προσαρμογής⁷. Επίσης υπάρχει μελέτη εκτίμησης του κινδύνου από την κλιματική αλλαγή με κεφάλαια για την οικονομία της υπαίθρου και το φυσικό περιβάλλον⁸ καθώς και έργο LIFE που εξέτασε, ανάμεσα σε άλλα, ειδικά την τρωτότητα της Κυπριακής αγροτικής οικονομίας⁹. Ο αξιολογητής θεωρεί ότι η «Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» θα γίνει περισσότερο κατανοητή εάν προηγηθούν στοιχεία από τις προαναφερθείσες μελέτες. Πιο συγκεκριμένα θα αναδειχθεί ο κεντρικός ρόλος του υδατικού ισοζυγίου καθώς και των γεωργικών πρακτικών και των κτηνοτροφικών εκπομπών και αποβλήτων. Επίσης, στη παρουσίαση των μέτρων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η «2^η Ετήσια Έκθεση προς το Υπουργικό Συμβούλιο σχετικά με την υλοποίηση των Μέτρων Προσαρμογής της Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή»¹⁰ που παρουσιάζει, εκτός των άλλων και «Επικαιροποιημένα μέτρα και δράσεις προσαρμογής της Κύπρου στην κλιματική αλλαγή» μέχρι και τον Νοέμβριο του 2019. Επίσης αναμένεται η δημοσιοποίηση των προτάσεων για μία στρατηγική προσαρμογής του αγροτικού τομέα στην κλιματική αλλαγή από το πρόγραμμα LIFE adapt2clima¹¹.

Στις προτάσεις του νέου Performance Monitoring and Evaluation Framework - PMEF προτείνεται η παρακολούθηση και εκτίμηση τριών δεικτών πλαισίου και δύο δεικτών επιπτώσεων για την κλιματική αλλαγή. Ο δείκτης πλαισίου C.43 και επιπτώσεων I.10 αντιστοιχούν στους δείκτες C.45 και I.07 του τωρινού πλαισίου CMEF. Οι δείκτες C.44 και C.45 και ο αντίστοιχος του C.44 δείκτης επιπτώσεων I.09 είναι καινούργιοι δείκτες. Ο C.44 είναι ένας σύνθετος δείκτης που αποτυπώνει την ανθεκτικότητα και τη δυναμική προσαρμογή του τομέα στην κλιματική αλλαγή. Ο C.45 μετρά την αξία της απώλειας στη γεωργική, κτηνοτροφική, δασική, ιχθυοκαλλιεργητική και αλιευτική παραγωγή λόγω φυσικών καταστροφών, που μπορεί και να αποδοθούν στη κλιματική αλλαγή. Η SWOT θα μπορούσε, ενδεχομένως, να φτιάξει ένα προκαταρκτικό πίνακα των απαιτήσεων σε δεδομένα για τον υπολογισμό των δεικτών αυτών. Κάποια από τα απαιτούμενα δεδομένα συλλέγονται ήδη στο CMEF όμως άλλα είναι εντελώς νέα.

Το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των μελλοντικών προσπαθειών προσαρμογής θα είναι άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένο με την διαθεσιμότητα και ποιότητα του νερού για άρδευση. Συνεπώς, ο αξιολογητής θεωρεί ότι, με τον κίνδυνο της επανάληψης, αλλά για λόγους πληρότητας, η SWOT ανάλυση για τον Στόχο 4 της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει να κάνει μία συνοπτική αναφορά στους δείκτες του CMEF που σχετίζονται με το νερό και που η SWOT παρουσιάζει αναλυτικά στο Στόχο 5.

Περισσότερες διευκρινήσεις πρέπει να δοθούν στα κάτωθι σημεία:

⁷ Παραδοτέο 5.1 προγράμματος CYPADAPT, LIFE10 ENV/CY/000723. Στην ιστοσελίδα του προγράμματος http://cypadapt.uest.gr/wp-content/uploads/20141219/deliverable_5.1_greek.pdf

⁸ Climate Change Risk Assessment Contract No. 22/2014. Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου [http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/276491E82F8428E1C22580C30034ABF2/\\$file/Evidence-Report-v1_final.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/276491E82F8428E1C22580C30034ABF2/$file/Evidence-Report-v1_final.pdf)

⁹ Παραδοτέο C.4.1 του προγράμματος LIFE 14 CCA /GR/000928. Adaptation to Climate Change Impacts on the Mediterranean Islands Agriculture. Στην ιστοσελίδα http://adapt2clima.eu/uploads/2017/adapt2clima_Deliverable_C.4.2_final.pdf

¹⁰ Η 2^η Ετήσια Έκθεση προς το Υπουργικό Συμβούλιο σχετικά με την υλοποίηση των Μέτρων Προσαρμογής της Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή βρίσκεται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου:

[http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/All/C15CD89954708638C2257FF1003494BD/\\$file/2%CE%B7%20%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%B7%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CE%91_19.11.2019_FINAL.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/All/C15CD89954708638C2257FF1003494BD/$file/2%CE%B7%20%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%85%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%B7%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CE%91_19.11.2019_FINAL.pdf)

¹¹ Παραδοτέο C.7 του προγράμματος LIFE 14 CCA /GR/000928. Adaptation to Climate Change Impacts on the Mediterranean Islands Agriculture. Η ιστοσελίδα του προγράμματος όπως παραπάνω.

Δυνατά σημεία:

- Να διευκρινισθεί πότε θα είναι επιχειρησιακά λειτουργικό το Μητρώο υδροδοτήσεων και ποια είναι η προβλεπόμενη χρήση και επίπτωσή του στην ρύθμιση και έλεγχο της απόληψης ύδατος
- Υπάρχουν μελέτες για την επίπτωση της αύξησης της βιολογικά καλλιεργούμενης γης στην προσφορά αγροτικών προϊόντων και στην πίεση για περισσότερη αγροτική γη;

Αδυναμίες:

Ως αδυναμία αναφέρεται η «Έλλειψη εξοπλισμού προστασίας καλλιεργειών από χαλαζοπτώσεις, κυρίως στα ορεινά» καθώς και η «Περιορισμένη χρήση τεχνολογίας για αντιμετώπιση περιστατικών παγετού σε περιοχές ιδιαίτερης σημασίας». Στην SWOT δεν είναι σαφές εάν υπάρχουν δεδομένα για:

- α) φυσικές καταστροφές και ιδιαίτερα με την μορφή δεδομένων που απαιτούνται από την βάση δεδομένων SENDAI για την παρακολούθηση των φυσικών καταστροφών και ειδικά των δεικτών C-2C, C-2L, C-2FO, C-2A, C-2FI.
- β) αποζημίωσης καλλιεργειών από διάφορες φυσικές καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των χαλαζοπτώσεων.

Εάν υπάρχουν, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη SWOT. Ιδιαίτερα τα δεδομένα για το (α) παραπάνω θα συμβάλλουν και στην εκτίμηση του νέου Δείκτη Πλαισίου 45 που μετρά την άμεση απώλεια αγροτικής αξίας που οφείλεται σε φυσικές καταστροφές.

Η διάθεση ανακυκλωμένου νερού αναφέρεται ως αδυναμία λόγω της μη ολοκλήρωσης έργων αποθήκευσης και διάθεσης ανακυκλωμένου νερού. Αυτό θα μπορούσε να είναι συγχρόνως και ευκαιρία. Το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων στις ετήσιες εκθέσεις του αναφέρει τα υπό μελέτη και κατασκευή έργα τόσο διάθεσης ανακυκλωμένου νερού όσο και άρδευσης¹². Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η κατανομή του ανακυκλωμένου νερού ανά καλλιέργεια.

Ευκαιρίες:

Αναφέρεται η «Εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης διάγνωσης επιδημιών από επιβλαβείς οργανισμούς στη γεωργία». Το «Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» περιλαμβάνει δράση «Εγκατάστασης Συστήματος Έγκαιρης Διάγνωσης Επιδημιών από Επιβλαβείς Οργανισμούς» για τα Δάση.

Σε συνδυασμό με την διαχείριση των υδάτων (ΕΣ5) να προωθηθεί η αξιοποίηση, εμπορικά και καλλιεργητικά, μη-αρδευόμενων ή με λίγες υδατικές απαιτήσεις καλλιεργειών όπως τα χαρούπι, το φραγκόσυκο και διάφορα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά για τα οποία υπάρχουν ήδη ερευνητικά αποτελέσματα.

Κίνδυνοι:

Η SWOT αναφέρει ως κίνδυνο τις «Συστηματικές απώλειες παραγωγής λόγω ακραίων συνθηκών που να καταστήσουν μη βιώσιμο το σύστημα γεωργικής ασφάλισης». Ποιο είναι η παρούσα κατάσταση με αναφορά στις αποζημιώσεις;

---

¹² Η τελευταία έκθεση του 2019 είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του τμήματος στο: [http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/wdd.nsf/ED6AFEE4961B70E3C22581CD002E43BE/\\$file/%CE%95%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%B1%20%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%202019.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/wdd.nsf/ED6AFEE4961B70E3C22581CD002E43BE/$file/%CE%95%CF%84%CE%AE%CF%83%CE%B9%CE%B1%20%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%202019.pdf)

Στους κινδύνους θα έπρεπε να αναφερθούν οι εκτιμήσεις κινδύνων για ξηρασίες και για πλημμύρες όπως αυτές αναλύονται στην έκθεση NRA – National Risk Assessment¹³.

Μετριασμός των Επιπτώσεων στην κλιματική αλλαγή από το Γεωργικό και Δασικό Τομέα

Ο μετριασμός των επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής αναφέρεται σε ενέργειες και έργα τα οποία συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Αυτά τα έργα συμπληρώνονται από την υλοποίηση και την ανάπτυξη σχετικών πολιτικών και νομοθεσίας, και τη βελτίωση της βάσης γνώσεων, την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων, καθώς και την ανάπτυξη και την επίδειξη καινοτόμων τεχνολογιών, συστημάτων, μεθόδων και μέσων που οδηγούν στη μείωση των εκπομπών. Το πιο σημαντικό θέμα στο πεδίο του μετριασμού για την Κυπριακή αγροτική δραστηριότητα είναι ο έλεγχος και η διαχείριση των κτηνοτροφικών αποβλήτων. Ο Αξιολογητής θεωρεί ότι όλη η συζήτηση για το μετριασμό θα πρέπει να εστιασθεί στη διαχείριση των κτηνοτροφικών αποβλήτων και την ενεργειακή αναβάθμιση της γεωργίας-κτηνοτροφίας και βιομηχανίας τροφίμων ιδιαίτερα στον τομέα της ψύξης-θέρμανσης των κτηνοτροφικών μονάδων, των θερμοκηπιακών καλλιεργειών και των βιομηχανικών κτιρίων. Συνεπώς, η παρουσίαση της SWOT που αφορά τα κτηνοτροφικά απόβλητα και βρίσκεται στο μέρος «Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου» θα πρέπει να μεταφερθεί να παρουσιαστεί στο προτεινόμενο ενοποιημένο μέρος της SWOT «Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου (GHG), Δέσμευση άνθρακα και Μετριασμός των Επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στον Γεωργικό και Δασικό Τομέα» και να συμπληρωθεί με τις ενέργειες ενεργειακής αποτελεσματικότητας – αναβάθμισης.

Η ανάλυση SWOT θα πρέπει να κάνει αναφορά στο «Προσχέδιο του Εθνικού Σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα της Κύπρου¹⁴» υποβλήθηκε στις 24/1/2019, στην μελέτη «EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF POSSIBLE CLIMATE CHANGE MITIGATION POLICIES AND MEASURES¹⁵» και στο «Εθνικό Σύστημα Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα¹⁶» του 2020. Στο Εθνικό Σχέδιο περιλαμβάνεται η αναερόβια χώνεψη των κτηνοτροφικών αποβλήτων ως ένα διπλό μέτρο μείωσης των εκπομπών και προστασίας από την ρύπανση αλλά και παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας. Επιπροσθέτως, όσον αφορά τον γεωργικό τομέα, η μελέτη προτείνει να δοθεί κυρίως έμφαση στην υψηλότερη διεϊσδυση των συστημάτων ΑΠΕ για θέρμανση και ψύξη, επιτυγχάνοντας σχετική σημαντική εξοικονόμηση όσον αφορά τη χρήση πρωτογενούς ενέργειας. Επίσης, ο ενεργειακός έλεγχος θα επιτρέψει τον εντοπισμό κάποιου σημαντικού οικονομικού δυναμικού εξοικονόμησης ενέργειας που θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο προσαρμοσμένων εθνικών προγραμμάτων σχεδιασμού είτε για συγκεκριμένους υποτομείς (π.χ. οινοποιεία) είτε για δραστηριότητες γεωργικών διεργασιών (π.χ. θερμοκήπια, ξήρανση). Η ίδια μελέτη προτείνει ότι «Δεδομένης της ελλιπούς γνώσης σχετικά με τις δυνατότητες και τις τεχνολογίες ΑΠΕ και ενεργειακής απόδοσης κατά μήκος της γεωργικής αλυσίδας αξίας, όλα τα μέτρα θα πρέπει να

---

¹³ Η έκθεση βρίσκεται στην ιστοσελίδα της Πολιτικής Άμυνας στο: https://civildefence.com.cy/wp-content/uploads/NRA_CYPRUS_2018.pdf

¹⁴ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου:

<http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/All/C1AE50C8353E2D35C2257FF00034D1E0?OpenDocument>

¹⁵ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου:

[http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/all/C6C620F1E72BE933C22582AD002E84E6/\\$file/FI_NAL_20180718_Ares\(2018\)3827146_StudyFinalVersion.pdf?openelement](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/all/C6C620F1E72BE933C22582AD002E84E6/$file/FI_NAL_20180718_Ares(2018)3827146_StudyFinalVersion.pdf?openelement)

¹⁶ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας:

<http://www.mcit.gov.cy/mcit/EnergySe.nsf/All/0FC95262EE5B4273C22582FE003158A8?OpenDocument>

συνοδεύονται από δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και κατάρτισης». Στην μελέτη «EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF POSSIBLE CLIMATE CHANGE MITIGATION POLICIES AND MEASURES» γίνεται εκτίμηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κτηνοτροφικών λυμάτων με τη διαδικασία παραγωγής βιοαερίου.

Η SWOT παρουσιάζει αναλυτικά διάφορες μελέτες και προσεγγίσεις σχετικά με τη διαχείριση των κτηνοτροφικών αποβλήτων. Δυστυχώς δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ή “lessons learned” για τους λόγους της μάλλον χαμηλής υιοθέτησης των μέτρων για τα κτηνοτροφικά απόβλητα. Επειδή τα κτηνοτροφικά απόβλητα έχουν τόσο μεγάλη σημασία στη διαχείριση των εκπομπών και στο μετριασμό, ο αξιολογητής προτείνει να συμπεριληφθεί στην SWOT μία παρουσίαση του δείκτη πλαισίου C.21 με την διαχρονική εξέλιξη των ζωικών μονάδων καθώς και οι εκτιμώμενες μειώσεις εκπομπών από την αναερόβια χώνεψη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενέργεια και το Κλίμα (INECP) όπως έχει υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 21.1.2020 (σελ. 106) που υπολογίζονται σε αναερόβια χώνεψη από σήμερα και μέχρι το 2030 τα μέτρα να επιφέρουν αύξηση από το 11% αναερόβιας διαχείρισης των αποβλήτων βοοτροφίας σήμερα σε 14,7% το 2030, από το 5% προβατοτροφίας και αιγοτροφίας σε 10%, από το 22,8% ορνιθοπαραγωγής σε 25,7% και από το 66% χοιροτροφίας σε 69%.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα από το χρηματοδοτικό πλαίσιο του LIFE ο άξονας Μετριασμός της Κλιματικής Αλλαγής έχει συγχρηματοδοτήσει ένα έργο στην Κύπρο. Το έργο αυτό έχει στόχο τον εκσυγχρονισμό της βιολογικής γεωργίας και των προϊόντων της στο πλαίσιο των στρατηγικών μετριασμού της κλιματικής αλλαγής¹⁷. Η συνολική επένδυση ανέρχεται σε σχεδόν 1 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων η ΕΕ εισφέρει περίπου τα 0,6 εκατ. Ευρώ και το έργο συντονίζεται από το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και καλύπτει μια περίοδο 48 μηνών από τον Σεπτέμβριο 2015.

Τα δυνατά σημεία, οι αδυναμίες, ευκαιρίες και κίνδυνοι συζητούνται μαζί με τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου παρακάτω.

Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου (GHG) και Δέσμευση άνθρακα

Το μέρος αυτό της SWOT είναι πλήρες και παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα και οι αντίστοιχοι δείκτες και ειδικότερα ο C.45 του CMEF με τις εκπομπές αερίων αλλά και αμμωνίας. Στο PMEF, οι εκπομπές αμμωνίας χρησιμοποιούνται κυρίως ως δείκτης ποιότητας του αέρα και συνεπώς των επιπτώσεων της γεωργικής δραστηριότητας στον αέρα. Η SWOT ορθώς θέτει το ζήτημα και των επιπτώσεων της αμμωνίας στη βιοποικιλότητα.

Δυνατά σημεία:

Μπορεί να γίνει αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων του Μέτρου 10 και κυρίως των δράσεων χλωρής λίπανσης με ψυχανθή για μείωση των αντίστοιχων ανόργανων λιπασμάτων που συμβάλλουν στην εκπομπή υποξειδίου του αζώτου.

Στην επικαιροποίηση μπορεί να υιοθετηθεί το «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενέργεια και το Κλίμα» που έχει υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 21.1.2020 και περιλαμβάνει

---

¹⁷ Η ιστοσελίδα του προγράμματος ORGANIKO LIFE+ βρίσκεται στο <http://organikolife.com/en/>

δράσεις για την γεωργία-κτηνοτροφία καθώς και για την ενέργεια (αναβάθμιση) σε κτηνοτροφικά, θερμοκηπιακά και βιομηχανικά κτίρια και την χρήση ΑΠΕ.

Αδυναμίες:

Στα πλαίσια των αδυναμιών, καλό είναι να γίνει αναφορά σε ενδεικτικά παραδείγματα ορθής διαχείρισης των κτηνοτροφικών αποβλήτων, πέραν της αναερόβιας χώνεψης. Για παράδειγμα ένα σύστημα διάθεσης υγρών αποβλήτων κτηνοτροφικών μονάδων απευθείας στο έδαφος με ενέσεις όπως αυτό που εφαρμόζεται στο παρόν ΠΑΑ της Φινλανδίας¹⁸ ή η κομποστοποίηση που προωθείται μαζί με την αναερόβια χώνεψη από το ΠΑΑ στη Σκωτία¹⁹.

Η σημαντική συνεισφορά της γεωργίας σε υποξείδιο του αζώτου (N₂O) και μεθάνιο (CH₄) που είναι εξαιρετικά σημαντικά αέρια θερμοκηπίου από τα λιπάσματα, την αμμωνία και την ουρία.

Η SWOT ισχυρίζεται ότι «Τα μέτρα για τη δάσωση γεωργικής γης έχουν περιορισμένο ενδιαφέρον από δυνητικούς δικαιούχους». Αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί από δεδομένα και θα μπορούσε επίσης να δοθεί κάποια εξήγηση του μικρού αριθμούς υιοθέτησης έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί στο μελλοντικό σχεδιασμό αντίστοιχων μέτρων.

Ευκαιρίες:

Να προστεθεί ως ευκαιρία η ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων κτηνοτροφικών μονάδων, θερμοκηπίων και βιομηχανικών μονάδων τροφίμων για την μείωση των ενεργειακών αναγκών της γεωργίας-κτηνοτροφίας

Να προστεθεί ως ευκαιρία η επέκταση της βιολογικής γεωργίας που μετριάξει τις εκπομπές υποξειδίων του αζώτου

Η εγκατάλειψη εκτάσεων για γεωργική χρήση είναι ένα σημαντικό θέμα στην Κυπριακή γεωργία. Υπάρχει μία ποσοτική και χωρική προσέγγιση, δηλαδή πόσο εκτεταμένο είναι αυτό το φαινόμενο και εάν έχει σημαντική παρουσία σε συγκεκριμένες περιοχές ή γεωγραφικές ζώνες. Οι εγκαταλειμμένες γαίες μπορεί να είναι ο πυρήνας περιβαλλοντικών προγραμμάτων ή μέτρων δάσωσης.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Η SWOT ασχολείται κυρίως με την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη γεωργία, κτηνοτροφία και δάση στην Κύπρο και δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου στην χρήση ενέργειας από αυτούς τους κλάδους. Η SWOT ανάλυση παρουσιάζει στοιχεία του Eurostat που δείχνουν ότι το 4% του συνόλου της ενέργειας που καταναλώνει ο πρωτογενής τομέας προέρχεται από ΑΠΕ, αλλά δεν γνωρίζουμε από ποιες ΑΠΕ και σε ποιους κλάδους του πρωτογενή τομέα παράγεται η ενέργεια (θερμοκήπια, κτηνοτροφία, δασοκομία, κ.λπ.). Ο αξιολογητής προτείνει να συμπεριληφθεί μία ενότητα για την χρήση ενέργειας στη γεωργία-κτηνοτροφία-δάση και την βιομηχανία τροφίμων με την παρουσίαση της εξέλιξης των δεικτών πλαισίου C.44. Επίσης θα μπορούσε να παρουσιαστεί η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη C.43 που έχει σημαντικές ετήσιες διακυμάνσεις.

---

¹⁸ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Γεωργίας και Δασών της Φινλανδίας:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160629/MMM_1b_2018.pdf

¹⁹ Στην ιστοσελίδα του ΠΑΑ της Σκωτίας:
<https://www2.gov.scot/Topics/farmingrural/SRDP/RuralPriorities/Options/ManureTreatment>

Δυνατά σημεία:

Να γίνει ποσοτική παρουσίαση των δράσεων υιοθέτησης ΑΠΕ με έμφαση στα συμπεράσματα και στα “lessons learned” των αντίστοιχων δράσεων.

Αδυναμίες:

Να προστεθεί η αδυναμία «Ελλιπούς γνώσης σχετικά με τις δυνατότητες και τις τεχνολογίες ΑΠΕ και ενεργειακής απόδοσης κατά μήκος της γεωργικής αλυσίδας αξίας» όπως καταγράφεται στο Προσχέδιο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα»

Ευκαιρίες:

Να παρουσιαστεί το ενεργειακό κόστος της Κυπριακής γεωργίας σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές γεωργίες.

Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και κατάρτισης σχετικά με τις δυνατότητες και τις τεχνολογίες ΑΠΕ και ενεργειακής απόδοσης κατά μήκος της γεωργικής αλυσίδας αξίας όπως προτείνεται από το «Προσχέδιο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα».

Κίνδυνοι:

Η SWOT ισχυρίζεται ότι το κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας μονάδων παραγωγής βιοαερίου είναι υψηλό και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις. Αυτό θα πρέπει να υποστηριχθεί βιβλιογραφικά ή να προταθεί ειδικευμένη μελέτη.

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 4 «Συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν, καθώς και στη βιώσιμη ενέργεια»

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Προσαρμογή του Γεωργικού και Δασικού Τομέα στην Κλιματική Αλλαγή													
Δ	1	Υπαρξη ήδη από 2017 Εθνικής Στρατηγικής για την «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» με συγκεκριμένα μέτρα ανά τομέα δραστηριότητας, πολλά από τα οποία έχουν ήδη ενσωματωθεί στο ΠΑΑ	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Παρουσίαση της Εθνικής Στρατηγικής για την «Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» με συγκεκριμένα μέτρα ανά τομέα δραστηριότητας. Δεν γίνεται αναφορά σε προϋπάρχουσα μελέτη επιπτώσεων από και τρωτότητας προς την κλιματική αλλαγή.
	2	Υπαρξη Μητρώου υδροδοτήσεων και χρηστών νερού για την γεωργία	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Να διευκρινισθεί πότε θα είναι λειτουργικό το Μητρώο
	3	Η Βιολογική γεωργία που προτείνεται από την Στρατηγική ως μέτρο προσαρμογής είναι ένας ισχυρός και καλά θεμελιωμένος τομέας της Κυπριακής γεωργίας που μπορεί να ενισχυθεί	ναι	ναι	ναι	C.19	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Τα ποσοτικά δεδομένα για την βιολογική γεωργία βρίσκονται στην ανάλυση του Ειδικού Στόχου 9
	4	Υπαρξη σημαντικής έρευνας στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και σε άλλους ερευνητικούς φορείς για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Κυπριακή γεωργία και για: Τις απαιτήσεις σε νερό των καλλιέργειών, Την γεωργία ακριβείας, Τις υδροπονικές καλλιέργειες	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε έργα και μελέτες και σε καλλιέργειες
	5	Υπαρξη σημαντικής Τράπεζας Σπόρων και Γενετικού Υλικού στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και, σε πολύ μικρότερο βαθμό, σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	6	Η αύξηση του διαθέσιμου νερού από ανακύκλωση με την ολοκλήρωση έργων υποδομής και την ορθή εφαρμογή του	ναι	ναι	ναι	C.39	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε τεχνικές μελέτες προτεινόμενων έργων
Α	1	Κάποια από τα προτεινόμενα μέτρα για την διαχείριση των υδατικών πόρων στη γεωργία έχουν εξαντλήσει τους δυνητικούς αποδέκτες	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Ποσοτική τεκμηρίωση των εκμεταλλεύσεων που έχουν υιοθετήσει συστήματα άρδευσης από το ΙΓΕ
	2	Η διάθεση ανακυκλωμένου νερού προϋποθέτει την ύπαρξη υποδομών συλλογής/διανομής και κυρίως ταμειυτήρων για την αποθήκευση κατά τη διάρκεια του χειμώνα	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Μία μελέτη κατασκευής ταμειυτήρα είναι υπό έγκριση
	3	Απουσία ενδεδειγμένου και ακριβή εδαφολογικού χάρτη για το σχεδιασμό μέτρων προστασίας και διατήρησης των εδαφών με παραμέτρους όπως η διάβρωση και η οργανική ουσία. Οι μετρήσεις στα πλαίσια του ESDAC δεν είναι πολυπληθείς.	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται εκτενής αναφορά στο σύστημα εδαφολογικών δειγματοληψιών στο πλαίσιο του ESDAC
	4	Δεν υπάρχει καταγραφή των εγκαταλελειμμένων αγρών που θα επέτρεπε την ολοκληρωμένη παρακολούθηση και διαχείριση τους	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	
	5	Έλλειψη εξοπλισμού προστασίας καλλιέργειών από χαλαζοπτώσεις, κυρίως στα ορεινά	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις ανάγκες και τη συχνότητα χρήσης του εξοπλισμού
	6	Περιορισμένη χρήση τεχνολογίας για αντιμετώπιση περιστατικών παγετού σε περιοχές ιδιαίτερης σημασίας	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν δεδομένα για τις ανάγκες και τη συχνότητα χρήσης του εξοπλισμού
Ε	1	Αξιοποίηση της «Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» με καταγεγραμμένες προτεραιότητες και μέτρα για τους τομείς της γεωργίας και των Δασών καθώς και των «Υδατικών Πόρων», των «Εδαφών», της «Βιοποικιλότητας» και της	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Δεν γίνεται αναφορά σε προϋπάρχουσα μελέτη επιπτώσεων από και τρωτότητας προς την κλιματική αλλαγή.

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
		ενέργειας											
	2	Ενίσχυση των ερευνητικών δομών ως προς τα είδη και τις καλλιέργειες που είναι προσαρμοσμένα στην κλιματική αλλαγή	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	3	Θεσμοθέτηση ενός συστήματος ενημέρωσης των αγροτών για την κλιματική αλλαγή	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Αυτό θα γίνει στο πλαίσιο των γεωργικών συμβούλων; Δεν διευκρινίζεται.
	4	Υιοθέτηση νέων «έξυπνων» καλλιεργητικών τεχνικών όπως η γεωργία ακριβείας, η ολοκληρωμένη διαχείριση ξενιστών, η υδροπονία, κ.λπ. για τα οποία ήδη γίνεται έρευνα στην Κύπρο από το ΙΓΕ. Αυτό θα απαιτήσει και υιοθέτηση τεχνολογίας όπως τα τελεσιόμετρα, τα drones, κ.λπ. αλλά και νέα οργανωτικά σχήματα για την άρδευση	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε έργα και μελέτες και σε καλλιέργειες
	5	Εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης διάγνωσης επιδημιών από επιβλαβείς οργανισμούς στη γεωργία	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	δεν υπάρχει	οχι	όχι	εάν ενταχθεί στο σύστημα γεωργικών συμβουλών	όχι	Ποιος θα έχει την ευθύνη λειτουργίας αυτού του συστήματος; Πως θα εξασφαλισθεί η συνεργασία της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας;
	6	Υιοθέτηση ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης βοσκοτόπων και εγκαταλειμμένων αγρών	ναι	ναι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	δεν υπάρχει	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	
	7	Η αξιοποίηση του νερού ανακύκλωσης σε γεωργία και κτηνοτροφία χαμηλών εισροών	ναι	ναι	ναι	C.39, C20	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε τεχνικές μελέτες προτεινόμενων έργων
Κ	1	Ενδεχόμενη αποτυχία ανάσχεσης της αυξανόμενης ζήτησης για αρδευτικό νερό ή της κατανομής του νερού ανάμεσα στις χρήσεις του (αρδευτικό-αστικό-τουρισμός) και αποτυχία της ελλειμματικής άρδευσης θα επιφέρει υφαλμύριση των υδάτων και αλάτωση των εδαφών που θα συμβάλλει στην ερημοποίηση	ναι	ναι	ναι	C.39, C.20	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε τεχνικές μελέτες προτεινόμενων έργων
	2	Να μην υπάρξει ψηφιακό υπόβαθρο για τους χρήστες νερού άρδευσης και να μην μπορεί να εφαρμοστούν και να λειτουργήσουν οικονομικά κίνητρα (πιμολόγηση, πρόστιμα) για τον περιορισμό της χρήσης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Αυτός ο κίνδυνος εξαρτάται από το πότε θα είναι λειτουργικό το Μητρώο
	3	Συστηματικές απώλειες παραγωγής λόγω ακραίων συνθηκών που να καταστήσουν μη βιώσιμο το σύστημα γεωργικής ασφάλισης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Υπάρχουν αντίστοιχα στοιχεία επιπτώσεων και τρωτότητας που καθιστούν αυτόν τον κίνδυνο πιθανό;
Μετριασμός των Επιπτώσεων στην κλιματική αλλαγή από το Γεωργικό και Δασικό Τομέα													
Δ	1	Η εκπροσμημένη πολιτική βούληση για μετριασμό των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στο σύνολο της Κυπριακής οικονομίας	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Έχουν γίνει ήδη διάφορες μελέτες για μια στρατηγική μετριασμού στην Κυπριακή αγροτική οικονομία και υπάρχουν ήδη αποτελέσματα για κάποιους τομείς, π.χ. βιολογική γεωργία	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Μελέτη ORGANIKO LIFE+ (http://organikolife.com/en/)
Α	1	Τα μέτρα για τη διαχείριση κτηνοτροφικών αποβλήτων δεν κατάφεραν να προσελκύσουν τον αναμενόμενο αριθμό επενδύσεων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Δεν υπάρχουν μελέτες που να δείχνουν γιατί πραγματικά αποτυγχάνουν τα μέτρα.
Ε	1	Υψηλότερος βαθμός υιοθέτησης των νέων μέτρων για την διαχείριση των αποβλήτων κτηνοτροφικών μονάδων αποτέλεσμα της αύξησης της πληροφόρησης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αυτό θα γίνει στο πλαίσιο των γεωργικών συμβούλων ή με στοχευμένες καμπάνιες και έργα επίδειξης; Δεν διευκρινίζεται.
Κ	1	Τα κτηνοτροφικά απόβλητα να συνεχίσουν να διατίθενται ως εδαφοβελτιωτικά χωρίς την απαραίτητη επεξεργασία (χώνευση) ή την υιοθέτηση ορθών πρακτικών στην εφαρμογή.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου (GHG) και Δέσμευση άνθρακα													
Δ	1	Η συμβολή της γεωργικής (φυτικής) παραγωγής στη παραγωγή αερίων του θερμοκηπίου είναι μικρή	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Υπήρξε σημαντική αποδοχή στο μέτρο της χλωρής λίπανσης στις δράσεις αμειψισποράς για τον έλεγχο των οξειδίων του αζώτου	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων του Μέτρου 10.
	3	Η εξειδίκευση της Κυπριακής γεωργίας σε διαφοροποιημένα γεωργικά προϊόντα μικρής κλίμακας ευνοεί την προώθηση καλλιεργητικών πρακτικών με χαμηλών εκπομπών άνθρακα	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	4	Σημαντική συμβολή των δασών, των γεωργικών εκτάσεων και των βοσκοτόπων στο LULUCF	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	5	Σημαντική δέσμευση άνθρακα στα εδάφη που καλύπτονται από δάση, βοσκοτόπους και καλλιέργειες	ναι	ναι	ναι	C.29, C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Α	1	Η παραγωγή μεθανίου από την κτηνοτροφία σε σχέση με τις καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι σχεδόν διπλάσια του ευρωπαϊκού μέσου	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Εξαιρετικά υψηλή συνεισφορά της κτηνοτροφίας στις εκπομπές αμμωνίας	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	3	Τα μέτρα διαχείρισης κοπριάς δεν κατάφεραν να προσελκύσουν και να ολοκληρώσουν τον αναμενόμενο αριθμό επενδύσεων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
	4	Τα μέτρα για τη δάσωση γεωργικής γης έχουν περιορισμένο ενδιαφέρον από δυνητικούς δικαιούχους	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
Ε	1	Ευκαιρία για τον επανασχεδιασμό και επικαιροποίηση των επενδυτικών μέτρων για την διαχείριση της κοπριάς μετά από ανάλυση των παραγόντων που οδήγησαν στον μικρό βαθμό υιοθέτησης τους.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Χρειάζεται ειδική μελέτη διότι το πρόβλημα είναι σύνθετο και η μελέτη αυτή πρέπει να έχει και επιχειρηματικό πλάνο.
	2	Η εγκατάλειψη εκτάσεων για γεωργική χρήση επιτρέπει την δάσωση γεωργικών γαιών και ενίσχυση του δείκτη δέσμευσης CO ₂	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Κ	1	Κίνδυνος από την έκθεση υδροτοπικών συστημάτων λόγω υπερ-άντλησης υδάτων από την γεωργία.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Κίνδυνος από την έκθεση ιδιωτικών δασών σε πυρκαγιές και την αποδέσμευση άνθρακα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας													
Δ	1	Κλιματικές συνθήκες ευνοούν τη χρήση ΑΠΕ	ναι	ναι	ναι	C.44	ναι	Σημαντική η τιμή αγοράς ενέργειας από διάφορες μορφές ΑΠΕ	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Δεν γίνεται καθόλου αναφορά στις ενεργειακές ανάγκες της Κυπριακής αγροτικής οικονομίας ή της βιομηχανίας τροφίμων και στον δείκτη πλαισίου C.44
	2	Θετική ανταπόκριση σε προγράμματα ΑΠΕ στα επενδυτικά σχέδια σε επενδύσεις στη γεωργία	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	όπως παραπάνω	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
Α	1	Ο μικρός κλήρος και οι μικρές επιχειρηματικές μονάδες δεν ευνοούν την εγκατάσταση ΑΠΕ.	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Ε	1	Η μεταφορά τεχνογνωσίας και η ενίσχυση της πιλοτική εφαρμογής σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Στο σύστημα γεωργικών συμβουλών;
	2	Το πολύ ψηλό ενεργειακό κόστος ορυκτών πηγών κρίνεται καθοριστικός παράγοντας ώθησης των γεωργών σε ΑΠΕ	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Θα μπορούσε να προκύψει από τις σχετικές τιμές εισροών στη γεωργία-κτηνοτροφία

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Κ	1	Το κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας μονάδων παραγωγής βιοαερίου είναι υψηλό και δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχουν επιστημονικές μελέτες αλλά δεν υπάρχει "τεχνικο-οικονομική" εκτίμηση
	2	Η διάθεση του υπολείμματος που είναι πλούσια σε νιτρικά έχει εντοπισθεί ως ένας σοβαρός περιορισμός στη διάδοση της τεχνολογίας του βιοαερίου σε περιοχές ευπρόσβλητες στα νιτρικά.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	

1.2.5. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 5 «Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος και ο αέρας»

Η ανάλυση SWOT εξετάζει το στόχο σε 4 ενότητες:

- Διαχείριση υδάτινων πόρων
- Ποιότητα υδάτινων πόρων
- Έδαφος
- Αέρας

οι οποίες καλύπτουν το νερό και το έδαφος, δηλαδή τους δύο βασικούς φυσικούς πόρους της αγροτικής δραστηριότητα καθώς και τον αέρα, αλλά από τη σκοπιά της ρύπανσης.

Γενικά, η ανάλυση παρουσιάζει πολύ ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας και έχει αξιοποιήσει τους υπάρχοντες δείκτες (πλαίσιοι, επιπτώσεων, κ.λπ.) άλλα δεδομένα από επίσημες στατιστικές πηγές και βάσεις δεδομένων (Eurostat, ESDAC, UNFCCC, Eionet), εθνικές εκθέσεις και μετρήσεις για την ποιότητα των υδάτων, την αξιολόγηση του ΠΑΑ το 2019 που περιλάμβανε εκτενή αναφορά στους δείκτες επιπτώσεων, και την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία.

Παρακάτω, ο αξιολογητής εντοπίζει, ανά ενότητα, μερικά σημεία τα οποία θα μπορούσαν να βελτιώσουν την ανάλυση SWOT και την χρησιμότητά της στο σχεδιασμό του νέου προγράμματος. Τα ειδικά σχόλια ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω.

Διαχείριση υδάτινων πόρων

Γενικές Παρατηρήσεις:

Ορθώς η ανάλυση SWOT περιλαμβάνει κεφάλαιο με τον ευρύ όρο «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων» και όχι απόληψη νερού. Στην Κυπριακή Δημοκρατία ή διαχείριση είναι μέρος της ευρύτερης υδατικής πολιτικής²⁰ για την οποία δεν γίνεται αναφορά στη μελέτη SWOT. Επίσης δεν γίνεται αναφορά σε δύο σημαντικές εφαρμογές αυτής της πολιτικής που αφορούν την διαχείριση της ανομβρίας²¹ και των πλημμυρών²² με άμεση σχέση με την γεωργία. Ο αξιολογητής θεωρεί ότι η μελέτη SWOT θα πρέπει να περιλαμβάνει μία εισαγωγή για την πολιτική διαχείρισης των υδάτινων πόρων με αναφορά στην Οδηγία Πλαίσιο και τα έγγραφα και μελέτες πολιτικής της Κυπριακής Δημοκρατίας.

²⁰ Τελική Έκθεση Υδατικής Πολιτικής, Έκθεση 7^η, 2010. Στην ιστοσελίδα του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων. [http://www.moa.gov.cy/moa/WDD/wfd.nsf/D30785781A7B4ECC22583C500458201/\\$file/5_%CE%A4%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CE%A5%CE%B4%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%94%CE%B5%CE%BA%CE%AD%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82%202010\).pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/WDD/wfd.nsf/D30785781A7B4ECC22583C500458201/$file/5_%CE%A4%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20%CE%A5%CE%B4%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%94%CE%B5%CE%BA%CE%AD%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82%202010).pdf)

Και το 2^ο Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου για την Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ (Περίοδος 2016-2021). Στην ιστοσελίδα του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων [http://www.moa.gov.cy/moa/WDD/wfd.nsf/AEC41CC271E84D33C225841F00316A05/\\$file/2o%20%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%9B%CE%B5%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%81%CE%BF%CE%AE%CF%82%20%CE%A0%CE%BF%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%8D%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85%20\(%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82%202016-2021\).pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/WDD/wfd.nsf/AEC41CC271E84D33C225841F00316A05/$file/2o%20%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%9B%CE%B5%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%81%CE%BF%CE%AE%CF%82%20%CE%A0%CE%BF%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%8D%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85%20(%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82%202016-2021).pdf)

²¹ Στρατηγική Μελέτη για τη Διαχείριση των Υδάτων και την Αντιμετώπιση της Ανομβρίας, 2019. [http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/wdd.nsf/all/D075B511901214DAC225850D003E4200/\\$file/Stratigiki_Diaxisisis_Ydaton_March_2019.pdf?openelement](http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/wdd.nsf/all/D075B511901214DAC225850D003E4200/$file/Stratigiki_Diaxisisis_Ydaton_March_2019.pdf?openelement)

²² Πρόγραμμα Μέτρων Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου (Περίοδος 2016 - 2021).

Στις προτάσεις του νέου Performance Monitoring and Evaluation Framework - PMEF προτείνεται η παρακολούθηση και εκτίμηση ενός δείκτη πλαισίου και ενός δείκτη επιπτώσεων για την χρήση (απόληψη) του νερού στη γεωργία. Ο δείκτης πλαισίου C.37 και επιπτώσεων I.17 δεν αντιστοιχούν στους προγενέστερους δείκτες C.39 και I.10 του πλαισίου CMEF. Ο δείκτης επιπτώσεων I.17 ονομάζεται «Reducing pressure on water resources» και δεν μετρά τον όγκο του νερού που χρησιμοποιείται σε αγροτικές δραστηριότητες όπως ο I.10 αλλά τον «Δείκτη Εκμετάλλευσης του Νερού – Water Exploitation Index» ο οποίος, πολύ σωστά, παρουσιάζεται και στην SWOT. Οι λεπτομέρειες υπολογισμού του δείκτη εκκρεμούν.

Η διαχείριση των υδάτινων πόρων είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κλιματική αλλαγή. Τόσο οι ανάγκες άρδευσης που μπορεί μέσο- και μακροπρόθεσμα να μεταβληθούν όσο και η εμφάνιση ακραίων φαινομένων ανομβρίας ή πλημμυρών εξαρτώνται από την κλιματική αλλαγή. Συνεπώς η SWOT πρέπει να υπογραμμίσει τη διασύνδεση μεταξύ του Στόχου 5 και του Στόχου 4. Επίσης, η διαχείριση υδάτινων πόρων είναι συνδεδεμένη με την ελάχιστη οικολογική ροή στα επιφανειακά ύδατα αλλά και την ικανότητα των υπογείων υδάτων να παρέχουν νερό στα οικοσυστήματα. Συνεπώς η διαχείριση υδάτων του Στόχου 5 είναι άμεσα συνδεδεμένη και με το Στόχο 6 τόσο για τα υγροτοπικά οικοσυστήματα όσο και για τα οικοσυστήματα που εξαρτώνται από ένα ελάχιστο ύψος υδροφόρου ορίζοντα.

Περισσότερες διευκρινήσεις πρέπει να δοθούν στα κάτωθι σημεία:

Δυνατά σημεία:

- Η SWOT αναφέρει ότι «Η κυπριακή γεωργία καλύπτεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό (>90%) από βελτιωμένα συστήματα άρδευσης και ιδιαίτερα στις πλείστες καλλιέργειες υψηλών αρδευτικών αναγκών». Η εκτίμηση αυτή δίνεται σε πρόσφατο άρθρο βιβλιογραφικής ανασκόπησης²³ αλλά βασίζεται σε μελέτη του 2002. Υπάρχουν νεότερα δεδομένα;
- Να διευκρινισθεί πότε θα είναι επιχειρησιακά λειτουργικό το Μητρώο υδροδοτήσεων και ποια είναι η προβλεπόμενη χρήση και επίπτωσή του στην ρύθμιση και έλεγχο της απόληψης ύδατος
- Μαζί με την παρουσίαση των δεικτών επιπτώσεων να παρουσιασθεί και ο δείκτης πλαισίου C.20 για την εξέλιξη των αρδευόμενων εκτάσεων.

Αδυναμίες:

Ως αδυναμία αναφέρεται ότι «Επειδή η κυπριακή γεωργία καλύπτεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό από βελτιωμένα συστήματα άρδευσης τα περιθώρια πρόσθετης εξοικονόμησης νερού στα αρδευτικά συστήματα είναι περιορισμένα». Ο αξιολογητής θεωρεί ότι αυτό είναι ένα δυνατό σημείο της Κυπριακής γεωργίας που δείχνει ότι η εξοικονόμηση ύδατος θα πρέπει να κατευθυνθεί σε άλλες περιοχές όπως οι απώλειες στα δίκτυα, η υποκατάσταση υδροβόρων καλλιεργειών και η προώθηση καλλιεργητικών πρακτικών με μικρότερες υδατικές απαιτήσεις. Στην SWOT αναφέρεται ως αδυναμία η «Διαρροή νερού από τα συστήματα διανομής νερού» όμως υπάρχουν διαφορετικοί υπολογισμοί για αυτά τα δεδομένα και συγκεκριμένα:

- α) Στρατηγική Μελέτη για τη Διαχείριση των Υδάτων και την Αντιμετώπιση της Ανομβρίας του 2019 αναφέρει ότι «Οι απώλειες νερού, γνωστές και ως μη

---

²³ Sofroniou, A. and Bishop, S. 2014. Water Scarcity in Cyprus: A Review and Call for Integrated Policy. Water, 6, 2898-2928; doi:10.3390/w6102898.

τιμολογημένο νερό, στα αστικά δίκτυα εκτιμάται ότι κυμαίνονται από 18% έως 25% και στις αγροτικές περιοχές από 30% έως 40%» (σελ. 21) και «Η μακρά περίοδος ηλιοφάνειας στην Κύπρο έχει ως αποτέλεσμα μεγάλες απώλειες νερού από τα φράγματα και τις λιμνοδεξαμενές η οποία εκτιμάται στο 8% της αποθηκευτικής τους ικανότητας» (σελ. 32)

- Η Τελική Έκθεση Υδατικής Πολιτικής του 2010 αναφέρει ότι «Επιπλέον των απωλειών της μεθόδου άρδευσης, θεωρήθηκε ότι υπάρχουν απώλειες από τα έργα κεφαλής, μεταφοράς και διανομής του αρδευτικού νερού οι οποίες και εκτιμώνται σε 15% των αναγκών σε νερό ή περίπου 20 εκατομμύρια κυβικά μέτρα» (σελ. 326).
- Η Έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας για «Διαχείριση Υδάτινων Πόρων στην Κύπρο²⁴» αναφέρει για το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων ότι «δεν είναι σε θέση να υπολογίσει την ακριβή ποσότητα απώλειας νερού, από τις διάφορες πηγές μέχρι τον τελικό καταναλωτή, επειδή, μεταξύ άλλων, στα περισσότερα φράγματα, είτε δεν υπάρχουν υδρομετρητές στην έξοδο του νερού, είτε, εάν υπάρχουν, δεν λειτουργούν, όπως συμβαίνει στο μεγαλύτερο φράγμα της Κύπρου, αυτό του Κούρη» (σελ. 107). Παρακάτω αναφέρει ενδεικτικές τιμές απωλειών από 25-32% σε επίπεδο έργου για το αρδευτικό Κοκκινοχωριών, 8-12,9% στο αρδευτικό Λεμεσού, 12,3-17,1% στο αρδευτικό Πάφου και 16-21% στο αρδευτικό έργο Χρυσοχούς. Η Έκθεση προτείνει την συστηματική παρακολούθηση των απωλειών, ιδιαίτερα στο σύστημα του Νότιου Αγωγού, όπου, όπως αναφέρει η Έκθεση, «κάθε κυβικό μέτρο νερού που δεν τιμολογείται, πρέπει να αναπληρωθεί με αντίστοιχη ποσότητα αφαλατωμένου νερού, με το ανάλογο κόστος».

Στις αδυναμίες δεν αναφέρεται η διάρθρωση των καλλιεργειών με βάση τις υδατικές τους ανάγκες για άρδευση και δεν συσχετίζεται το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων με βάση το «Εικονικό Νερό – Virtual Water» και το εμπόριό του «Virtual Water Trade». Επισημαίνεται ότι η μεταβολή στη δομή των καλλιεργειών με βάση τις υδατικές ανάγκες είναι μέτρο που περιλαμβάνεται τόσο στην Έκθεση Υδατικής Πολιτικής που εκτιμά ότι η αναδιάρθρωση μπορεί να μειώσει τις ανάγκες κατά 15% όσο και στην Στρατηγική Μελέτη για τη Διαχείριση των Υδάτων και την Αντιμετώπιση της Ανομβρίας του 2019 όπου το μέτρο 2.14 ονομάζεται «Μείωση των υδροβόρων καλλιεργειών και αντικατάσταση τους με βιώσιμες καλλιέργειες με μικρότερες απαιτήσεις σε νερό» και χρονικό ορίζοντα υλοποίησης το 2022-2023.

Ευκαιρίες:

Στις ευκαιρίες πρέπει να αναφερθεί η δυνατότητα περαιτέρω μείωσης των απωλειών του νερού στην αποθήκευση και στα δίκτυα διανομής.

Κίνδυνοι:

Η SWOT αναφέρει ως κίνδυνο την «Μικρή συμμετοχή των γεωργών στην υιοθέτηση συστημάτων μεταβολής του καλλιεργητικού μοντέλου προς λιγότερο υδροβόρες καλλιέργειες υψηλότερης αποτελεσματικότητας στη χρήση του νερού». Αυτό είναι σωστό και ίσως η SWOT να πρέπει να αναφέρει ότι σε χρονιές ανομβρίας και σε συγκεκριμένες περιοχές της

---

²⁴Στην ιστοσελίδα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας στο: [http://www.audit.gov.cy/audit/audit.nsf/A640D760A3211AB7C2258394002909DA/\\$file/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%20%CE%A5%CE%B4%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%20%CE%A0%CF%8C%CF%81%CF%89%CE%BD.pdf](http://www.audit.gov.cy/audit/audit.nsf/A640D760A3211AB7C2258394002909DA/$file/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%20%CE%A5%CE%B4%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%20%CE%A0%CF%8C%CF%81%CF%89%CE%BD.pdf)

Κύπρου η άρδευση είναι κατά 70% ελλειμματική γεγονός που μπορεί να συμβάλλει και να υποβοηθήσει την ώθηση των γεωργών σε λιγότερο υδροβόρες καλλιέργειες.

Ποιότητα υδάτινων πόρων

Γενικές Παρατηρήσεις:

Η SWOT παρουσιάζει περιεκτική και πλήρη κατάσταση της ποιότητας των επιφανειακών και υπογείων υδάτων ευθυγραμμισμένη με τον δείκτη επιπτώσεων I.11 και τον δείκτη κοινού πλαισίου C.40 του CMEF. Στην πρόταση του PMEF ο δείκτης κοινού πλαισίου, C.38 και οι δείκτες επιπτώσεων I.15 και I.16 αντιστοιχούν στους δύο υποδείκτες για πλεόνασμα θρεπτικών (I.15) και ποιότητα νερού (I.16). Η διαφορά είναι ότι ο δείκτης I.16 πλέον προτείνεται να εκτιμά μόνο τα υπόγεια ύδατα και όχι τα επιφανειακά.

Μία ενδεχόμενη παράλειψη της μελέτης SWOT είναι η ποιότητα των υδάτων σε σχέση με χημικές ουσίες προτεραιότητας (priority substances) της οδηγίας πλαισίου για τα νερά, κυρίως φυτοφάρμακα, αλλά και άλλες δραστηριότητες που οδηγούν σε ποιοτική υποβάθμιση όπως η υπαλμύριση η παράνομη απόθεση κτηνοτροφικών λυμάτων, κ.λπ. Ενδεικτικά για την ποιοτική κατάσταση των επιφανειακών²⁵ και υπόγειων υδάτων²⁶ αλλά και του νερού που διατίθεται για άρδευση²⁷ πέρα από τις συγκεντρώσεις θρεπτικών είναι οι ετήσιες εκθέσεις αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπογείων και επιφανειακών υδάτων που διενεργούνται από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων όσο και η έκθεση²⁸ της Γενικής Διεύθυνσης Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων της ΕΕ «με σκοπό την αξιολόγηση της υλοποίησης των μέτρων για την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων».

Επίσης η ανάλυση SWOT θα πρέπει να κάνει αναφορά στο «Πρόγραμμα Δράσης Για την Προστασία των Νερών από την Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης²⁹» και στις δραστηριότητες που προβλέπει το Πρόγραμμα, καθώς και τις συστάσεις της Ελεγκτικής Αρχής για την εφαρμογή του προγράμματος. Για μία παρουσίαση των ENZ, η SWOT μπορεί να αξιοποιήσει την καινούργια βάση δεδομένων της WFD (Νοέμβριος 2019) με τίτλο “WISE WFD – Protected area spatial data sets³⁰”.

Οι προτάσεις του αξιολογητή περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

Δυνατά σημεία:

Ο αξιολογητής προτείνει να προστεθεί στα δυνατά σημεία η ύπαρξη ΕΣΔ για την Ορθολογική Χρήση Φυτοπροστατευτικών Προϊόντων που καλύπτει την περίοδο 2018-2022 (2^ο ΕΣΔ)

---

²⁵ Στην ιστοσελίδα του ΤΑΥ για το νερό και τα ιζήματα των υδατορεμάτων:

<http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/All/6169D8932F3B2383C225822C00423F78?OpenDocument>
και για ταμειυτήρες, λίμνες και αλυκές στο:

<http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/All/D94219F33728A192C225822C00443148?OpenDocument>

²⁶ Στην ιστοσελίδα του ΤΑΥ:

<http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/All/833702CB61F35FAAC22581F50044E275?OpenDocument>

²⁷ Στην ιστοσελίδα του ΤΑΥ:

<http://www.moa.gov.cy/moa/wdd/Wdd.nsf/All/BF747AB642758B4FC225832E00402136?OpenDocument>

²⁸ Στην ιστοσελίδα της DG Health and Food Safety https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=4203

²⁹ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου:

[http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/All/9382FD60AFCA2275C2258021002E3F6D/\\$file/KD_P281-2014.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/All/9382FD60AFCA2275C2258021002E3F6D/$file/KD_P281-2014.pdf)

³⁰ Στην ιστοσελίδα του European Environment Agency:

Αδύνατα σημεία:

Ο Αξιολογητής προτείνει να αναφερθεί ως αδύνατο σημείο η εφαρμογή του ΕΣΔ για την Ορθολογική Χρήση Φυτοπροστατευτικών Προϊόντων αλλά και ως ευκαιρία η υιοθέτηση των συστάσεων της Γενικής Διεύθυνσης Υγείας και Ασφάλειας Τροφίμων. Η έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων της ΕΕ (σημείωση 8), αναφέρει ότι «Η εφαρμογή του 1^{ου} ΕΣΔ για την Ορθολογική Χρήση Φυτοπροστατευτικών Προϊόντων ήταν ελλιπής» και επίσης ότι «η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων και συναφών δεικτών στο πρώτο ΕΣΔ έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αν η εφαρμογή του οδήγησε σε μείωση των κινδύνων».

Ευκαιρίες:

Με δεδομένη την αμφισβητούμενη ποιότητα των δεδομένων του Eurostat για το πλεόνασμα θρεπτικών, ο αξιολογητής προτείνει ότι είναι ευκαιρία να γίνει μία ολοκληρωμένη μελέτη για τα θρεπτικά (άζωτο και φώσφορο) στον αγρό η οποία να παράσχει όχι μόνο σωστά δεδομένα αλλά και καλές πρακτικές ανά καλλιέργεια και περιοχή.

Κίνδυνοι:

Ο αξιολογητής προτείνει να συμπεριληφθούν ως κίνδυνος η εμφάνιση ανομβρίας λόγω κλιματικής αλλαγής που θα επηρεάσει την ποιότητα των υδάτων επειδή:

- η μείωση στην ποσότητα ύδατος και θα αυξήσει τις συγκεντρώσεις των θρεπτικών για τα επιφανειακά ύδατα
- θα ασκήσει πίεση στον υδροφόρο και θα αυξήσει την υφαλμύριση
- η ανομβρία ενδεχομένως να συνδυαστεί με υψηλότερη χρήση φυτοπροστατευτικών

Για την διαμόρφωση αυτού του κινδύνου θα πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη τα αποτελέσματα του προγράμματος LIFE ADAPT2CLIMA (LIFE14 CCA/GR/000928) και πιο συγκεκριμένα του κεφαλαίου «Assessment of future climate change impacts on groundwater quality in Cyprus» του παραδοτέου C.4.1.

Έδαφος

Γενικές Παρατηρήσεις:

Η SWOT παρουσιάζει μία πλήρη περιγραφή της κατάστασης των αγροτικών εδαφών στην Κύπρο. Η παρουσίαση είναι ευθυγραμμισμένη με τους δείκτες επιπτώσεων I.12 και I.13 και τους αντίστοιχους δείκτες κοινού πλαισίου C.41 και C.42 του CMEF. Στην πρόταση του PMEF οι δείκτες κοινού πλαισίου, C.39 και C.40 και οι δείκτες επιπτώσεων I.11 και I.13 αντιστοιχούν ακριβώς στους αντίστοιχους δείκτες του CMEF.

Η ανάλυση SWOT θα πρέπει να λάβει υπόψη μελέτη για τη διάβρωση και την απερίμωση που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης της Εθνικής Εκτίμησης Κινδύνου³¹ από φυσικές καταστροφές του 2018. Η μελέτη για την διάβρωση και την απερίμωση είναι Παράρτημα της έκθεσης και διενεργεί προσομοίωση με βάση το υπόδειγμα PESERA.

<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/wise-wfd-protected-areas>

³¹ Η έκθεση βρίσκεται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών στο: [http://www.moi.gov.cy/moi/cd/cd.nsf/All/5285BEA6C6E950AAC2258434003B2EF0/\\$file/NRA%20CYPRUS%202018.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/cd/cd.nsf/All/5285BEA6C6E950AAC2258434003B2EF0/$file/NRA%20CYPRUS%202018.pdf)

Η μελέτη SWOT δεν κάνει άμεση αναφορά στον δείκτη πλαισίου C.41 και στον υπολογισμό του ολικού άνθρακα στο επιφανειακό έδαφος, προφανώς διότι αυτό ήταν μία μόνο μέτρηση του 2012 με καμία διαφορά στην αναθεωρημένη τιμή του 2015.

Οι συγκεκριμένες προτάσεις του αξιολογητή για αυτή την ενότητα του Στόχου 5 περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

Δυνατά σημεία:

Η διατύπωση «Το ποσοστό των εδαφών με κίνδυνο διάβρωσης είναι αρκετά περιορισμένο και εντοπισμένο σε περιοχές μεγάλου υψομέτρου» να γίνει «Το ποσοστό των εδαφών με υψηλό κίνδυνο διάβρωσης είναι αρκετά περιορισμένο και εντοπισμένο σε περιοχές μεγάλου υψομέτρου»

Κίνδυνοι:

Ο κίνδυνος «Η εγκατάλειψη αγρών ετησίων καλλιεργειών σε ορεινές περιοχές μπορεί να αυξήσει το ποσοστό των εδαφών σε κίνδυνο διάβρωσης» θα πρέπει να υποστηριχθεί με κάποια ποσοτικά, και εάν είναι δυνατό, γεωγραφικά δεδομένα για την έκταση και τη γεωγραφική θέση των εγκαταλειμμένων γαιών.

Ο κίνδυνος «Ενδεχομένως η κλιματική αλλαγή να επιφέρει έντονα καιρικά φαινόμενα (ραγδαίες βροχοπτώσεις μετά από παρατεταμένη ανομβρία) και να εκθέσει σε κίνδυνο εδάφη που μέχρι σήμερα θεωρούνται μικρού κινδύνου στη διάβρωση» πρέπει να επανεξετασθεί με βάση τη μελέτη έκθεσης της Εθνικής Εκτίμησης Κινδύνου από φυσικές καταστροφές του 2018. Η μελέτη αυτή αναλύει τον κίνδυνο διάβρωσης για την περίοδο αναφοράς 1991-2010 αλλά και για τις περιόδους 2041-2060 με τις κλιματικές προβολές από το υπόδειγμα RCP 8.5 και το κίνδυνο απερίμωσης για τις περιόδους 2041-2060 και 2071-2090 με τις κλιματικές προβολές από το υπόδειγμα RCP 4.5.

Αέρας

Γενικές Παρατηρήσεις:

Η SWOT παρουσιάζει μία πλήρη περιγραφή της ρύπανσης του αέρα από γεωργικές δραστηριότητες. Η SWOT δείχνει ένα μεγαλύτερο εύρος εν δυνάμει ρυπαντών, πέρα από την αμμωνία. Η παρουσίαση είναι ευθυγραμμισμένη με τον δείκτη κοινού πλαισίου C.45 και τον αντίστοιχο υπο-δείκτη επιπτώσεων του δείκτη I.07. Οι δύο αυτοί δείκτες ήταν μέρος του πλαισίου παρακολούθησης-επιπτώσεων των εκπομπών αερίου, δηλαδή της κλιματικής αλλαγής. Στην πρόταση του PMEF οι δείκτες αυτοί ονομάζονται δείκτες για τον αέρα και είναι ο C.46 κοινού πλαισίου και ο I.14 επιπτώσεων. Η διαφορά είναι ότι ο προτεινόμενος στο PMEF δείκτης καταγράφει ενδελεχώς όλες τις κτηνοτροφικές και γεωργικές δραστηριότητες οι οποίες εκλύουν αμμωνία.

Η αμμωνία είναι εκτός από ρυπαντής και αέριο του θερμοκηπίου, και ένας εν δυνάμει κίνδυνος για τα οικοσυστήματα. Όμως, όπως επισημαίνει και η SWOT ο χειρισμός αυτού του ρύπου δεν μπορεί να γίνει ξεχωριστά και αποκομμένα από το χειρισμό των κτηνοτροφικών αποβλήτων και την εφαρμογή συνθετικών λιπασμάτων για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Ο αξιολογητής δεν έχει να προσθέσει συγκεκριμένες προτάσεις για αυτή την ενότητα του Στόχου 5.

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 5 «Πρώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, το έδαφος και ο αέρας»

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Διαχείριση υδάτινων πόρων													
Δ	1	Η κυπριακή γεωργία καλύπτεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό (>90%) από βελτιωμένα συστήματα άρδευσης και ιδιαίτερα στις πλείστες καλλιέργειες υψηλών αρδευτικών αναγκών	ναι	ναι	ναι	C.20	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Σχετική δημοσίευση από το Ι.Γ.Ε.
	2	Υπάρχει καλή βάση καταγραφής των σημείων απόληξης των υπογείων υδάτων και κατάρτιση Μητρώου απολήψεων υπογείων υδάτων (περί τις 100.000 αιτήσεις)	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Να διευκρινισθεί πότε θα είναι λειτουργική η βάση δεδομένων απολήψεων
	3	Σημαντικές προσπάθειες εμπλουτισμού του ισοζυγίου με ανακυκλωμένο νερό μέσα από έργα υποδομής	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε τεχνικές μελέτες προτεινόμενων έργων
	4	Καθορίστηκε και εξορθολογίστηκε το σύστημα αδειοδότησης νέων διατρήσεων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	5	Πραγματοποιείται συνεχής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για την κατάσταση των υπογείων υδάτων και τα αποτελέσματα παρακολούθησης είναι διαθέσιμα σε ιστοσελίδες του ΤΑΥ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αυτό θα γίνει στο πλαίσιο των γεωργικών συμβούλων; Δεν διευκρινίζεται.
Α	1	Επειδή η κυπριακή γεωργία καλύπτεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό από βελτιωμένα συστήματα άρδευσης τα περιθώρια πρόσθετης εξοικονόμησης νερού στα αρδευτικά συστήματα είναι περιορισμένα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Σχετική δημοσίευση από το Ι.Γ.Ε.
	2	Υπερ-άντληση των υδάτων σε παραθαλάσσιες περιοχές	ναι	ναι	ναι	C.39	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν μετρήσεις ειδικά για παραθαλάσσιες περιοχές αλλά μελέτες περίπτωσης (π.χ. περιοχή Κοκκινόχωριών)
	3	Εκκρεμεί η ηλεκτρονική καταχώρηση των σημείων απόληξης σε βάση δεδομένων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Να διευκρινισθεί πότε θα είναι λειτουργική η βάση δεδομένων απολήψεων
	4	Διαρροή νερού από τα συστήματα διανομής νερού	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν μελέτες που να προσεγγίζουν ποσοτικά το θέμα αυτό.
Ε	1	Η εφαρμογή του «Προγράμματος Μέτρων του Σχεδίου Διαχείρισης Περιοχής Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου» μέχρι το 2021 και η σύνταξη του νέου Προγράμματος που έχει αρχίσει	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Ενεργή παρακολούθηση της κατανάλωσης νερού και της εγκατάστασης υδρομετρητών με βάση το Μητρώο απολήψεων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Το μητρώο απολήψεων παραμένει προϋπόθεση
	3	Νέες μονάδες και δίκτυα ανακυκλωμένου νερού αναμένεται να λειτουργήσουν τα επόμενα χρόνια στις περιοχές Λάρνακας και Λεμεσού να καλύψουν υδατικές ανάγκες στη γεωργία	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Γίνεται αναφορά σε τεχνικές μελέτες προτεινόμενων έργων
	4	Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν σε καλύτερο έλεγχο του νερού άρδευσης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά σε έργα του ΙΓΕ για την υδροπονία
	5	Έμφαση στις καλλιέργειες υπό κάλυψη και πρώιμη κλειστών υδροπονικών συστημάτων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	δεν υπάρχει	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Γίνεται αναφορά σε έργα του ΙΓΕ για την υδροπονία
	6	Ευελξία της συμμετοχής Κυπριακών οργανισμών σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα, για πιλοτικές δράσεις σε σχέση με τη διαχείριση του νερού άρδευσης σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	δεν υπάρχει	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα έργα
Κ	1	Καθυστέρηση στην εφαρμογή των Μέτρων του Σχεδίου Διαχείρισης Περιοχής Λεκάνης Απορροής Ποταμού της Κύπρου	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Μικρή συμμετοχή των γεωργών στην υιοθέτηση συστημάτων μεταβολής του καλλιεργητικού μοντέλου προς λιγότερο υδροβόρες καλλιέργειες υψηλότερης αποτελεσματικότητας στη χρήση του νερού.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Γίνεται αναφορά στην υιοθέτηση αντίστοιχων μέτρων στο παρόν ΠΑΑ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	3	Η αξιοποίηση πρόσθετων ποσοτήτων ανακυκλωμένου νερού να καταλήγει σε αύξηση παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών και αύξηση κτηνοτροφικής παραγωγής παρά σε κάλυψη υφιστάμενων αναγκών	ναι	όχι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	
	4	Μακροπρόθεσμος κίνδυνος υδατοπενίας (WEI)	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	όχι	όχι	Γίνεται αναφορά στον δείκτη WEI όπως τον υπολογίζει η Eurostat
Ποιότητα υδάτινων πόρων													
Δ	1	Η καλή κατάσταση ή καλό οικολογικό δυναμικό του συντριπτικού ποσοστού των επιφανειακών υδάτων (97 ποτάμια υδάτινα σώματα και το σύνολο των παράκτιων υδάτινων σωμάτων - 22 υδάτινα σώματα)	ναι	ναι	ναι	C.40	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Εξαιρετικά καλά δεδομένα μονάδος "Γεωλογικής Τηλεπισκόπησης"
	2	Η καλή χημική κατάσταση 150 ποτάμιων υδάτινων σωμάτων και το σύνολο των παράκτιων υδάτινων σωμάτων - 22 υδάτινα σώματα)	ναι	ναι	ναι	C.41	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται		Εξαιρετικά καλά δεδομένα μονάδος "Γεωλογικής Τηλεπισκόπησης"
	3	Έχουν οριστεί 7 Ζώνες Ευπρόσβλητες σε Νιτρορρύπανση στο πλαίσιο της Οδηγίας 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από Νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης έκτασης 460 Km ² και γίνεται μελέτη αύξησης τους όπως με την περιοχή Αγίου Θεοδώρου Λάρνακας.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται		
	4	Υπάρχει εγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης για τις ευπρόσβλητες περιοχές του οποίου η εφαρμογή είναι υποχρεωτική (Διάταγμα του 2014)	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται		
	5	Στις Άδειες Απόρριψης Αποβλήτων έγινε υποχρεωτικός όρος η χρήση των κτηνοτροφικών αποβλήτων ως εδαφο-βελτιωτικό στις καλλιέργειες. Έτσι, παρέχεται ένα κίνητρο για την επαναχρησιμοποίηση των αποβλήτων.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	
Α	1	Έντατικές καλλιέργειες σε περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως Ζώνες Ευπρόσβλητες σε Νιτρορρύπανση διατηρούν τον κίνδυνο περαιτέρω υποβάθμισης των υπόγειων νερών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται		
	2	Κακή κατάσταση σε συγκεκριμένα υπόγεια υδάτινα συστήματα η οποία είναι χειρότερη με δεδομένη και την υπερ-άντλησή τους (παράδειγμα το σύστημα Κοκκινοχωρίων)	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται		Υπάρχουν μετρήσεις από το δίκτυο παρακολούθησης των νερών
	3	Υπεράντληση από γεωτρήσεις σε περιοχές κοντά στη θάλασσα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται		Δεν υπάρχουν μετρήσεις ειδικά για παραθαλάσσιες περιοχές αλλά μελέτες περίπτωσης (π.χ. περιοχή Κοκκινοχωρίων)
	4	Ο δείκτης δυνητικού πλεονάσματος αζώτου δείχνει σημαντικά υψηλό πλεόνασμα αζώτου μέχρι και το 2014 (194 kg/ha) αλλά με σαφή τάση μακροχρόνιας υποχώρησης	ναι	ναι	ναι	C.40	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Τα δεδομένα του δείκτη C.40 και το σκέλος του δυνητικού πλεονάσματος είναι αμφισβητούμενα. Τόσο κάποιες αξιολογήσεις του προηγούμενου προγράμματος όσο και οι εθνικές αρχές εκφράζουν επιφυλάξεις για την ορθότητα των εκτιμήσεων του Eurostat.
Ε	1	Η σωστή εφαρμογή κοπριάς και η εγκατάσταση συστημάτων διαχείρισης και αποθήκευσης της κοπριάς στις εκμεταλλεύσεις	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι		Δεν απαιτείται		
	2	Η υπαγωγή γεωργικών εκτάσεων σε συμβόλαια διαχείρισης της ποσότητας και ποιότητας του νερού από το Πρόγραμμα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Γίνεται αναφορά στην υιοθέτηση αντίστοιχων μέτρων στο παρόν ΠΑΑ
Κ	1	Ο μη ενδεδειγμένος τρόπος αποθήκευσης και η συνέχιση χρήσης κοπριάς ή η ανεξέλεγκτη διάθεση κοπριάς σε χωράφια ή/και επιφανειακά υδάτινα σώματα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	
Έδαφος													

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Δ	1	Το ποσοστό των εδαφών με κίνδυνο διάβρωσης είναι αρκετά περιορισμένο και εντοπισμένο σε περιοχές μεγάλου υψομέτρου	ναι	ναι	ναι	C.42	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Ο δείκτης μετράται μόνο από τους υπολογισμούς του ESDAC και δεν υπάρχει εθνική βάση εδαφολογικών δεδομένων για διάβρωση.
Α	1	Απουσία ενδεδειγμένης και ακριβή εδαφολογικού χάρτη για το σχεδιασμό μέτρων προστασίας και διατήρησης των εδαφών	ναι	ναι	ναι	C.41, C.42	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Η απουσία χαρτών εντοπίζεται κυρίως σε παραμέτρους όπως η διάβρωση και η οργανική ουσία. Οι μετρήσεις στα πλαίσια του ESDAC δεν είναι πολυπληθείς. Απουσία εδαφολογικού χάρτη και λεπτομερών εδαφολογικών δεδομένων για την εφαρμογή μέτρων.
Ε	1	Η αξιοποίηση ενδημικών φυτών, θάμνων και εκτατικού τύπου καλλιέργεια τους σε περιοχές με ψηλό δείκτη διάβρωσης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Οι περιοχές με υψηλή διάβρωση είναι εξαιρετικά περιορισμένες
	2	Δημιουργία ενδεδειγμένου εδαφολογικού χάρτη της Κύπρου που να καταγράφει ιδιότητες χρήσιμες για την προστασία των αγροτικών εδαφών (π.χ., διάβρωση, οργανική ουσία, κ.λπ.) με κάλυψη και ακρίβεια μεγαλύτερη από τον υπάρχοντα χάρτη του ESDAC..	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Κ	1	Η εγκατάλειψη αγρών ετησίων καλλιεργειών σε ορεινές περιοχές μπορεί να αυξήσει το ποσοστό των εδαφών σε κίνδυνο διάβρωσης	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Δεν υπάρχει ακριβής μέτρηση των εγκαταλειμμένων ή υπό εγκατάλειψη γαιών (αγροτικών και άλλων)
	2	Η επέκταση εντατικών καλλιεργειών σε εδάφη με μεγάλες κλίσεις μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο διάβρωσης	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	3	Ενδεχομένως η κλιματική αλλαγή να επιφέρει έντονα καιρικά φαινόμενα (ραγδαίες βροχοπτώσεις μετά από παρατεταμένη ανομβρία) και να εκθέσει σε κίνδυνο εδάφη που μέχρι σήμερα θεωρούνται μικρού κινδύνου στη διάβρωση.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Η SWOT θα έπρεπε να είχε αναζητήσει την μελέτη τρωτότητας που προηγείται του Σχεδίου Προσαρμογής και από εκεί να συνάγει την ενδεχόμενη τρωτότητα των εδαφών σε διάβρωση από ακραία καιρικά φαινόμενα
Αέρας													
Δ	1	Η Κύπρος έχει ήδη ξεπεράσει τους στόχους μείωσης των εκπομπών της αμμωνίας για το 2020 (-10% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005) και θα μπορέσει να φτάσει τους στόχους για το 2030 (-20%) όπως περιγράφεται στην Οδηγία NEC .	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Δεν γίνεται καθόλου αναφορά στις ενεργειακές ανάγκες της Κυπριακής αγροτικής οικονομίας ή της βιομηχανίας τροφίμων και στον δείκτη πλαισίου C.44
Α	1	Ο αγροτικός τομέας και κυρίως η κτηνοτροφία είναι σχεδόν η αποκλειστική πηγή εκπομπών αμμωνίας στην Κύπρο (96% του συνόλου)	ναι	ναι	ναι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
	2	Η απελευθέρωση αμμωνίας από κτηνοτροφικές δραστηριότητα αυξάνεται	ναι	ναι	όχι	C.45	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Ε	1	Χρήση σύγχρονων σιτηρεσιών για το μετριασμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχουν μελέτες για σύγχρονα σιτηρέσια προσαρμοσμένα στην Κυπριακή κτηνοτροφία;
Κ	1	Η αδυναμία διαχείρισης των υγρών λυμάτων αγελαδοτροφικών μονάδων και χοιροστασίων μπορεί να συνεχιστεί	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	

1.2.6. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 6 «Συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και διατήρηση οικοτόπων και τοπίων»

Η ανάλυση SWOT εξετάζει το στόχο σε 7 ενότητες:

- Βιοποικιλότητα - Πτηνά
- Βιοποικιλότητα – Οικότοποι
- Οικοσυστημικές Υπηρεσίες
- Τοπίο - ΥΦΑ
- Δάση και Δασικές Εκτάσεις
- Παραδοσιακές Ποικιλίες, Παραδοσιακές Φυλές Ζώων και Γενετικοί Πόροι στη Γεωργία
- Βιολογική Γεωργία

Η ανάλυση SWOT παρουσιάζει πολύ ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας και έχει αξιοποιήσει τους υπάρχοντες δείκτες (πλαισίου, επιπτώσεων, κ.λπ.) άλλα δεδομένα από επίσημες στατιστικές πηγές και βάσεις δεδομένων (Eurostat, ESDAC, UNFCCC, Eionet), εθνικές εκθέσεις και μελέτες, τις εκθέσεις αξιολόγησης της πορείας του ΠΑΑ και την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία.

Ο αξιολογητής συμφωνεί με την παρουσίαση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και στον Ειδικό Στόχο 6 (εκτός του 9 και του 4) διότι θεωρεί ότι η πρωταρχική συμβολή της βιολογικής γεωργίας βρίσκεται στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των αγροτικών οικοσυστημάτων και του αγροτικού τοπίου. Επίσης ο αξιολογητής συμφωνεί με την παρουσίαση της βιοποικιλότητας και των περιοχών του δικτύου Natura 2000 ξεχωριστά για την οδηγία των πτηνών (Birds) και των οικοτόπων (Habitats).

Τα ειδικά σχόλια ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω.

Βιοποικιλότητα - Πτηνά

Στο μέρος αυτό θα πρέπει να γίνει μία σύντομη αναφορά στην «Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα στην Κύπρο³²» του Νοεμβρίου 2019 και στις αναφορές που γίνονται στη γεωργία αλλά και στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και φορείς που σχετίζονται με την γεωργία. Είναι ενδεικτικό ότι από τα 81 συνολικά μέτρα του σχεδίου, τα 7 υλοποιούνται ή σχεδιαζόταν να υλοποιηθούν από το ΠΑΑ και άλλα από γεωργικούς φορείς όπως το ΙΓΕ.

Γενικές Παρατηρήσεις:

Στις προτάσεις του νέου Performance Monitoring and Evaluation Framework - PMEF προτείνεται η παρακολούθηση και εκτίμηση δύο δεικτών πλαισίου και δύο δεικτών επιπτώσεων για την κλιματική αλλαγή. Ο δείκτης πλαισίου C.35 και επιπτώσεων I.18 αντιστοιχούν στους δείκτες C.35 και I.08 του Farm Bird Index (FBI) του τωρινού πλαισίου

³² Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου στο:

[http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/all/91EAB355BAAC2C1EC2258419001EE575/\\$file/CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%20%CE%92%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.pdf?openelement](http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/all/91EAB355BAAC2C1EC2258419001EE575/$file/CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%94%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%20%CE%92%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.pdf?openelement)

CMEF. Οι δείκτες C.36 και ο αντίστοιχος του I.19 είναι καινούργιοι δείκτες που υπολογίζουν το ποσοστό των αξιολογήσεων ενδιαγημάτων και ειδών που σχετίζονται με την γεωργία και είναι σταθερές ή βελτιούμενες στο σύνολο των αξιολογήσεων. Η SWOT θα μπορούσε, ενδεχομένως, να φτιάξει ένα προκαταρκτικό πίνακα των απαιτήσεων σε δεδομένα για τον υπολογισμό των δεικτών αυτών.

Περισσότερες διευκρινήσεις πρέπει να δοθούν στα κάτωθι σημεία:

Δυνατά σημεία:

- Η SWOT δεν αναφέρει την αξιολόγηση του 2019 που δείχνει θετική επίπτωση των αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων στους αριθμούς παρατηρούμενων πτηνών ούτε και στις εκθέσεις του Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου για την επέκταση των ΖΕΠ.

Αδυναμίες:

Ως αδυναμία αναφέρεται η «Εγκατάλειψη γεωργικών δραστηριοτήτων και κυρίως αμπελώνων και σιτηρών σε ΖΕΠ». Δυστυχώς η «εγκατάλειψη» δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί αλλά ούτε και να καταμετρηθεί χωρικά έτσι ώστε το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα να βρει τα hotspots του προβλήματος.

Το ίδιο ισχύει και με την αναφορά σε «Υπερ-αντληση υδάτων αποστερεί του υδροβιότοπους από την «οικολογική ροή» αν και αυτή προβλέπεται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα».

Η Έκθεση Υδατικής Πολιτικής του 2010 περιέχει αναλυτική εκτίμηση ροών για τη διατήρηση των οικοσυστημάτων (σελ. 380/532). Στην ίδια έκθεση υπολογίζεται και η μέγιστη απολήψιμη παροχή (σελ. 389/532).

Υπάρχουν μετρήσεις παροχής οι οποίες βρίσκονται κάτω από την ελάχιστη οικολογική παροχή; Επίσης, υπάρχουν μαρτυρίες από οικολογικές ΜΚΟ για υδροβιότοπους που συρρικνώνονται λόγω μείωσης της παροχής του νερού; Η SWOT θα πρέπει να δώσει συγκεκριμένα παραδείγματα.

Ευκαιρίες:

Ο αξιολογητής συμφωνεί με τις ευκαιρίες που καταγράφει η SWOT.

Κίνδυνοι:

Οι κίνδυνοι για «Επιτάχυνση της εγκατάλειψης γεωργικών δραστηριοτήτων γύρω και μέσα στις ΖΕΠ, σε ορεινές περιοχές και στα όρια των δασών» και «Συνεχιζόμενη άντληση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) μπορεί να οδηγήσει σημαντικούς υδροβιότοπους σε συρρίκνωση ή/και εξαφάνιση» όπως αναφέρθηκε και στις καταγεγραμμένες αδυναμίες παραπάνω, θα πρέπει να υποστηριχθούν είτε με δεδομένα είτε με έγκυρες μαρτυρίες.

Βιοποικιλότητα – Οικότοποι

Ο αξιολογητής προτείνει να συμπεριληφθεί στην SWOT ένας πίνακας όποιων από τα 58 ενδιαίτηματα σχετίζονται με την γεωργία και απαντώνται στην Κύπρο με χαρακτηρισμό της κατάστασής τους και της τάσης τους. Οι πληροφορίες αυτές θα προέλθουν από την Εθνική Αναφορά του 2019.

Δυνατά σημεία:

Να αναφερθούν ποσοστά στο σημείο «Μεγάλο μέρος των ενισχυόμενων από το ΠΑΑ εκτάσεων βρίσκεται εντός ή γύρω από ΕΖΔ»

Να παρουσιαστεί ο δείκτης πλαισίου C.33 για την Κύπρο

Αδυναμίες:

Η SWOT στηρίζει όλες τις αναφερόμενες αδυναμίες των οικοτόπων σε σχέση με τη γεωργία στις καταγεγραμμένες απειλές από τους ειδικούς που κατέταξαν τις περιοχές. Ο αντίστοιχος πίνακας της SWOT είναι αρκετά διαφωτιστικός.

Ευκαιρίες:

Στη SWOT δεν γίνεται αναφορά στον δείκτη πλαισίου C.36 για την κατάσταση των βοσκοτόπων. Στην Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Βιοποικιλότητα στην Κύπρο του 2019³³ στα μέτρα του Στόχου 5 «Αειφόρος χρήση βιολογικών και φυσικών πόρων» προβλέπεται μέτρο για την «Εκτίμηση της βοσκοϊκανότητας και της βοσκοφόρτισης αγροτικών - λιβαδικών εκτάσεων. Δημιουργία χάρτη βοσκοτόπων και οριοθέτησή τους. Εκτίμηση της μέγιστης βοσκοϊκανότητας και της βοσκοφόρτισης των περιοχών, ώστε να μην υπερβαίνεται η μέγιστη βοσκοϊκανότητά τους» η χρηματοδότηση του οποίου ανατίθεται στο ΠΑΑ.

Η εγκατάλειψη εκτάσεων για γεωργική χρήση είναι ένα σημαντικό θέμα στην Κυπριακή γεωργία. Η διαχείριση των εγκαταλειμμένων γαιών μπορεί να είναι ο πυρήνας περιβαλλοντικών προγραμμάτων ή μέτρων δάσωσης και συνεπώς μία ευκαιρία που πρέπει να αναφερθεί.

Κίνδυνοι:

Ο αναφερόμενος κίνδυνος από την «Συνεχιζόμενη άντληση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) μπορεί να οδηγήσει σημαντικούς υδροβιότοπους σε συρρίκνωση ή/και εξαφάνιση» μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντικός και υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής. Ο αξιολογητής προτείνει να γίνει ειδική μελέτη για τα λεγόμενα water dependent ecosystems τα οποία δεν είναι μόνο τα υδροτοπικά αλλά και οικοσυστήματα τα οποία εξαρτώνται άμεσα από τον ορίζοντα του νερού στο έδαφος.

Οικοσυστημικές Υπηρεσίες

Να γίνει αναφορά στη SWOT για τη Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Βιοποικιλότητα στην Κύπρο του 2019 στα μέτρα του Στόχου 3 «Αποτίμηση, προβολή και διατήρηση οικοσυστημικών υπηρεσιών» όπου προβλέπονται δύο μέτρα για τις οικοσυστημικές υπηρεσίες. Στο μέτρο 3.1 προβλέπεται η «Αξιολόγηση, καταγραφή, χαρτογράφηση και ποσοτικοποίηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και της κατάστασης και λειτουργικότητας των οικοσυστημάτων της Κύπρου» με χρηματοδότηση 350.000 ευρώ και μέτρο για την «Ανάπτυξη προγραμμάτων ευαισθητοποίησης των παραγωγικών ομάδων και της κοινωνίας για το σύνολο των υπηρεσιών που παρέχουν τα οικοσυστήματα». Και τα δύο μέτρα έχουν σημαντική σημασία για το νέο πρόγραμμα.

Ο αξιολογητής δεν έχει προτάσεις για τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους.

Τοπίο – ΥΦΑ

Η μελέτη SWOT παρουσιάζει τον υπολογισμό και καθορισμό των περιοχών ΥΦΑ κατά τη διάρκεια του τέλους της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου με δεδομένα του LPIS 2013 και μέσω του προγράμματος EU LIFE + Biodiversity Project. Επειδή κάποιος από τους

---

³³ Υποσημείωση 1 ανωτέρω.

τύπους ΥΦΑ καθορίζονται με βάση την ύπαρξη και κυριαρχία εκτατικών καλλιεργειών, ο αξιολογητής θεωρεί ότι η SWOT θα πρέπει να παρουσιάσει και να σχολιάσει την εξέλιξη του δείκτη πλαισίου C.33 για την κατανομή των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε εντατικές και εκτατικές. Αν και τα δεδομένα του δείκτη καλύπτουν τα έτη 2010-2016, είναι ενδεικτικά της τάσης που επικρατεί στην Κυπριακή γεωργία.

Ο αξιολογητής δεν έχει άλλες προτάσεις για τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους.

Δάση και Δασικές Εκτάσεις

Η ανάλυση SWOT για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις παρουσιάζει πολύ ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας. Επειδή οι δασικές πυρκαγιές είναι η σοβαρότερη απειλή για τα δάση της Κύπρου, ο αξιολογητής προτείνει να γίνει αναφορά στη Μελέτη του 2018 «Εκτίμησης Κινδύνου από Καταστροφές στην Κύπρο - NATIONAL RISK ASSESSMENT FOR THE REPUBLIC OF CYPRUS) και ειδικά στο κεφάλαιο 8 που αποτιμάται ο κίνδυνος δασικών πυρκαγιών και προτείνονται μέτρα.

Επίσης η SWOT πρέπει να λάβει υπόψη τα μέτρα που περιλαμβάνονται στη Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Βιοποικιλότητα στην Κύπρο του 2019 και αφορούν τα δάση. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

- Μέτρο 7.2 - Κατάρτιση σχεδίου και δημιουργία δομών διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000 που βρίσκονται εκτός κρατικής δασικής γης
- Μέτρο 9.8 - Ενίσχυση των: (i) μέτρων πρόληψης περιμετρικά γεωργικών εκτάσεων, αγροτικών/ ορεινών δρόμων και κατοικιών εντός δασωμένης έκτασης, (ii) μέσων ανίχνευσης και αναφοράς πυρκαγιών υπαίθρου και (iii) κατασταλτικών μέτρων με την εγκατάσταση συστήματος πυρασφάλειας εντός ιδιωτικών δασών και κατοικιών ή εργοστασίων που βρίσκονται εντός δασωμένων εκτάσεων
- Μέτρο 9.9 - Δημιουργία ενιαίας Βάσης Δεδομένων Αναφοράς Πυρκαγιών (με πρότυπο αυτής του Τμήματος Δασών) από όλα τα αρμόδια Τμήματα/ Υπηρεσίες, που ασχολούνται με θέματα κατάσβεσης πυρκαγιών υπαίθρου, δασικών περιοχών και περιοχών Natura 2000 εκτός δασών και ενίσχυση της βάσης με πεδία εισαγωγής στοιχείων ως προς τη μορφή της βιοποικιλότητας που επηρεάζεται σε κάθε πυρκαγιά (τύπος οικοτόπου, είδη), καθώς και την ακριβή έκταση (εμβαδόν περιοχής) που καίγεται

Τέλος, στη SWOT πρέπει να γίνει αναφορά στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και ιδιαίτερα στα μέτρα:

- Ανάπτυξη και εφαρμογή Στρατηγικού Σχεδίου για την προσαρμογή των δασών της Κύπρου στην κλιματική αλλαγή με τίτλο «Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο για την προσαρμογή της Κυπριακής Δασοπονίας στην κλιματική αλλαγή» που θα εκπονηθεί μέχρι το 2020 από το Τμήμα Δασών
- Στην εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης πυρκαγιών και άλλων ακραίων καιρικών φαινομένων μέχρι το 2020 από το Τμήμα Δασών
- Στην εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης διάγνωσης επιδημιών από επιβλαβείς οργανισμούς και ελέγχου των πληθυσμών επιβλαβών οργανισμών μέχρι το 2030 από το Τμήμα Δασών

Τα ειδικά σχόλια ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω.

Δυνατά σημεία:

Να σχολιασθεί ο δείκτης πλαισίου C.38 που παρουσιάζει πολύ μικρά ποσοστά διαχείρισης δασών για βιοποικιλότητα και τοπίο σε σχέση με τα δεδομένα του FAO που παρουσιάζονται στην SWOT.

Αδυναμίες:

Η «Εγκατάλειψη γεωργικής δραστηριότητας στα όρια των δασών με αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου από πυρκαγιές» αναφέρεται και στη Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα ως μια από τις μεγαλύτερες μελλοντικές απειλές και σύγχρονες αδυναμίες του δασικού οικοσυστήματος. Παρά ταύτα, δεν υπάρχουν ποσοτικά και γεωγραφικά δεδομένα για την έκταση και την χωρική κατανομή των εγκαταλειμμένων γαιών στην Κύπρο.

Ευκαιρίες:

Στις ευκαιρίες θα πρέπει να προστεθούν:

- η «Κατάρτιση σχεδίου και δημιουργία δομών διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000 που βρίσκονται εκτός κρατικής δασικής γης» που προβλέπεται από το Μέτρο 7.2 της Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης για την Βιοποικιλότητα στην Κύπρο
- Η εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης πυρκαγιών και άλλων ακραίων καιρικών φαινομένων μέχρι το 2020 από το Τμήμα Δασών
- Η εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης διάγνωσης επιδημιών από επιβλαβείς οργανισμούς και ελέγχου των πληθυσμών επιβλαβών οργανισμών μέχρι το 2030 από το Τμήμα Δασών

Κίνδυνοι:

Ο αξιολογητής δεν έχει πρόταση για τροποποίηση ή αλλαγή των καταγεγραμμένων κινδύνων.

Παραδοσιακές Ποικιλίες, Παραδοσιακές Φυλές Ζώων και Γενετικοί Πόροι στη Γεωργία

Στη Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Βιοποικιλότητα στην Κύπρο του 2019 (σελ. 19) αναφέρεται ότι:

«Μεταξύ των σημαντικών γενετικών πόρων της Κύπρου συγκαταλέγονται ενδημικά είδη χλωρίδας με δυναμική φαρμακευτική ή άλλη αξία. Στις τοπικές ποικιλίες καλλιεργούμενων φυτών της Κύπρου περιλαμβάνονται ο κυπριακός αμπελώνας, η κυπριακή λαδοελιά, οι ντόπιες παραδοσιακές ποικιλίες σιτηρών, ψυχανθών και λαχανικών και οι ποικιλίες χαρουπιάς. Παράλληλα υπάρχουν περίπου 300 είδη φυτών που είναι συγγενικά με καλλιεργούμενα είδη (crop wild relatives) τα οποία αποτελούν και αυτά σημαντικό γενετικό πόρο.

Αντίστοιχα, οι τοπικές/παραδοσιακές φυλές αγροτικών ζώων στην Κύπρο περιλαμβάνουν τη ντόπια φυλή βοοειδών, το κυπριακό παχύουρο πρόβατο, τη ντόπια φυλή αίγας, την αίγα του Μαχαιρά και το κυπριακό γαϊδούρι».

Η SWOT πρέπει να λάβει υπόψη τα μέτρα της Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα που αφορούν τους γεωργικούς και κτηνοτροφικούς γενετικούς πόρους και ιδιαίτερα του Στόχου 6 για την «Διατήρηση γενετικών πόρων και ισότιμος καταμερισμός των οφελών τους»:

- Δημιουργία Εθνικού καταλόγου τοπικών/παραδοσιακών ποικιλιών/φυλών Κύπρου, η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες από την Κύπρο ή το εξωτερικό

- Ενίσχυση συλλογής σπερμάτων τοπικών (παραδοσιακών) ποικιλιών στην Τράπεζα Σπερμάτων του ΙΓΕ, και διατήρηση / διαχείριση ντόπιων φυλών ζώων
- Διατήρηση των κλωνικά αναπαραγόμενων φυτικών ποικιλιών σε υπαίθριες φυτείες. Οι φυτείες του ΙΓΕ και του Τμήματος Γεωργίας θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν δείγματα από το γενετικό υλικό αυτών των τοπικών ποικιλιών
- Προώθηση σχεδίου κινήτρων (αγροπεριβαλλοντικά) προς τους γεωργούς/κτηνοτρόφους για την on farm διατήρηση των σπάνιων τοπικών ποικιλιών και των σπάνιων τοπικών φυλών. Στο σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η προώθηση της δημιουργίας αγορών για την εκμετάλλευση των προϊόντων που θα προέρχονται από τις παραδοσιακές ποικιλίες/φυλές
- Προώθηση σχεδίου κινήτρων (αγροπεριβαλλοντικά) προς τους γεωργούς/κτηνοτρόφους για την on farm διατήρηση των σπάνιων τοπικών ποικιλιών και των σπάνιων τοπικών φυλών. Στο σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η προώθηση της δημιουργίας αγορών για την εκμετάλλευση των προϊόντων που θα προέρχονται από τις παραδοσιακές ποικιλίες/φυλές
- Προώθηση σχεδίου κινήτρων (αγροπεριβαλλοντικά) προς τους γεωργούς/κτηνοτρόφους για την on farm διατήρηση των σπάνιων τοπικών ποικιλιών και των σπάνιων τοπικών φυλών. Στο σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η προώθηση της δημιουργίας αγορών για την εκμετάλλευση των προϊόντων που θα προέρχονται από τις παραδοσιακές ποικιλίες/φυλές
- Ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων, εργαστηριακών και στο πεδίο, για την εκτενέστερη καταγραφή και αποτελεσματική επιλογή του γενετικού υλικού που πρέπει να διατηρηθεί (τόσο των άγριων συγγενών των καλλιεργούμενων ειδών, όσο και των τοπικών φυτικών ποικιλιών, in situ και ex situ)
- Ενίσχυση της έρευνας σε θέματα καταγραφής και χαρακτηρισμού των γενετικών πόρων. Βαρύτητα πρέπει να δοθεί στη μελέτη της γενετικής δομής και σύστασης των πληθυσμών των ενδημικών taxa της Κυπριακής χλωρίδας και πανίδας και των τοπικών φυλών ζώων και καλλιεργειών.
- Δημιουργία μιας επίσημης εθνικής ηλεκτρονικής και διαδικτυακής βάσης δεδομένων για τους γενετικούς πόρους που διατηρούνται ex situ
- Κύρωση και εφαρμογή του πρωτοκόλλου της Ναγκόγια, υιοθέτηση εθνικού πλαισίου πρόσβασης και καταμερισμού οφελών από τη χρησιμοποίηση κυπριακών γενετικών πόρων και βαθμός εφαρμογής του κανονισμού της ΕΕ 511/2014 για τα μέτρα συμμόρφωσης των χρηστών γενετικών πόρων

Στη Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα υπάρχει επίσης ο Στόχος 11 για την «Χαρτογράφηση και αξιολόγηση της κατάστασης των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών» που πρέπει να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί ταυτόχρονα και την προστασία των γηγενών γενετικών πόρων.

Η SWOT πρέπει να λάβει επίσης υπόψη τα μέτρα του Σχεδίου Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και κυρίως το Μέτρο Ε2 «Προσδιορισμός και προώθηση της χρήσης γηγενούς και άλλου γενετικού υλικού (φυτικού και ζωικού) προσαρμοσμένο στις εδαφó – κλιματολογικές συνθήκες που θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή» με τις εξής δράσεις:

Α. Προώθηση της έρευνας για τον προσδιορισμό του κατάλληλου γηγενούς ή άλλου γενετικού υλικού με αντοχή σε αβιοτικές καταπονήσεις μέσω των εθνικών προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης.

Β. Διατήρηση στην Τράπεζα Σπόρων του γηγενούς γενετικού υλικού και προώθηση της χρήσης του.

Γ. Ενημέρωση των αγροτών για την επιλογή του γενετικού υλικού που είναι καταλληλότερο για τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής τους.

Δ. Ενίσχυση των κινήτρων μέσα από το ΠΑΑ για την καλλιέργεια/εκτροφή τους.

Ε. Διατήρηση και ενίσχυση μέτρων προστασίας και ορθολογιστικής διαχείρισης ντόπιων και διαχρονικά προσαρμοσμένων στις κυπριακές συνθήκες φυλών αγροτικών ζώων.

Στ. Χρήση μεικτών συστημάτων παραγωγής αγροτικών ζώων, κατάλληλων για τις συνθήκες κάθε περιοχής, και εφαρμογή μέτρων προστασίας και αειφόρου διατήρησης τους.

Ζ. Προώθηση της έρευνας για χαρακτηρισμό και βελτίωση της ανθεκτικότητας και προσαρμοστικότητας στην κλιματική αλλαγή των ντόπιων φυλών παραγωγικών ζώων.

Η. Ενίσχυση των συστημάτων παραγωγής με βιολογικά εργαλεία που προωθούν την αντοχή των ποικιλιών που προκύπτουν από τα Εθνικά Προγράμματα Βελτίωσης σε αβιοτικές καταπονήσεις.

Επίσης στο Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και το Μέτρο Δ6 για «Αντιμετώπιση του κινδύνου των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών» πρέπει να θεωρηθεί μέτρο προστασίας των γενετικών πόρων και κυρίως οι δράσεις:

- Έλεγχος της εισαγωγής ξενικών ειδών (φυτών, ζώων).
- Παρακολούθηση και έλεγχος της κινητικότητας ξενικών ειδών (χερσαίων/ θαλάσσιων στην Κύπρο).
- Ανάπτυξη διαχειριστικών μέτρων για έλεγχο των ξενικών χωροκατακτητικών ειδών.

Τα ειδικά σχόλια ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω.

Δυνατά σημεία:

Ο αξιολογητής δεν έχει πρόταση για τροποποίηση ή αλλαγή των καταγεγραμμένων δυνατών σημείων.

Αδυναμίες:

Ο αξιολογητής δεν έχει πρόταση για τροποποίηση ή αλλαγή των καταγεγραμμένων αδυναμιών.

Ευκαιρίες:

Όλα τα μέτρα που αναφέρθηκαν παραπάνω είτε για την βιοποικιλότητα είτε για την κλιματική αλλαγή αποτελούν ευκαιρίες για την προστασία των γενετικών πόρων. Ο αξιολογητής προτείνει τη διατύπωση δύο ευκαιριών ως εξής:

- Ευκαιρίες που προκύπτουν για την διαφύλαξη, την προστασία και την χρήση των γενετικών πόρων από την εφαρμογή των μέτρων του Στόχου 6 της Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα
- Ευκαιρίες που προκύπτουν για την προστασία των γενετικών πόρων από την εφαρμογή των δράσεων του Μέρους Ε2 και την προστασία από χωροκατακτητικά είδη των δράσεων του Μέρους Δ6 του Σχεδίου Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

Κίνδυνοι:

Ο αξιολογητής δεν έχει πρόταση για τροποποίηση ή αλλαγή των καταγεγραμμένων κινδύνων.

Βιολογική Γεωργία

Η ανάλυση SWOT για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων είναι ικανοποιητική. Η πλευρά της ζήτησης για βιολογικά προϊόντα βασίζεται σε δευτερογενή ανάλυση ερευνών του Ευρωβαρόμετρου και η κύρια παρουσίαση βρίσκεται στο Στόχο 9. Η SWOT θα μπορούσε να λάβει υπόψη τα αποτελέσματα του προγράμματος LIFE+ Organico και των ερευνών που έγιναν για το προφίλ του καταναλωτή οργανικών προϊόντων³⁴.

Η πλευρά της προσφοράς είναι λιγότερο αναπτυγμένη όσο αφορά τις πηγές και τα διαθέσιμα δεδομένα. Για παράδειγμα, δεν είναι σαφές πόσο πιο ακριβά είναι τα Κυπριακά βιολογικά προϊόντα από τα αντίστοιχα συμβατικά. Δημοσιογραφικές πηγές αναφέρουν ότι τα βιολογικά προϊόντα μπορεί να είναι μέχρι και δύο φορές ακριβότερα³⁵ αλλά αυτό δεν είναι αποτέλεσμα οικονομικής μελέτης.

Ο αξιολογητής δεν έχει πρόταση για τροποποίηση ή αλλαγή των καταγεγραμμένων δυνατών σημείων, αδυναμιών, ευκαιριών και κινδύνων όπως αυτές καταγράφονται στην SWOT.

---

³⁴ Στην ιστοσελίδα του προγράμματος: <http://organikolife.com/wp-content/uploads/2019/10/2nd-Consumer-survey.pdf>

³⁵ Για παράδειγμα: <https://avant-garde.com.cy/impossible-news/cy-news/os-kai-80-akribotera-ta-biologika-apo-ta-simbata-proionta-stin-kipro>

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 6 «Συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και διατήρηση οικοτόπων και τοπίων»

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Βιοποικιλότητα - Πτηνά													
Δ	1	Στόχοι Διατήρησης και εκπονηθέντα Διαχειριστικά Σχέδια για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) σε όλη την Κύπρο.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Η SWOT δεν αναφέρει την αξιολόγηση του 2019 ούτε και τις εκθέσεις του Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου για την επέκταση των ΖΕΠ.
	2	Ανοδικές τάσεις του Δείκτη Αγροτικών Πτηνών	ναι	ναι	ναι	C.35	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν εκθέσεις εκτίμησης της επίπτωσης του ΠΑΑ στον Δείκτη.
	3	Μεγάλο μέρος των ενισχυόμενων από το ΠΑΑ εκτάσεων βρίσκεται εντός ή γύρω από ΖΕΠ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν εκθέσεις με μεθοδολογία ΓΣΠ που υπολογίζουν την έκταση των ενισχυόμενων αγροτικών γαιών.
	4	Έχει θεμελιωθεί ένα καλό δίκτυο ανάμεσα σε ερευνητικά ινστιτούτα, φορείς και δημόσιες λειτουργίες για τα πτηνά.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Γίνεται αναφορά σε έργα και μελέτες και σε καλλιέργειες
Α	1	Εγκατάλειψη γεωργικών δραστηριοτήτων και κυρίως αμπελώνων και σιτηρών σε ΖΕΠ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	Μελέτη Πτηνολογικού Συνδέσμου από παρατηρήσεις στην ύπαιθρο.
	2	Πίεση μετατροπής οικοτόπων σε γεωργική γη γύρω από ΖΕΠ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα. Μόνο μελέτες περίπτωσης και ανекδοτολογικές αφηγήσεις.
	3	Υπερ-αντίληψη υδάτων αποστρεφεί του υδροβιότοπους από την «οικολογική ροή» αν και αυτή προβλέπεται από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα.	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;
	4	Τα Μέτρα του ΠΑΑ δεν είχαν χωρική στόχευση στις ΖΕΠ ούτε και ιδιαίτερες απαιτήσεις που να συνάδουν με τους στόχους και τα διαχειριστικά σχέδια	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
Ε	1	Συνέργειες του Προγράμματος και στοχευμένα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα μέσα και γύρω από τις ΖΕΠ με βάση την οριοθέτηση των ΖΕΠ, τους στόχους διατήρησης και τα διαχειριστικά σχέδια.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Συνέργειες του Προγράμματος με άλλες Πρωτοβουλίες (Interreg, Life) για επέκταση των έργων στις ΖΕΠ με επιπλέον χρηματοδότηση	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Κ	1	Καθυστερήση στην εφαρμογή των Διαχειριστικών Σχεδίων για τις ΖΕΠ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	
	2	Επιτάχυνση της εγκατάλειψης γεωργικών δραστηριοτήτων γύρω και μέσα στις ΖΕΠ, σε ορεινές περιοχές και στα όρια των δασών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα.
	3	Συνεχιζόμενη πίεση μετατροπής οικοτόπων φωλεοποίησης σε γεωργική γη γύρω από ΖΕΠ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα παρά μόνο μαρτυρίες πεδίου.
	4	Συνεχιζόμενη άντληση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) μπορεί να οδηγήσει σημαντικούς υδροβιότοπους σε συρρίκνωση ή/και εξαφάνιση	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Βιοποικιλότητα – Οικότοποι													
Δ	1	Έχουν χαρακτηριστεί 34 από τους 42 ΤΚΣ ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), οι οποίες περιλαμβάνουν διαχειριστικές διατάξεις/δράσεις/μέτρα προστασίας για οικοτόπους και είδη	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	ναι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Η SWOT δεν αναφέρει τις εκθέσεις αξιολόγησης του Natura 2000.
	2	Μεγάλο μέρος των ενισχυόμενων από το ΠΑΑ εκτάσεων βρίσκεται εντός ή γύρω από ΕΖΔ	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν εκθέσεις με μεθοδολογία ΓΣΠ που υπολογίζουν την έκταση των ενισχυόμενων αγροτικών γαιών.
	3	Σε σημαντικό ποσοστό της ΧΓΕ ασκείται γεωργία χαμηλής έντασης.	ναι	ναι	ναι	C.33	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	4	Βαθμιαία αύξηση του ποσοστού γεωργιών που χρησιμοποιούν φιλικές προς το περιβάλλον γεωργικές πρακτικές.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
Α	1	Μετατροπή εκτάσεων σε γεωργικές είναι η σημαντικότερη και πιο συχνή πίεση/απειλή στους οικοτόπους	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;
	2	Η υπερβόσκηση σε συγκεκριμένες περιοχές πχ Ακάμας και Κοιλάδα Διαρίζου	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει από υπερ-βόσκηση;
	3	Η πλήρης εγκατάλειψη της βόσκησης σε παραδασόβιες περιοχές.	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα κινδυνεύουν από εγκατάλειψη της βόσκησης;
	4	Η διαχείριση του νερού στη γεωργία και κυρίως η υπερ-άντληση ή χρήση των υδάτων που κάποιοι φορές απαγορεύει στους οικοτόπους να διατηρούν την ελάχιστη περιβαλλοντική ροή (environmental flow)	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;
	5	Η ρύπανση, διάχυτη και σημειακή και οι επιπτώσεις της στους οικοτόπους	ναι	ναι	όχι	C.40	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	
Ε	1	Συνέργειες του Προγράμματος και στοχευμένα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα μέσα και γύρω από τις ΕΖΔ με βάση την οριοθέτηση των ΕΖΔ, τους στόχους διατήρησης και τα διαχειριστικά σχέδια. Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα μέσα και γύρω από τις ΕΖΔ με βάση την οριοθέτηση των ΕΖΔ, τους στόχους διατήρησης και τα διαχειριστικά σχέδια.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	
	2	Ανανεωμένα σχέδια διαχείρισης βοσκοτόπων με απόλυτη προτεραιότητα σε καθορισμό βοσκοϊκανότητας που θα επιτρέψει σε υποβαθμισμένους βοσκοτόπους να ανακάμψουν	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	
	3	Συνέργειες του Προγράμματος με άλλες Πρωτοβουλίες (Interreg, Life) για επέκταση των έργων στις ΕΖΔ με επιπλέον χρηματοδότηση	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Κ	1	Καθυστέρηση στην ολοκλήρωση και την εφαρμογή των Διαχειριστικών Σχεδίων για τις ΕΖΔ	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	2	Συνεχιζόμενη πίεση μετατροπής οικοτόπων σε γεωργική γη γύρω από ΕΖΔ θα οδηγήσει κάποιους οικοτόπους σε οικολογικά μη-αντιστρεπτή συρρίκνωση	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;
	3	Συνεχιζόμενη άντληση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) μπορεί να οδηγήσει σημαντικούς υδροβιότοπους σε συρρίκνωση ή/και εξαφάνιση	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Σωστό, αλλά υπάρχουν κάποια δεδομένα ή μαρτυρίες ότι συγκεκριμένα οικοσυστήματα έχουν ήδη υποφέρει;
Οικοσυστημικές Υπηρεσίες													
Δ	1	Έτοιμος καθορισμός, χαρτογράφηση και δείκτες παρακολούθησης και κατηγοριοποίηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών ανά οικοσύστημα.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Α	1	Ενδεχομένως η μεγάλη κλίμακα και το εύρος της χαρτογράφησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών να μην υποστηρίζει τον τρόπο ανάπτυξης του Προγράμματος που είναι σε πολύ μικρή κλίμακα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχει ανάγκη μελέτης προσαρμογής της χαρτογράφησης οικοσυστημικών υπηρεσιών σε επίπεδο χαμηλότερο;
Ε	1	Η εναρμόνιση (σχεδιασμός και στοχοθεσία) των παρεμβάσεων του Προγράμματος με το σχεδιασμό των οικοσυστημικών υπηρεσιών για την μετάφραση των ωφελειών του προγράμματος σε όρους οικοσυστημικών υπηρεσιών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Χρειάζεται ειδική μελέτη διότι το πρόβλημα είναι σύνθετο και η μελέτη αυτή πρέπει να έχει και επιχειρηματικό πλάνο.
	2	Να γίνουν δοκιμαστικές (και πρότυπες) εφαρμογές της μεθοδολογίας των οικοσυστημικών υπηρεσιών σε διαφορετικά γεωργικά οικοσυστήματα ώστε να προετοιμαστεί ο διοικητικός μηχανισμός για την πλήρη εφαρμογή του πλαισίου SESA-Experimental	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Κ	1	Να μην εναρμονισθεί το χαρτογραφικό υπόβαθρο των οικοσυστημικών υπηρεσιών με το χαρτογραφικό υπόβαθρο του Προγράμματος και να μην επιτραπεί η διενέργεια της παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του Προγράμματος σε όρους οικοσυστημικών υπηρεσιών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχει ανάγκη μελέτης προσαρμογής της χαρτογράφησης οικοσυστημικών υπηρεσιών με το χαρτογραφικό υπόβαθρο του προγράμματος;
Τοπίο - ΥΦΑ													
Δ	1	Οι ΥΦΑ έχουν χαρτογραφηθεί. Ενδεχομένως η χαρτογράφηση αυτή να χρειάζεται αναθεώρηση για να συμπεριληφθούν τα νέα δεδομένα της γεωργίας (LPIS 2019) καθώς και οι καινούργιες περιοχές του Δικτύου Natura 2000	ναι	ναι	ναι	C.37	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Οι εκτάσεις υπό εκτατική (χαμηλής έντασης) παραγωγή είναι σημαντικό ποσοστό της ΧΓΕ (44%).	ναι	ναι	ναι	C.33	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	
Α	1	Δεν υπάρχουν σαφώς καθορισμένα στοιχεία του τοπίου που πρέπει να διατηρηθούν ή να αυξηθούν (π.χ. πέτρινες πεζούλες, θάμνοι, μεμονωμένα δένδρα, κ.λπ.) και συνεπώς θα είναι δύσκολο να τεθούν κριτήρια από το Πρόγραμμα.	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Να γίνει ένας οδικός χάρτης του πως το πρόγραμμα θα λάβει υπόψη του τις ΥΦΑ
	2	Λόγω του καθορισμού των ΥΦΑ Τύπου Ι σε εξαιρετικά μεγάλη κλίμακα (1Km2) μπορεί να μην είναι αξιοποιήσιμη από πολύ στοχευμένα μέτρα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχει ανάγκη μελέτης προσαρμογής της χαρτογράφησης των ΥΦΑ με το χαρτογραφικό υπόβαθρο του προγράμματος και με νέα δεδομένα όπως τα αναθεωρημένα σχέδια λεκανών απορροής, οι καινούργιες Natura 2000 και ευπρόσβλητες ζώνες νιτρικών;

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	3	Οι περιοχές Τύπου II μπορεί να πρέπει να επανεξετασθούν με βάση τα αναθεωρημένα Διαχειριστικά Λεκανών Απορροής.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχει ανάγκη μελέτης προσαρμογής της χαρτογράφησης των ΥΦΑ με το χαρτογραφικό υπόβαθρο του προγράμματος και με νέα δεδομένα όπως τα αναθεωρημένα σχέδια λεκανών απορροής, οι καινούργιες Natura 2000 και ευπρόσβλητες ζώνες νηρικών;
	4	Εγκατάλειψη γεωργικής γης στις ορεινές περιοχές και ειδικότερα εγκατάλειψη μεγάλων εκτάσεων αμπελώνων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	Ο ισχυρισμός αυτός, αν και μάλλον σωστός, δεν υποστηρίζεται από δεδομένα.
	5	Αλλοίωση του φυσικού τοπίου ως αποτέλεσμα μεγάλων παρεμβάσεων για εμπορικές δραστηριότητες	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	Ο ισχυρισμός αυτός, αν και μάλλον σωστός, δεν υποστηρίζεται από δεδομένα.
E	1	Επειδή ένα σημαντικό ποσοστό των ΥΦΑ καθορίζεται από την ύπαρξη περιοχών του Δικτύου Natura2000, μπορεί να γίνει στοχευμένη γεωργία πολλαπλών σκοπών εντός αυτών των περιοχών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Μπορεί να είναι πιθανές περιοχές eco schemes;
Δάση και Δασικές Εκτάσεις													
Δ	1	Αυξημένο ποσοστό φυσικών εκτάσεων και δασών τυγχάνουν προστασίας και διαχείρισης για βιοποικιλότητα	ναι	ναι	ναι	C.38	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
	2	Σημαντικές υποδομές για προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων από πυρκαγιές	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
	3	Μεγάλο ποσοστό των περιοχών Natura2000 καλύπτονται από δάση	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν εκθέσεις με μεθοδολογία ΓΣΠ που υπολογίζουν την έκταση των δασικών γαιών μέσα στις Natura2000.
Α	1	Εγκατάλειψη γεωργικής δραστηριότητας στα όρια των δασών με αποτέλεσμα την αύξηση κινδύνου από πυρκαγιές	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	Ο ισχυρισμός αυτός, αν και μάλλον σωστός, δεν υποστηρίζεται από δεδομένα.
	2	Μικρή συμμετοχή ιδιωτών δασοκτημόνων σε μέτρα πρόληψης πυρκαγιών και προστασίας των δασών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
E	1	Επενδύσεις μέσω προγραμμάτων για δάσωση γης	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.
Κ	1	Ενδεχομένως η κλιματική αλλαγή να επιτρέπει την επιβίωση νέων ξενιστών που να αποτελέσουν κίνδυνο για την υγεία των δασών.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Η SWOT θα έπρεπε να είχε αναζητήσει την μελέτη τρωτότητας που προηγείται του Σχεδίου Προσαρμογής και από εκεί να συνάγει την ενδεχόμενη τρωτότητα των δασών από την κλιματική αλλαγή
Παραδοσιακές Ποικιλίες, Παραδοσιακές Φυλές Ζώων και Γενετικοί Πόροι στη Γεωργία													
Δ	1	Ύπαρξη παραδοσιακών φυλών, παραδοσιακών καλλιεργειών και γενετικού υλικού στη γεωργία	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Αύξηση εκτρεφόμενων βοοειδών παραδοσιακών φυλών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα υιοθέτησης των αντίστοιχων δράσεων.

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	3	Υπαρξη Τράπεζας Γενετικού Υλικού στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών	ναι	ναι	όχι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	
A	1	Σταδιακή εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών και απώλεια γενετικού υλικού	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	Ο ισχυρισμός αυτός, αν και μάλλον σωστός, δεν υποστηρίζεται από δεδομένα.
E	1	Ενδιαφέρον από τους πολίτες και τους ερευνητικούς οργανισμούς για την διάσωση και μελέτη των παραδοσιακών ποικιλιών όπως αναδεικνύεται από αποσπασματικές προσπάθειες	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	
	2	Διασύνδεση της γεωργικής βιοποικιλότητας με τις ανάγκες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	όχι	Δεν απαιτείται	όχι	Η SWOT θα έπρεπε να είχε κάνει αναφορά στην μελέτη τρωτότητας που προηγείται του Σχεδίου Προσαρμογής για το θέμα της "Βιοποικιλότητας".
K	1	Περαιτέρω μείωση των εκτάσεων παραδοσιακών καλλιεργειών και μείωση του αριθμού των παραδοσιακών ζωικών φυλών σε αίγες και πρόβατα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	Αναφορά σε δεδομένα προηγούμενων αντίστοιχων δράσεων.
	2	Απώλεια γενετικών πόρων στη γεωργία	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	όχι	μη σχετικό	οχι	ναι	Δεν απαιτείται	όχι	Ο ισχυρισμός αυτός, αν και μάλλον σωστός, δεν υποστηρίζεται από δεδομένα.
Βιολογική Γεωργία													
Δ	1	Οι Κύπριοι πολίτες θεωρούν τα βιολογικά προϊόντα ασφαλέστερα, γευστικότερα, καλύτερα για το περιβάλλον και τη διαβίωση των ζώων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Χρησιμοποιούνται έρευνες γνώμης (opinion polls) από το Ευρωβαρόμετρο.
	2	Οι υπο μετατροπή σε βιολογική γεωργία εκτάσεις αυξάνονται δείχνοντας ανταπόκριση των παραγωγών στην αγορά βιολογικών προϊόντων	ναι	ναι	ναι	C.19	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	
A	1	Οι Κύπριοι καταναλωτές θεωρούν τα βιολογικά προϊόντα ακριβά	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Χρησιμοποιούνται έρευνες γνώμης (opinion polls) από το Ευρωβαρόμετρο.
	2	Ο μικρός κλήρος δεν βοηθά στην επέκταση της βιολογικής γεωργίας κυρίως λόγω της αδυναμίας προφύλαξης των παραγωγών από τους γειτονικούς συμβατικούς παραγωγούς	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	Αυτό είναι ένας γενικά αποδεκτός ισχυρισμός. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου έχει αναφερθεί επιμόλυνση;
	3	Το ποσοστό ΧΓΕ σε βιολογική γεωργία είναι ακόμα χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου πράγμα που σηματοδοτεί μικρή συγκέντρωση παραγωγών και απώλεια οικονομικών κλίμακας στις εισροές.	ναι	ναι	ναι	C.19	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν δεδομένα της αγοράς εισροών στην βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία; (παραγωγή βιολογικών λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών, κ.λπ.); Ποιες είναι οι εισαγωγές; (κυρίως βιολογικών λιπασμάτων και ζωοτροφών);
	4	Μεγάλο μέρος των βιολογικών κηπευτικών είναι εισαγόμενα	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν δεδομένα;
E	1	Υπάρχει περαιτέρω δυνατότητα αύξησης των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων κυρίως σε καλλιέργειες κηπευτικών και φρούτων αφού παραμένουν σημαντικές εισαγωγές σε αυτά τα είδη	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	2	Η επέκταση της βιολογικής γεωργίας και οι συνακόλουθες οικονομίες κλίμακας στις εισροές θα μειώσει τις τιμές των βιολογικών προϊόντων	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχουν δεδομένα της αγοράς εισροών στην βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία; (παραγωγή βιολογικών λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών, κ.λπ.); Ποιες είναι οι εισαγωγές; (κυρίως βιολογικών λιπασμάτων και ζωοτροφών;
	3	Η αξιοποίηση ευκαιριών για μείωση των μεσαζόντων στην αλυσίδα εφοδιασμού βιολογικών προϊόντων. Συνεργασίες παραγωγών για ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης των παραγωγών του πρωτογενούς τομέα.	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	όχι	Υπάρχουν δεδομένα για τη λειτουργία εναλλακτικών αλυσίδων εμπορίας (αξίας) στην βιολογική γεωργία; Για παράδειγμα υπάρχουν λαϊκές αγορές μόνο για βιολογικά προϊόντα;
Κ	1	Ίδιες εισαγωγές από επιχειρηματίες βιολογικής παραγωγής που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο συρρικνώνουν περαιτέρω την εγχώρια αγορά	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	Δεν απαιτείται	ναι	Υπάρχουν δεδομένα;

1.2.7. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 7 «Προσέλκυση νέων γεωργών και διευκόλυνση της επιχειρηματικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές»

Η ανάλυση SWOT εξετάζει τον έβδομο ειδικό στόχο ενιαία, εστιαζόμενη αποκλειστικά στην δημογραφική σύνθεση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.

Ο έβδομος ειδικός στόχος θα επιτευχθεί μέσω των παρεμβάσεων του άρθρου 69 «Εγκατάσταση νέων γεωργών και σύσταση αγροτικών επιχειρήσεων» το οποίο προσδιορίζει τρεις επιλέξιμες προς ενίσχυση κατηγορίες παρεμβάσεων που είναι :

- η παροχή πριμ πρώτης εγκατάστασης σε γεωργούς που εγκαθίστανται για πρώτη φορά ως αρχηγοί γεωργικής εκμετάλλευσης,
- παροχή κατ' αποκοπή ποσού για τη σύσταση των αγροτικών επιχειρήσεων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοκομία ή τη διαφοροποίηση του εισοδήματος των γεωργικών νοικοκυριών,
- παροχή κατ' αποκοπή ποσού για την εκκίνηση των μη γεωργικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές που αποτελεί μέρος των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.

Η ανάλυση παρουσιάζει πολύ ικανοποιητικό βαθμό πληρότητας στο σκέλος της προσέλκυσης νέων γεωργών με χρήση ποσοτικών δεδομένων. Αντίθετα, στο σκέλος της παροχής ενισχύσεων για την δημιουργία επιχειρήσεων στις αγροτικές περιοχές δεν υπάρχουν ποσοτικά δεδομένα ενδεχομένως διότι ουδέποτε χρησιμοποιήθηκε ως μορφή παρέμβασης των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης η παροχή ενισχύσεων με την μορφή της εφάπαξ συνδρομής κατ' αποκοπή ποσού για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων.

Οι ενισχύσεις που παρέχονται μέσω των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης μέχρι σήμερα αφορούν αποκλειστικά την παροχή μη επιστρεπτέας ενίσχυσης σε επενδυτικά σχέδια για την δημιουργία/εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων μέσω της προσέγγισης Leader

Προέλκυση Νέων Γεωργών

Στο σκέλος που σχετίζεται με την εγκατάσταση των νέων γεωργών αναφέρονται οι τιμές των σχετικών δεικτών πλαισίου, παρατίθενται χρήσιμα συμπεράσματα από την εφαρμογή του Μέτρου της προσέλκυσης νέων γεωργών από τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους όπως επίσης δεδομένα και πληροφορίες αναφορικά με το μέσο φυσικό και οικονομικό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Κύπρου ανά ηλικιακή ομάδα του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Από την εξέταση των δεδομένων αυτών προκύπτει η σημαντικότητα του Μέτρου των Νέων γεωργών για τον εκσυγχρονισμό της Κυπριακής γεωργίας με δεδομένο ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις τους έχουν διαρθρωτικά χαρακτηριστικά (φυσικό και οικονομικό μέγεθος) σαφώς καλύτερα από τα τυπικά μεγέθη της Μέσης Γεωργικής εκμετάλλευσης της Κύπρου.

Όλα τα αναφερόμενα (Δυνατά σημεία– Αδυναμίες – Ευκαιρίες – Κίνδυνοι) είναι άμεσα σχετιζόμενα με τον ειδικό στόχο, ενώ στη συντριπτική τους πλειονότητα είναι σωστά ταξινομημένα με εξαίρεση τις ακόλουθες αναφορές :

(1) που έχουν ταξινομηθεί στους **κινδύνους** αλλά αποτελούν **αδυναμίες**.

«Η δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση απασχολούμενων στον πρωτογενή που δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους για την βιωσιμότητα της Κυπριακής γεωργίας»

«Η σταδιακή εγκατάλειψη της ΧΓΕ στα ορεινά και η αποδόμηση των ημιορεινών και ορεινών κοινοτήτων»

(ii) που έχει ταξινομηθεί στις **ευκαιρίες** αλλά αποτελεί **δυνατό** σημείο.

«Σημαντική συμβολή του Πυλώνα 2 στην δημιουργία ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων από νέους γεωργούς»

Για την πληρέστερη αποτύπωση της υφισταμένης κατάστασης απαιτείται η καλύτερη τεκμηρίωση της SWOT ανάλυσης αναφορικά με τους ακόλουθες αναφορές:

Αδυναμίες

- «Απουσία εθνικής πολιτικής (μέσω δέσμης κινήτρων) για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών »
- «Πολύ περιορισμένη πρόσβαση σε γεωργική γη λόγω ανταγωνισμού με οικιστική ανάπτυξη»
- «Η πρόσβαση στην γη αποτελεί πρόβλημα πέραν της οικιστικής ανάπτυξης: (α) κόστος απόκτησης γης, (β) κουλτούρα για ενοικίαση γης μακροπρόθεσμα περιορισμένη »
- «Θέματα διαδοχής στις γεωργικές επιχειρήσεις»
- «Η αδυναμία εύκολης πρόσβασης σε κεφάλαια ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λόγω αυστηρών και περιοριστικών κριτηρίων από τις τράπεζες»

Οι ανωτέρω αδυναμίες δεν σχετίζονται με την εφαρμογή της ΚΑΠ αλλά με την αναγκαιότητα ύπαρξης συνοδευτικών Εθνικών Πολιτικών για την διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων που θα ήθελαν να ασχοληθούν με τη γεωργία αλλά αδυνατούν να βρουν γη. Θα μπορούσε να προστεθεί στην ανάλυση σχετική αναφορά με βάση τις απόψεις των φορέων στο πλαίσιο της διαβούλευσης εάν δεν υπάρχουν σχετικές μελέτες/αξιολογήσεις, είτε να αναζητηθούν δεδομένα από το κτηματολόγιο είτε από εκθέσεις/μελέτες άλλων φορέων που αποτυπώνουν τις αγορές – πωλήσεις αγροτεμαχίων ώστε να τεκμηριωθεί η αδυναμία πρόσβασης σε γεωργική γη από νέους που θέλουν να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στην φυτική και ζωική παραγωγή.

Η εθνική πολιτική θα μπορούσε να αφορά φορολογικά κίνητρα, πολεοδομικές ρυθμίσεις (απαγόρευση αλλαγής χρήσης γεωργικής γης), ακόμα και την θεσμοθέτηση αυστηρότερου πλαισίου για την λήψη ενισχύσεων από τον Πρώτο Πυλώνα, ενεργοποίηση προγραμμάτων διανομής κρατικής γης, είτε τέλος σε συνεργασία με τον τραπεζικό τομέα την παροχή δανείων με ευνοϊκούς όρους.

Δεν γίνεται αναφορά στην ανάλυση γενικότερα σε θέματα πρόσβασης σε χρηματοδότηση Από την εμπειρία της συνδυαστικής εφαρμογής του Μέτρου των επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και του Μέτρου των Νέων γεωργών προκύπτει ότι οι νέοι γεωργοί υποβάλλουν επενδυτικά σχέδια πολύ υψηλού προϋπολογισμού, παράμετρος που μπορεί να σχετίζεται είτε με την **μη** δυσκολία πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό είτε με **τη διάθεση σημαντικών ίδιων πόρων**.

Σε κάθε περίπτωση επειδή το θέμα «δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδότηση» αφορά στο σύνολο των επενδυτικών Μέτρων θα πρέπει να υπάρξει τεκμηριωμένη αναφορά στην ανάλυση.

Ο εμπλουτισμός της ανάλυσης θα συμβάλλει και στην καλύτερη τεκμηρίωση των κάτωθι αναφορών της SWOT ανάλυσης.

Κίνδυνοι

«Η μη λήψη συνοδευτικών μέτρων στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την προσέλκυση νέων γεωργών με αποτέλεσμα την μη ουσιαστική συμβολή του μέτρου των νέων γεωργών στην εγκατάσταση και διατήρηση θέσεων απασχόλησης στην ύπαιθρο»

«Η μη λήψη μέτρων ενθάρρυνσης της μεταβίβασης γεωργικής δραστηριότητας σε νέους από αρχηγούς γεωργικών εκμεταλλεύσεων άνω των 65 ετών»

Ευκαιρίες

Με δεδομένο ότι το Στρατηγικό Σχέδιο περιλαμβάνει συνολικά τις παρεμβάσεις του Πρώτου και Δεύτερου Πυλώνα η αναφορά *«Παροχή πρόσθετης ενίσχυσης σε νέους γεωργούς μέσω του Πυλώνα I (young farmers scheme)»* ορθώς επισημαίνεται ως **ευκαιρία** αλλά δεν γίνεται αναφορά στο κείμενο της ανάλυσης για την εφαρμογή του αντίστοιχου σχήματος ενίσχυσης την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2014-2020).

Η παράθεση δεδομένων για την ηλικία των δικαιούχων του σχήματος της πρόσθετης ενίσχυσης, η παραγωγική εξειδίκευση των γεωργικών τους εκμεταλλεύσεων, ο βαθμός κάλυψης των αιτήσεων από το εθνικό απόθεμα αλλά και ο βαθμός συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων Πρώτου και Δεύτερου Πυλώνα θα πρέπει να περιληφθούν στην ανάλυση.

Δημιουργία Επιχειρήσεων στις Αγροτικές Περιοχές

Ο χαρακτηρισμός της Κύπρου ως ενδιάμεσης αγροτικής περιοχής δημιουργεί σημαντικά προβλήματα για την συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων που σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα στις αγροτικές περιοχές και αυτό αποτελεί μια εγγενή αδυναμία. Θα μπορούσε όμως να υπάρξει αναφορά από την πορεία εφαρμογής της προσέγγισης Leader των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων σε αριθμό νεο-ιδρυόμενων επιχειρήσεων τους κλάδους δραστηριοποίησης τους και, εάν είναι δυνατόν, στην ηλικία των δικαιούχων.

Όλα τα αναφερόμενα (Δυνατά σημεία– Αδυναμίες – Ευκαιρίες – Κίνδυνοι) είναι άμεσα σχετιζόμενα με τον ειδικό στόχο και είναι σωστά ταξινομημένα στις επιμέρους κατηγορίες.

Ορθώς επισημαίνει η ανάλυση στις ευκαιρίες την σημασία που αποδίδουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία μέσω του πέμπτου στόχου πολιτικής *«μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών»* για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Η αναφορά των κάτωθι αδυναμιών χρειάζεται τεκμηρίωση με διαφορετική πηγή άντλησης των δεδομένων κατά περίπτωση όπως αναλύεται κατώτερο

Αδυναμίες

- *«Η μη αντιμετώπιση του θέματος της δημιουργίας θέσεων εργασίας εκτός γεωργικού τομέα στις αγροτικές περιοχές»*
- *«Οι περιορισμένοι πόροι που διατίθενται από το ΠΑΑ για την δημιουργία απασχόλησης εκτός γεωργικού τομέα»*

Ως πηγές άντλησης των δεδομένων μπορούν να χρησιμοποιηθούν η Εκ των Υστέρων Αξιολόγηση του ΠΑΑ 2007-2013» και το έβδομο κεφάλαιο της Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης (AIR) του έτους 2019.

- *«Εστίαση των πόρων των διαρθρωτικών Ταμείων που αφορά τους νέους στις αστικές περιοχές»*

Αναζήτηση δεδομένων από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κύπρου.

Αντίστοιχα αναγκαιότητα καλύτερης τεκμηρίωσης απαιτείται για τις ακόλουθες ευκαιρίες:

Ευκαιρίες

- *«Υπαρξη κινήτρων για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων (start up) από νέους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία»*

Διακριτή αναφορά στο Στρατηγικό Σχέδιο³⁶ πρέπει να γίνει για την συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων του Στρατηγικού Σχεδίου με τις παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων. Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να συμπεριληφθούν αναφορές, εφόσον είναι δυνατόν, για τις σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στις αγροτικές περιοχές.

- *«Η υλοποίηση της Στρατηγικής για τις Ορεινές κοινότητες, εφόσον τεθούν σε εφαρμογή μέτρα που αφορούν τους νέους στα ορεινά»*

Στην ανάλυση δεν γίνεται εκτενής αναφορά για την Στρατηγική για τις ορεινές κοινότητες και τα Μέτρα που αυτή περιλαμβάνει. Θα πρέπει να διευκρινισθεί αν η Στρατηγική για τις ορεινές κοινότητες αποτελεί τη μόνη εθνική πολιτική που θα εφαρμοσθεί στη Κύπρο για την αναζωογόνηση των ορεινών περιοχών και ιδιαίτερα σε σχέση με την παροχή κινήτρων (πλην ευρωπαϊκών πόρων) για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών και την τόνωση της επιχειρηματικότητας.

Επισημαίνεται όμως ότι το πρόβλημα της γήρανσης των απασχολούμενων στον Πρωτογενή τομέα είναι οξύτατο και δεν περιορίζεται στις ορεινές περιοχές.

Συστάσεις

- Εμπλουτισμός της ανάλυσης με δεδομένα του Πρώτου Πυλώνα,
- Αναδιάταξη των αναφορών σε Δ- Α-Ε-Κ,
- Αναφορά σε Μέτρα Εθνικής Πολιτικής για την διευκόλυνση των νέων γεωργών.
- Ειδική αναφορά στην προσέλκυση νέων σε ορεινές κοινότητες της υπαίθρου

---

³⁶ Άρθρο 98 Κοινά στοιχεία διαφόρων παρεμβάσεων παράγραφος δ σημείο iii «επισκόπηση του συντονισμού, της οριοθέτησης και της συμπληρωματικότητας μεταξύ του ΕΓΤΑΑ και άλλων ταμείων της Ένωσης που δραστηριοποιούνται σε αγροτικές περιοχές»

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 7 «Προσέλκυση νέων γεωργών και διευκόλυνση της επιχειρηματικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές»

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
Δ	1	Υψηλό μορφωτικό επίπεδο των νέων γεωργών	ναι	ναι	ναι	ναι C15	ναι	μη σχετικό	οχι /μη σχετικό	μη σχετικό	Δεν απαιτείται	ναι	Διερεύνηση του μορφωτικού επιπέδου των απασχολούμενων στην γεωργία μέσω στοιχείων έρευνας εργατικού δυναμικού
	2	Μεγάλου φυσικού και οικονομικού μεγέθους γεωργικές εκμεταλλεύσεις νέων γεωργών	ναι	ναι	ναι	δεν απαιτείται	ναι Διαρθρωτική έρευνα 2016		ναι /ορεινές περιοχές	ναι	Δεν απαιτείται	ναι	Να προστεθεί ο δείκτης κοινού πλαισίου για το μέσο φυσικό και οικονομικό μέγεθος των Γ.Ε της Κύπρου
Α	1	Απουσία εθνικής πολιτικής (μέσω δέσμης κινήτρων) για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι		ναι /ορεινές περιοχές	μη σχετικό	ναι χωρίς τεκμηρίωση	οχι	Να γίνει αναφορά σε ποιοτική έρευνα και αναζήτηση στοιχείων για Εθνική πολιτική
	2	Πολύ περιορισμένη πρόσβαση σε γεωργική γη λόγω ανταγωνισμού με οικιστική ανάπτυξη	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	γίνεται αναφορά χωρίς τεκμηρίωση	οχι	μη σχετικό	ναι χωρίς τεκμηρίωση	οχι	Να γίνει αναφορά σε ποιοτική έρευνα και αναζήτηση στοιχείων
	3	Η μη αντιμετώπιση του θέματος της δημιουργίας θέσεων εργασίας εκτός γεωργικού τομέα στις αγροτικές περιοχές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι		ναι	μη σχετικό	ναι χωρίς τεκμηρίωση	οχι	
	4	Οι πολύ περιορισμένοι πόροι που διατίθενται από το ΠΑΑ για την δημιουργία απασχόλησης εκτός γεωργικού τομέα	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι		οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	Προσθήκη δεδομένων από προηγούμενα ΠΑΑ
	5	Απουσία στόχευσης του Μέτρου των Νέων Γεωργών στις ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν τα σημαντικότερα προβλήματα γήρανσης	ναι	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	
	6	Εστίαση των πόρων των διαρθρωτικών Ταμείων που αφορά τους νέους στις αστικές περιοχές	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	Δεν υπάρχει αναφορά στη ανάλυση, θα μπορούσε να τεκμηριωθεί με δεδομένα από το Πληροφοριακό σύστημα των Διαρθρωτικών Ταμείων
	7	Η αδυναμία εύκολης πρόσβασης σε κεφάλαια ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λόγω αυστηρών και περιοριστικών κριτηρίων από τις τράπεζες	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	γίνεται αναφορά χωρίς τεκμηρίωση	οχι /δεν απαιτείται	οχι /δεν απαιτείται	ναι χωρίς τεκμηρίωση	οχι	Απαιτείται τεκμηρίωση
	8	Η πρόσβαση στην γη αποτελεί πρόβλημα πέραν της οικιστικής ανάπτυξης: (α) κόστος απόκτησης γης, (β) κουλτούρα για ενοικίαση γης μακροπρόθεσμα	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	οχι /δεν απαιτείται	οχι /δεν απαιτείται	ναι χωρίς τεκμηρίωση	οχι	Απαιτείται τεκμηρίωση
	9	Θέματα διαδοχής στις γεωργικές επιχειρήσεις	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	οχι /δεν απαιτείται	οχι /δεν απαιτείται	μη σχετικό	οχι	Απαιτείται τεκμηρίωση
Ε	1	Η αδυναμία εύκολης πρόσβασης σε κεφάλαια ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λόγω αυστηρών και περιοριστικών κριτηρίων από τις τράπεζες	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	οχι /δεν απαιτείται	οχι /δεν απαιτείται	μη σχετικό	οχι	Να γίνει αναφορά στο κείμενο
	2	Σημαντική συμβολή του Πυλώνα 2 στην δημιουργία ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων από νέους γεωργούς	ναι	οχι αποτελεί δυνατό σημείο	ναι	δεν απαιτείται	ναι	μη σχετικό	οχι /δεν απαιτείται	οχι /δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται	ναι	
	3	Υπαρξη κινήτρων για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων (start up) από νέους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	οχι	οχι	οχι /δεν απαιτείται	οχι	οχι	Να διευκρινισθεί εάν προβλέπεται παροχή κινήτρων στα Ε.Π των διαρθρωτικών Ταμείων για την δημιουργία επιχειρήσεων από νέους σε αγροτικές περιοχές

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	4	Η υλοποίηση της Στρατηγική για τις Ορεινές κοινότητες, εφόσον τεθούν σε εφαρμογή μέτρα που αφορούν τους νέους στα ορεινά	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	οχι	ναι	οχι /δεν απαιτείται	οχι	οχι	Να υπάρξει αναφορά στην ανάλυση για την Στρατηγική για τις ορεινές κοινότητες
	5	Η παροχή πρόσθετης ενίσχυσης σε νέους γεωργούς μέσω του Πυλώνα Ι (young farmers scheme)	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	ναι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται	Δεν απαιτείται	Να υπάρξει αναφορά στην ανάλυση για το πως εφαρμόστηκε την περίοδο 2014-2020 η παροχή συμπληρωματικής ενίσχυσης στους νέους γεωργούς
Κ	1	Η μη λήψη συνοδευτικών μέτρων στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για την προσέλκυση νέων γεωργών με αποτέλεσμα την μη ουσιαστική συμβολή του μέτρου των νέων γεωργών στην εγκατάσταση και διατήρηση θέσεων απασχόλησης στην ύπαιθρο	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	οχι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	ναι	οχι	Να υπάρξει τεκμηρίωση
	2	Η μη λήψη μέτρων ενθάρρυνσης της μεταβίβασης γεωργικής δραστηριότητας σε νέους από αρχηγούς γεωργικών εκμεταλλεύσεων άνω των 65 ετών	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	οχι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	ναι	οχι	Να υπάρξει τεκμηρίωση
	3	Η δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση απασχολούμενων στον πρωτογενή που δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους για την βιωσιμότητα της Κυπριακής Γεωργίας	ναι	οχι αποτελεί αδυναμία	ναι	ναι	οχι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	
	4	Η σταδιακή εγκατάλειψη της ΧΓΕ στα ορεινά και η αποδόμηση των ημιορεινών και ορεινών κοινοτήτων	ναι	οχι αποτελεί αδυναμία	οχι	δεν απαιτείται	οχι	δεν απαιτείται	ναι	δεν απαιτείται	δεν απαιτείται	οχι	Να υπάρξει τεκμηρίωση

1.2.8. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 8 «Προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της βιοοικονομίας και της βιώσιμης δασοκομίας»

Η ανάλυση SWOT εξετάζει τον ειδικό στόχο σε δέκα επιμέρους ενότητες που είναι:

- Προώθηση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές
- Φτώχεια στις αγροτικές περιοχές
- Εκπαίδευση και κοινωνικές παροχές στην ύπαιθρο
- Προσβασιμότητα
- Πολεοδομική και χωροταξική πολιτική
- Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας
- Χωρική διαφορετικότητα των αγροτικών περιοχών
- Η φυσιογνωμία των ορεινών περιοχών ως αποτυπώνεται στην Εθνική Στρατηγική Ορεινών Περιοχών
- Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές
- Διαχείριση των αποβλήτων στις αγροτικές περιοχές

Τα ευρήματα της ανάλυσης σε επίπεδο των δέκα ενότητων ομαδοποιήθηκαν σε πέντε πίνακες Δ-Α-Ε-Κ με την ακόλουθη κατηγοριοποίηση

- Οικονομία και Απασχόληση
- Διοίκηση
- Κοινωνικές παροχές
- Διαφοροποίηση αγροτικής οικονομίας
- Διαχείριση αποβλήτων (οικιακών και γεωργικών)

Η κατάτμηση της SWOT ανάλυσης σε τόσο μεγάλο αριθμό ενότητων οδηγεί στην επανάληψη Δ-Α-Ε-Κ και επικαλύψεις. Ως εκ τούτου η πρώτη παρατήρηση του αξιολογητή σχετίζεται με την αναγκαιότητα περιορισμού των ενότητων της ανάλυσης ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις.

Η δεύτερη ουσιαστική παρατήρηση σχετίζεται με το μη προσδιορισμό των «αγροτικών περιοχών» που αποτέλεσε πρόβλημα και κατά την Προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Το πρόβλημα εκκινεί από τον ορισμό που δίνει η Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου στις αγροτικές περιοχές βασιζόμενη στην ερμηνεία που δίνει το Τμήμα Πολεοδομίας του Υπουργείου Εσωτερικών για την ταξινόμηση/διαχωρισμό μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών που καθορίζει ως αστικές περιοχές εκείνες που καλύπτονται από τα Τοπικά Σχέδια των Πόλεων και ως αγροτικές τις υπόλοιπες.

Με βάση τον ορισμό της EUROSTAT³⁷ για την κατάταξη των περιοχών το σύνολο της Κύπρου εντάσσεται στις «ενδιάμεσες» αγροτικές περιοχές.

---

³⁷ Ορισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που βασίζεται στη πληθυσμιακή πυκνότητα και κατατάσσει τις περιοχές σε τρεις κατηγορίες που είναι κυρίαρχα αγροτική, ενδιάμεση αγροτική και κυρίαρχα αστική

Απόρροια των διαφορετικών ορισμών είναι η δυσκολία εξεύρεσης ικανού αριθμού στατιστικών δεδομένων για την αποτύπωση των κοινωνικών, οικονομικών δεδομένων των αγροτικών περιοχών τόσο σε επίπεδο EUROSTAT όσο και από την Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου

Αναλυτικότερα οι κοινοί δείκτες πλαισίου που αποτυπώνουν την κοινωνική – οικονομική κατάσταση των αγροτικών περιοχών και θα πρέπει υποχρεωτικά να χρησιμοποιηθούν για την SWOT ανάλυση του όγδου ειδικού στόχου παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι για την πλειονότητα των δεικτών οι τιμές για το σύνολο χώρας και αγροτικών περιοχών ταυτίζονται ενώ δεδομένα για τις αγροτικές αραιοκατοικημένες περιοχές που αποτελούν υποσύνολο των αγροτικών περιοχών παρέχονται μόνο για την απασχόληση (ποσοστό απασχόλησης , ποσοστό ανεργίας) και την φτώχεια.

I Κοινωνικοοικονομική κατάσταση και κατάσταση αγροτικών περιοχών

	Όνομα δείκτη	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (τελευταία εγκριμένο ΠΑΑ (CY) 2014 - 2020)	Έτος	Τιμή CY (CCI 2018 updated)	Έτος	% μεταβολής ή μοναδιαία διαφορά	Τιμή EU-28 (CCI 2018 updated)	Έτος
1	Πληθυσμός								
	σύνολο	Κάτοικοι	866.000	2013	854.802	2017	-1,3%	511.273.517	2017
	αγροτική	% του συνόλου	NA					19,2	2017
	ενδιάμεση	% του συνόλου	100,0	2013	100,0	2017		36,1	2017
	αστική	% του συνόλου	NA					44,7	2017
2	Ηλικιακή διάρθρωση								
	σύνολο < 15 ετών	% συνολικού πληθυσμού	16,4	2013	16,3	2017	0	15,6	2017
	σύνολο 15 - 64 ετών	% συνολικού πληθυσμού	70,4	2013	68,1	2017	-2	65,0	2017
	σύνολο > 64 ετών	% συνολικού πληθυσμού	13,2	2013	15,6	2017	2	19,4	2017
	αγροτική <15 ετών	% συνολικού πληθυσμού	NA	2013	NA	2017		15,3	2017
	αγροτική 15 - 64 ετών	% συνολικού πληθυσμού	NA	2013	NA	2017		64,0	2017
	αγροτική > 64 ετών	% συνολικού πληθυσμού	NA	2013	NA	2017		20,6	2017
3	Έδαφος								
	σύνολο	Km2	9.251	2012	9.251	2015	0,0%	4.463.519	2015
	αγροτική	% της συνολικής έκτασης	NA		NA			44,0	2015
	ενδιάμεση	% της συνολικής έκτασης	100,0	2012	100,0	2015		44,2	2015
	αστική	% της συνολικής έκτασης	NA		NA			11,8	2015

	Όνομα δείκτη	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (τελευταία εγκεκριμένο ΠΑΑ (CY) 2014 - 2020)	Έτος	Τιμή CY (CCI 2018 updated)	Έτος	% μεταβολής ή μοναδιαία διαφορά	Τιμή EU-28 (CCI 2018 updated)	Έτος
4	Πληθυσμιακή πυκνότητα								
	σύνολο	Κατ. / km2	93,8	2012	92	2015	-1,9%	117,1	2015
	αγροτική	Κατ. / km2	NA		NA			51,23	2015
5	* Ποσοστό απασχόλησης (ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ: I.14)								
	Σύνολο (15-64 ετών)	%	61,7	2013	65,6	2017	3,9	67,7	2017
	Άνδρες (15-64 ετών)	%	70,4	2013	70,0	2017	-0,4	72,9	2017
	Γυναίκες (15-64 ετών)	%	59,4	2013	61,4	2017	2,0	62,4	2017
	* αγροτική (αραιοκατοικημένη) (15-64 ετών)	%	60,3	2013	65,4	2017	5,1	67,7	2017
	Σύνολο (20-64 ετών)	%	67,2	2013	70,8	2017	3,6	72,1	2017
	Άνδρες (20-64 ετών)	%	76,1	2012	75,7	2017	-0,4	77,9	2017
	Γυναίκες (20-64 ετών)	%	64,8	2012	66,6	2017	1,8	67,7	2017
6	Ποσοστό αυτοαπασχόλησης								
	Σύνολο (15-64 ετών)	%	14,9	2013	11,4	2017	-3,5	13,7	2017
7	Ποσοστό ανεργίας								
	Σύνολο (15-74 ετών)	%	15,9	2013	11,1	2017	-4,8	7,6	2017
	Νέοι (15-24 ετών)	%	38,8	2013	24,6	2017	-14,2	16,8	2017
	Αγροτική (αραιοκατοικημένη) (15-74 ετών)	%	15,9	2013	12,1	2017	-3,8	6,1	2017

	Όνομα δείκτη	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (τελευταία εγκεκριμένο ΠΑΑ (CY) 2014 - 2020)	Έτος	Τιμή CY (CCI 2018 updated)	Έτος	% μεταβολής ή μοναδιαία διαφορά	Τιμή EU-28 (CCI 2018 updated)	Έτος
	Νέοι (15-24 ετών)	%	38,8	2013	21,8	2017	-17,0	15,0	2017
8	*Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ: I.16)								
	Σύνολο	Δείκτης ΜΑΔ (ΕΕ των27 = 100)	91	2012p	84	2017	-7,7%	100	2017
	* αγροτική	Δείκτης ΜΑΔ (ΕΕ των27 = 100)	NA		NA			72,0	2017
9	* Ποσοστό φτώχειας (ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ: I.15)								
	Σύνολο	% συνολικού πληθυσμού	23,8	2012	27,7	2017	3,9	23,5	2017
	* αγροτική (αραιοκατοικημένη)	% συνολικού πληθυσμού	30,2	2012	29,5	2017	-0,7	24,4	2017
10	Διάρθρωση της οικονομίας (ΑΠΑ)								
	Σύνολο	Σε εκατ. ευρώ	16.238,5	2012	16.995,8	2017	4,7%	13.745.291,3	2017
	πρωτογενής	% του συνόλου	2,7	2013	2,1	2017	-0,6	1,7	2017
	δευτερογενή	% του συνόλου	12,8	2013	13,1	2017	0,3	25,0	2017
	τριτογενής	% του συνόλου	84,5	2013	84,7	2017	0,2	73,3	2017
	αγροτική	% του συνόλου	NA		NA			13,1	2015
	ενδιάμεση	% του συνόλου	100	2010	100,0	2015		30,5	2015
	αστική	% του συνόλου	NA		NA			55,5	2015
11	Διάρθρωση της απασχόλησης								
	Σύνολο	1000 άτομα	376,6	2012	399,8	2017	6,2%	235.911,2	2017
	πρωτογενής	% του συνόλου	3,9	2013	3,8	2017	0	4,4	2017

	Όνομα δείκτη	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (τελευταία εγκεκριμένο ΠΑΑ (CY) 2014 - 2020)	Έτος	Τιμή CY (CCI 2018 updated)	Έτος	% μεταβολής ή μοναδιαία διαφορά	Τιμή EU-28 (CCI 2018 updated)	Έτος
	δευτερογενή	% του συνόλου	16,0	2013	16,6	2017	1	21,7	2017
	τριτογενής	% του συνόλου	80,2	2013	79,6	2017	-0,6	73,9	2017
	αγροτική	% του συνόλου	NA		NA			17,4	2015
	ενδιάμεση	% του συνόλου	100	2010	100	2015		34,1	2015
	αστική	% του συνόλου	NA		NA			48,6	2015
12	Παραγωγικότητα της εργασίας ανά οικονομικό τομέα								
	Σύνολο	ΕΥΡΩ/άτομο	42.287,0	2013	42.513,9	2017	0,5%	58.264,7	2017
	πρωτογενής	EUR/person	29.007,0	2013	23.551,3	2017	-18,8%	21.653,9	2017
	δευτερογενή	EUR/person	33.879,0	2013	33.715,7	2017	-0,5%	67.296,0	2017
	τριτογενής	EUR/person	44.591,0	2013	45.257,1	2017	1,5%	57.817,4	2017
	αγροτική	EUR/person	NA		NA			43.650,9	2015
	ενδιάμεση	EUR/person	41.315,0	2011	42.318,5	2015	2,4%	51.761,5	2015
	αστική	EUR/person	NA		NA			66.003,1	2015

Στη SWOT ανάλυση το ανωτέρω θέμα θα έπρεπε να προτάσσεται και όχι να παρουσιάζεται στην ενότητα «Χωρική διαφορετικότητα των αγροτικών περιοχών».

Ο αξιολογητής προτείνει την αναδιάταξη και περιορισμό των ενοτήτων της SWOT ανάλυσης του όγδου ειδικού στόχου στις ακόλουθες ενότητες

Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των αγροτικών περιοχών που θα περιλαμβάνει το περιεχόμενο των ακόλουθων ενοτήτων της υφιστάμενης SWOT

- Χωρική διαφορετικότητα των αγροτικών περιοχών
- Η φυσιογνωμία των ορεινών περιοχών ως αποτυπώνεται στην Εθνική Στρατηγική Ορεινών Περιοχών
- Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές
- Διακυβέρνηση

Η ενότητα αυτή θα πρέπει να συμπληρωθεί με μια επισκόπηση των παρεμβάσεων για την βελτίωση της ποιότητας ζωής και την διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών (Τρίτος και Τέταρτος άξονας προτεραιότητας ΠΑΑ 2007-2013, Μέτρα 7 και 19 του ΠΑΑ 2014-2020) με αναφορά των «**βασικών μαθημάτων**» για το τι δούλεψε σωστά και τι όχι και το βαθμό κάλυψης των αναγκών .

Οικονομία των αγροτικών περιοχών που θα περιλαμβάνει το περιεχόμενο των ακόλουθων ενοτήτων της υφιστάμενης SWOT

- Προώθηση της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές
- Φτώχεια στις αγροτικές περιοχές
- Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

Υποδομές που θα περιλαμβάνει το περιεχόμενο των ακόλουθων ενοτήτων της υφιστάμενης SWOT

- Εκπαίδευση και κοινωνικές παροχές στην ύπαιθρο
- Προσβασιμότητα
- Διαχείριση των αποβλήτων στις αγροτικές περιοχές

Η ανάλυση που παρουσιάζεται στην ενότητα Πολεοδομική και χωροταξική πολιτική δεν προσθέτει κάποια χρήσιμη πληροφόρηση και δεν είναι σαφές πως σχετίζεται με τις Δ-Α-Ε-Κ των αγροτικών περιοχών. Ενδεχόμενα η αναφορά σε θέματα χωροταξίας - πολεοδομίας θα είχε κάποια χρησιμότητα εάν ήταν στις προθέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας να υιοθετήσει την έννοια των λειτουργικών αστικών περιοχών (Functional urban area) σαν ένα χωροταξικό εργαλείο που θα επέτρεπε τον καλύτερο ορισμό των αγροτικών περιοχών διαχωρίζοντας τις περιαιστικές αγροτικές περιοχές κατ' αναλογία της σχετικής πρόβλεψης που είχε υιοθετηθεί στο ΠΑΑ 2014-2020 με τον ορισμό των «δευτερευουσών αστικών περιοχών»

Οριζόντια παρατήρηση και πριν την εξέταση των επιμέρους ενοτήτων της SWOT ανάλυσης είναι η μη αναφορά στα θέματα των ευζωνικών υποδομών και τού βαθμού χρήσης – αξιοποίησης των ΤΠΕ στις αγροτικές περιοχές και της σημειωθείσας προόδου (εάν υφίσταται) στην εφαρμογή των αρχών της βιοοικονομίας – κυκλικής οικονομίας

Το θέμα των ευρυζωνικών υποδομών υπό την λογική της παρέμβασης του σχεδίου κανονισμού για το περιεχόμενο των Στρατηγικών Σχεδίων της ΚΑΠ εντάσσεται στην προώθηση της στρατηγικής SMART VILLAGE

Ο Αξιολογητής προτείνει τον εμπλουτισμό της ανάλυσης στην προτεινόμενη ενότητα **υποδομές**.

Με δεδομένη την έλλειψη στοιχείων σε επίπεδο αγροτικών περιοχών η ανάλυση έχει αξιοποιήσει σε μεγάλο βαθμό τα υφιστάμενα δεδομένα με μόνη παράλειψη την εξέλιξη του πληθυσμού σε επίπεδο αστικών και αγροτικών περιοχών με πηγή αναφοράς την Στατιστική υπηρεσία της Κύπρου

Πίνακας 1: Εξέλιξη αγροτικού και αστικού πληθυσμού της Κύπρου

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟΥ						Μεταβολή Αγροτικού Πληθυσμού με βάση 2013
ΕΤΟΣ	ΑΣΤΙΚΟΣ		ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)		
2007	528.100	68,0%	248.300	32,0%	776.400	
2008	540.800	67,9%	256.100	32,1%	796.900	
2009	554.600	67,7%	264.500	32,3%	819.100	
2010	567.200	67,5%	272.600	32,5%	839.800	
2011	580.800	67,4%	281.200	32,6%	862.000	
2012	582.100	67,2%	283.800	32,8%	865.900	
2013	576.700	67,2%	281.300	32,8%	858.000	
2014	569.300	67,2%	277.700	32,8%	847.000	-1,3%
2015	570.200	67,2%	278.100	32,8%	848.300	-1,1%
2016	576.900	67,5%	277.900	32,5%	854.800	-1,2%
2017	583.200	67,5%	281.000	32,5%	864.200	-0,1%
Απογραφή 2011	577.470	67,4%	279.387	32,6%	856.857	-0,7%

Η προσθήκη των δεδομένων αυτών δεν αναιρεί την αναγκαιότητα διάκρισης των αγροτικών περιοχών που παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβληματική εξέλιξη όπως είναι οι ορεινές αγροτικές περιοχές.

Ο Αξιολογητής υιοθετεί μια προσέγγιση υποβολής προτάσεων συνολικά αλλά και σε επίπεδο των επιμέρους ενοτήτων

1. Ενότητα Οικονομία και Απασχόληση

Στην ανάλυση περιλαμβάνονται Δ- Α-Ε- Κ που επικαλύπτονται με τα αντίστοιχα αναφερόμενα στο πίνακα της ενότητας Διαφοροποίηση. Η ανάλυση των δυνατοτήτων για την διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών επικεντρωνόταν στη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές (ΠΑΑ 2007-2013 και ΠΑΑ 2014-2020). Η ανάλυση αναδεικνύει ότι η προσπάθεια για την ανάπτυξη του τουρισμού στις αγροτικές περιοχές δεν έχει στεφθεί με επιτυχία και απαιτείται ουσιαστικός επαναπροσδιορισμός των πολιτικών. Ιδιαίτερα χρήσιμο θα ήταν να περιληφθούν στην ανάλυση και τα πορίσματα συστάσεις των αξιολογήσεων. Η ανάλυση είναι πλήρης, αξιοποιεί στατιστικά δεδομένα από κάθε διαθέσιμη πηγή και αποτελεί την βάση για την εκτίμηση των αναγκών

Με βάση την πρόταση του αξιολογητή για αναδιάταξη των ενοτήτων της SWOT ανάλυσης οι ακόλουθες αναφορές στην υφιστάμενη SWOT ανάλυση θα πρέπει να μεταφερθούν στις ακόλουθες προτεινόμενες από τον αξιολογητή νέες ενότητες

Νέα Ενότητα: Υποδομές

Δυνατά σημεία

1. « Καλό οδικό δίκτυο με τα αστικά κέντρα και τις περιαστικές περιοχές»

Αδύνατα σημεία

2. « Ανεπαρκές οδικό δίκτυο σε αρκετές κοινότητες των ορεινών περιοχών για μετάβαση στα αστικά κέντρα για σκοπούς απασχόλησης και για όσους επιθυμούν να αναπτύξουν βιοτεχνίες στις περιοχές αυτές»
3. «Μη κάλυψη του συνόλου των αγροτικών περιοχών από ευρυζωνικά δίκτυα και μη ποιοτική παροχή των υπηρεσιών αυτών»
4. «Ελλείψεις σε βασικές υποδομές (θέματα ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης κτλ)»
5. « Διασπορά υπηρεσιών και εξυπηρητήσεων»

Νέα Ενότητα Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των αγροτικών περιοχών

Δυνατά σημεία

1. «Σημειώνεται ανάσχεση της αστυφιλίας και σταθεροποίηση της πληθυσμιακής σύνθεσης με παραμονή των νέων και εγκατάσταση νέων ζευγαριών στις περιαστικές περιοχές Το κόστος απόκτησης κατοικίας είναι ελκυστικό στις περιαστικές περιοχές για προσέλκυση νέων ζευγαριών»

Αδύνατα σημεία

2. «Χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές»
3. « Γήρανση του πληθυσμού στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές»
4. « Αστυφιλία των νέων στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές»
5. «Υψηλό κόστος διαβίωσης σε σχέση με τα εισοδήματα στις ορεινές και ημιορεινές κοινότητες (θέρμανσης, τελών αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων)»

Ευκαιρίες

1. « Προώθηση της συμπλεγματοποίησης».

Κίνδυνοι

- 1 «Πληθυσμιακή αποψίλωση, γερασμένη πληθυσμιακή σύνθεση και περιορισμένες δυνατότητες για επιχειρηματικές πρωτοβουλίες σε ορεινές περιοχές».
- 2 «Η τάση φυγής και η έλλειψη ευκαιριών σε ορισμένες απομακρυσμένες ορεινές περιοχές ενδέχεται να οδηγήσουν εντός των προσεχών ετών σε πλήρη εγκατάλειψη των περιοχών, με την τάση να είναι ήδη σχεδόν μη αναστρέψιμη σε ορισμένες κοινότητες»
- 3 «Θέματα κλιματικής αλλαγής (πυρκαγιές, έλλειψη νερού, έντονα καιρικά φαινόμενα)»
- 4 « Καθυστερήσεις στην ωρίμανση και κατασκευή έργων»

Εκτός των προαναφερθέντων αλλαγών που σχετίζονται με την μεταφορά Δ- Α- Ε-Κ σε άλλες ενότητες θα πρέπει να διευκρινιστούν οι ακόλουθες αναφορές στην ενότητα των αδυναμιών/ευκαιριών για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι δεν υπάρχει η κατάλληλη τεκμηρίωση στην ανάλυση. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι περιλαμβάνουν

διατυπώσεις/προτάσεις που δεν είναι ρεαλιστικές και δεν μπορούν να θεωρηθεί ότι σχετίζονται με το πεδίο παρεμβάσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής αλλά και γενικότερα της αγροτικής πολιτικής. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι ακόλουθες :

Αδύνατα σημεία

- «Στις ορεινές κοινότητες δεν έχουν δοθεί κίνητρα για δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης μέσα από ιδιωτικές πρωτοβουλίες σε τομείς της οικονομίας που βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης πχ ιδιωτικά πανεπιστήμια.»

Η απόφαση χωροθετησης ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος συνεξετάζει πληθώρα παραμέτρων για την επιλογή του τόπου εγκατάστασης του. Δεν είναι καταγεγραμμένη στη διεθνή βιβλιογραφία η παροχή κινήτρων για εγκατάσταση σε αγροτικές και ιδιαίτερα απομακρυσμένες; αραιοκατοικημένες περιοχές που στερούνται συγκοινωνιακής σύνδεσης, με προβληματικό οδικό δίκτυο που παρουσιάζουν επίσης προβλήματα ελλιπούς πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη όπως αναφέρει η ανάλυση στην ενότητα των υποδομών.

Σχετιζόμενες με την ως άνω αδυναμία είναι και οι ακόλουθες :

- Απουσία στοχευμένων κινήτρων σε ορεινές/ ημιορεινές περιοχές για απασχόληση προσωπικού
- Απουσία στοχευμένων κινήτρων σε ορεινές/ ημιορεινές περιοχές για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες (start ups) ιδίως σε τομείς τουρισμού και άλλων υπηρεσιών που δύναται να λειτουργούν εξ' αποστάσεως (ΤΕΠ)
- Απουσία παροχής οδοιπορικών στα άτομα που διαμένουν σε ορεινές και ημιορεινές κοινότητες, για μετάβαση τους στα αστικά κέντρα για απασχόληση

Η παροχή κινήτρων για την δημιουργία επιχειρήσεων υλοποιείται και μέσω της προσέγγισης LEADER αλλά και μέσω των συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΤΠΑ και ΕΚΤ Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Εάν το πρόβλημα έγκειται στην μη διαφοροποίηση των κριτήριων μοριοδότησης μεταξύ ορεινών και πεδινών αγροτικών περιοχών απαιτείται αναδιτύπωση της αδυναμίας. Η παροχή οδοιπορικών για την μετακίνηση με ιδιωτικά μέσα προς τις αστικές περιοχές είναι αντίθετη με την γενική αρχή της προτεραιότητας στη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς. Θα μπορούσε η αδυναμία για να είναι συμβατή με τις αρχές της βιώσιμης κινητικότητας να αναδιατυπωθεί ως «αναγκαιότητα αναβάθμισης/δημιουργίας προσιτού οικονομικά συστήματος δημοσίων συγκοινωνιών»

Τεκμηρίωση απαιτείται και για την αδυναμία

- Εγκατάλειψη γεωργικής γης ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές

Ευκαιρίες

Παρατηρείται σχεδόν ταύτιση περιεχομένου των ακόλουθων δύο ευκαιριών

- 4. Η αξιοποίηση του αυθεντικού τουριστικού προϊόντος και η στόχευση σε ειδικού ενδιαφέροντος τουρίστες μπορεί να δώσει νέες οικονομικές ευκαιρίες.
- 11. Η αξιοποίηση/ προβολή της τοπικής ιστορίας / πολιτισμού και της παραδοσιακής τεχνογνωσίας/ εμπειρίας των κατοίκων της υπαίθρου μπορεί να λειτουργήσει ως επαγγελματική διέξοδος για επιχειρηματικές δραστηριότητες

Για τις ακόλουθες αναφερόμενες ευκαιρίες δεν υπάρχει σχετική τεκμηρίωση στην ανάλυση

- Η παροχή κινήτρων στήριξης νέων ζευγαριών (με ολοκληρωμένο πακέτο απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης) και φτωχών οικογενειών που επιθυμούν να εγκατασταθούν σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές , πέραν της στεγαστικής πολιτικής που αφορά στις ορεινές Κοινότητες και έχει εξαγγελθεί πρόσφατα από την Κυβέρνηση
- Δυνατότητες αξιοποίησης ΑΠΕ
- Στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων
- Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών ινστιτούτων πανεπιστημίων με τοπικούς φορείς για την επίλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν

2. Ενότητα Διοίκηση

Το σύνολο του περιεχομένου της ενότητας θα μπορούσε να ενσωματωθεί ως υποσύνολο με αναφορές σε θέματα «διακυβέρνησης» στην προτεινόμενη από τον αξιολογητή ενότητα «Διαρθρωτικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των αγροτικών περιοχών»

Για τις επιμέρους αναφορές σε Δ-Α-Ε- Κ παρατηρούνται τα ακόλουθα :

Επικαλύψεις

Ο κάτωθι αναφορές είναι επικαλυπτόμενες

Ως **δυνατό** σημείο «Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακές Εταιρείες) που έχουν συσταθεί έχουν αποκτήσει εμπειρία στην υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης» και ως **ευκαιρία** «Η ενεργοποίηση της προσέγγισης LEADER και η σημαντική εμπειρία που ήδη έχει αποκτηθεί για τη διαχείριση πόρων μπορεί να αποτελέσει βάση αναπτυξιακών ενεργειών με την κάτω προς άνω προσέγγιση ιδίως σε θέματα συνεργασιών μεταξύ των τοπικών κοινωνιών»

Δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ευκαιρία μια βασική αρχή τη προσέγγισης Leader και ως εκ τούτου προτείνεται η απαλοιφή της

Οι αδυναμίες « Η αδυναμία αξιοποίησης των εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government) από τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών λόγω ψηφιακού αναλφαριθμητισμού» και «Έλλειψη εκπαίδευσης/κατάρτισης των κατοίκων ορεινών και ημιορεινών περιοχών σε θέματα τεχνολογίας και πληροφορικής σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης» ουσιαστικά επισημαίνουν ως αδυναμία των αγροτικών περιοχών τον ψηφιακό αναλφαριθμητισμό ως εκ τούτου προτείνεται η απαλοιφή της μιας εκ των δύο.

Ελλιπής τεκμηρίωση

Οι ακόλουθες αναφορές παρατίθενται χωρίς τεκμηρίωση αν και στην πλειονότητα τους αποτελούν ορθές επισημάνσεις. Εάν οι αναφορές αυτές βασίζονται στην εμπειρία της εφαρμογής των ΠΑΑ προηγούμενων προγραμματικών περιόδων θα πρέπει να υπάρξει σχετική αναφορά στην ανάλυση

Δυνατά σημεία

- Ύπαρξη δομών εκτέλεσης δημοσίων κατασκευαστικών έργων και υποδομών από τις Επαρχιακές Διοικήσεις και μεγάλους αγροτικούς δήμους

Αδύνατα σημεία

- Η περιορισμένη αξιοποίηση συνεργειών μεταξύ των κοινοτήτων για μεγαλύτερης εμβέλειας και αποδοτικότητας παρεμβάσεις σε υποδομές
- Υπάρχει κατακερματισμός των κοινωνικών πολιτικών σε διάφορα υπουργεία με περιορισμένες δυνατότητες διαμόρφωσης πολιτικών από την Τ.Α.

Ευκαιρίες

- Η μεταρρύθμιση στα Κοινοτικά Συμβούλια με την συμπλεγματοποίηση υπηρεσιών δύναται να οδηγήσει σε αναπτυξιακές δράσεις περιφερειακού χαρακτήρα με αυξημένους δείκτες βιωσιμότητας

Η ανωτέρω αναφορά βασίζεται σε ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για την μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Κύπρο . Θα πρέπει να υπάρξει συγκεκριμένη αναφορά στο νόμο και στο τι προβλέπει , Άμεσα συνυφασμένη με την ανωτέρω διατυπωθείσα ευκαιρία λόγω του ότι σχετίζεται με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις αρμοδιότητες της Τοπικής αυτοδιοίκησης είναι και η αδυναμία «Υπάρχει κατακερματισμός των κοινωνικών πολιτικών σε διάφορα υπουργεία με περιορισμένες δυνατότητες διαμόρφωσης πολιτικών από την Τ.Α»

- Η χρηματοδότηση των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης και από άλλα ταμεία πέραν του ΕΓΤΑΑ θα δώσει στις ΟΤΔ τη δυνατότητα να εφαρμόσουν πιο ολοκληρωμένες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης

Δεν υπάρχει αναφορά στην ανάλυση για την δυνατότητα που παρέχει το σχέδιο του οριζόντιου κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία την περίοδο 2021-2027 . Επιπροσθέτως θα πρέπει να διερευνηθεί το κατά πόσον η εφαρμογή της προσέγγισης Leader για την περίοδο 2021-2027 θα είναι μονοταμειακή η πολυταμειακή

Τέλος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ευκαιρία «Η χρήσης των απλουστευμένων επιλογών κόστους (Simplified Cost Options) κατά την εφαρμογή των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης θα μειώσει το χρονικό διάστημα που απαιτείται για τη διεκπεραίωση των πληρωμών μειώνοντας και το διοικητικό φόρτο προς τους εμπλεκόμενους φορείς.» λόγω του ότι αυτή η δυνατότητα υπήρχε και τη τρέχουσα Προγραμματική περίοδο αλλά δεν ενεργοποιήθηκε, ενώ αποτελεί «εσωτερική ρύθμιση» του Προγράμματος και όχι μεταβολή /παράμετρο του εξωτερικού περιβάλλοντος εφαρμογής του Προγράμματος

3 . Ενότητα Κοινωνικές Παροχές

Το σύνολο του περιεχομένου της ενότητας θα μπορούσε να ενσωματωθεί ως υποσύνολο με αναφορές σε θέματα «κοινωνικών υποδομών» στην προτεινόμενη από τον αξιολογητή ενότητα «Υποδομές»

Για τις επιμέρους αναφορές σε Δ-Α-Ε- Κ επισημαίνονται τα ακόλουθα :

Επικαλύψεις

Ο κάτωθι αναφορές είναι σε μεγάλο βαθμό επικαλυπτόμενες

- Ελλείψεις σε βασικές υποδομές (θέματα ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης κτλ)
- Ανεπάρκεια υποδομών ημερήσιας φροντίδας βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας

- Υποβαθμισμένο επίπεδο εκπαίδευσης στις ορεινές και ημιορεινές κοινότητες (Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια, Λύκεια, επιμορφωτικά κέντρα, επαγγελματική κατάρτιση, σεμινάρια, συνέδρια)
- Η έλλειψη οργανωμένων δημόσιων μέσων για την μεταφορά βρεφών/ παιδιών σε περιφερειακά κέντρα φροντίδας
- Δεν καταγράφεται ένα στρατηγικό πλάνο δημιουργίας, μεταφοράς και εξυπηρέτησης ασθενών σε περιφερειακά κέντρα περίθαλψης ή μέσω κινητών μονάδων

Οι ανωτέρω αδυναμίες περιγράφουν την προβληματική παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών στις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές. Απαιτείται καλύτερη διατύπωση διότι δεν γίνεται κατανοητό αν το πρόβλημα έγκειται στην έλλειψη υποδομών ή σε σημαντικές ελλείψεις προσωπικού ή στην αδυναμία της εύκολης πρόσβασης. Ο ανωτέρω πέντε αδυναμίες θα μπορούσαν να περιορισθούν σε δύο με την κατάλληλη αναδιατύπωση ώστε αφ ενός να καθίσταται ευκρινές το είδος του προβλήματος και να αποφεύγονται οι επικαλύψεις.

Ελλιπής τεκμηρίωση

Αδύνατα σημεία

- Χαμηλή οικονομική ενίσχυση βρεφονηπιακών σταθμών που λειτουργούν από τις Τοπικές Αρχές

Δεν γίνεται καμία αναφορά στην ανάλυση ενώ παράλληλα δημιουργεί και σύγχυση λόγω του ότι αναφέρεται ως αδυναμία η μη ύπαρξη βρεφονηπιακών σταθμών στις αγροτικές περιοχές

Ευκαιρίες

- Η μεταρρύθμιση του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης προς καλύτερο συντονισμό των κοινωνικών πολιτικών στην ύπαιθρο

Αποτελεί σημαντική έλλειψη της ανάλυσης η συχνή αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο μεταρρύθμισης του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης χωρίς αναφορά στο αν έχει ήδη θεσπισθεί και στο τι αλλαγές επέρχονται έτσι ώστε να τεκμηριώνεται η αναφορά ως ευκαιρία

Τέλος επισημαίνεται ότι είναι λανθασμένη η αναφορά ως **κινδύνου** «Πληθυσμιακή αποψίλωση ορεινών/ημιορεινών κοινοτήτων, λόγω έλλειψης κοινωνικών παροχών και υποδομών, καθώς και ανεπαρκούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης» διότι αποτελεί αδύνατο σημείο

4 . Ενότητα Διαφοροποίηση

Το σύνολο του περιεχομένου της ενότητας θα μπορούσε να ενσωματωθεί στην προτεινόμενη από τον αξιολογητή ενότητα «**Οικονομία των αγροτικών περιοχών**»

Για τις επιμέρους αναφορές σε Δ-Α-Ε- Κ επισημαίνονται τα ακόλουθα :

Επικαλύψεις

Ο κάτωθι αναφορές είναι σε μεγάλο βαθμό επικαλυπτόμενες

- «Η ύπαρξη καταλυμάτων με σημαντικό περιθώριο αναξιοποίητης δυναμικότητας» αναφέρεται ορθώς ως το δεύτερο **δυνατό** σημείο αλλά ταυτόχρονα και ως **ευκαιρία**
- «Διαπιστωμένη αδυναμία προσέλκυσης τουριστών στην ύπαιθρο, με αποτέλεσμα το περιορισμό της μέσης ετήσια πληρότητα των κλινών στο 25% (2018),

διαμορφώνοντας την πληρότητα των αγροτουριστικών καταλυμάτων στο 0,34 του μέσου όρου της πληρότητας των ξενοδοχειακών υποδομών της χώρας». αναφέρεται ορθώς ως **αδυναμία** αλλά και ως **κίνδυνος** «Το χαμηλό ποσοστό πληρότητας των υποδομών»

- «Σημαντική υστέρηση των αγροτικών περιοχών σε θέματα διατήρησης και προστασίας του φυσικού και πολιτισμικού τοπίου ως στοιχείο διαμόρφωσης «ταυτότητας» προορισμού» επισημαίνεται ως **αδυναμία** αλλά και ως κίνδυνος «Κίνδυνος καταστροφής/ απώλειας πολιτιστικών, φυσικών πόρων και της τοπικής παραδοσιακής τεχνονομίας εάν δεν εξευρεθούν μέθοδοι και τρόποι διαφύλαξης, διατήρησης και προβολής τους.»

Ελλιπής τεκμηρίωση

Δυνατά σημεία

Η ανάπτυξη επισκέψιμων οινοποιείων και άλλων βιοτεχνιών

- Η ανάπτυξη επισκέψιμων οινοποιείων και άλλων βιοτεχνιών
- Η δημιουργία μεγάλου αριθμού μονοπατιών μελέτης της φύσης
- Ιστορία και παράδοση στην παραγωγή ελαιολάδου, παραγωγή ελαιολάδων με υψηλές πολυφαινόλες

Η αναφορά των ανωτέρω ως δυνατών σημείων δεν τεκμηριώνεται με αναφορά σε ποσοτικά δεδομένα η μελέτες .

Αδύνατα σημεία

- Αδυναμία αξιοποίησης των δημόσιων υποδομών τουρισμού ως στοιχείο ανάπτυξης τουριστικού προϊόντος.
- Απουσία ενός πλαισίου συνεργασιών για διαμόρφωση κοινών τουριστικών πακέτων εμπειριών που να στηρίζεται στον πολυλειτουργικό ρόλο της αγροτικής οικονομίας
- Η μεγάλη εξάρτηση του κυπριακού τουρισμού από τους διεθνείς TOUR OPERATORS
- Το σύνολο των ανωτέρω τριών αδυναμιών εστιάζεται στην ουσιαστική αδυναμία δημιουργίας προϋποθέσεων για την ανάπτυξη τουρισμού στην ύπαιθρο. Η εξάρτηση του Κυπριακού τουρισμού από τους διεθνείς TOUR OPERATORS δεν αναφέρεται στην ανάλυση. Θα αποτελούσε αδυναμία αν υπήρχε σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ του αριθμού των τουριστών που επιλέγουν την Κύπρο σαν τόπο διακοπών μέσω «αγοράς πακέτου διακοπών» σε σχέση με τα λοιπά Μεσογειακά κράτη η λοιπούς τουριστικούς προορισμούς που βασίζονται στο μοντέλο «ήλιος – θάλασσα» Αν και η ανάλυση εστιάζεται στην παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του Κυπριακού τουρισμού δεν δίνεται σαφής απάντηση (ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή δύο ΠΑΑ που περιελάμβαναν σημαντικές χρηματοδοτήσεις για την δημιουργία τουριστικών υποδομών και που προφανώς δεν έχουν επιφέρει αποτελέσματα) για την ρεαλιστικότητα του στόχου «ανάπτυξη τουρισμού στην ύπαιθρο

Ευκαιρίες

- Η μεγαλύτερη δυνατότητα που παρέχει το διαδίκτυο για προσέλκυση τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων

Δεν γίνεται καμία αναφορά στην ανάλυση για το ρόλο του διαδικτύου για την προσέλκυση τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων . Παράλληλα από την ανάλυση όπως αποτυπώνεται στο μεγάλο αριθμό των αδυναμιών δεν έχει διαμορφωθεί τουλάχιστον μέχρι σήμερα «τουριστικό προϊόν ειδικού ενδιαφέροντος» στην Κύπρο ε

- Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών ινστιτούτων πανεπιστημίων με τοπικούς φορείς για εντοπισμό και προώθηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τοπικά παραγόμενων προϊόντων .

Δεν είναι σαφές ούτε έχει αναφερθεί στην ανάλυση ποια είναι τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα στον πίνακα γίνεται αναφορά στο ελαιόλαδο, και στο κρασί εαν αφορά τα συγκριμένα προϊόντα αποτελεί επικάλυψη με τα σχετικά δυνατά σημεία .

- Αύξηση της ζήτησης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων (καταναλωτική τάση from farm to fork),
- Δεν είναι σαφές αν η ευκαιρία αφορά την αύξηση της ζήτησης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων που δεν προκύπτει από την ανάλυση αφού δεν γίνεται καμία αναφορά σε αυτήν ή στην πιθανή αύξηση που ενδέχεται να προκύψει ως αποτέλεσμα των επισημάνσεων της στρατηγικής from farm to fork για την σημασία του ρόλου των ΠΟΠ /ΠΓΕ /βιολογικών προϊόντων στην παράγωγη ασφαλών και υγιεινών τροφών
- Η αύξηση των τοπικών φεστιβάλ και η ψηλή τους επισκεψιμότητα αποτελεί μια νέα μορφή 'λαϊκής αγοράς' που αξιοποιείται και μπορεί να ενισχυθεί από τους τοπικούς παραγωγούς

Δεν υπάρχει καμία σχετική αναφορά στην ανάλυση

Τέλος υπάρχει αναφορά ως κινδύνου «Η δυνατότητα διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας παραμένει στρατηγικά απροσδιόριστη για περιοχές της υπαίθρου οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ορεινές και απομακρυσμένες από τα αστικά κέντρα» αλλά αποτελεί **αδυναμία**

Ως γενική παρατήρηση για την πληρότητα της SWOT ανάλυσης της συγκεκριμένης ενότητας είναι η παρατηρούμενη αναντιστοιχία μεταξύ του κειμένου της περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και του πίνακα Δ-Α-Ε-Κ που οφείλεται ενδεχομένως στην υιοθέτηση απόψεων που καταγράφηκαν στην διαβούλευση χωρίς όμως να υπάρχει σχετική τεκμηρίωση

5 . Ενότητα Διαχείριση αποβλήτων (οικιακών και γεωργικών)

Το σύνολο του περιεχομένου της ενότητας θα μπορούσε να ενσωματωθεί στην προτεινόμενη από τον αξιολογητή ενότητα «**Υποδομές**»

Για τις επιμέρους αναφορές σε Δ-Α-Ε- Κ επισημαίνονται τα ακόλουθα :

Στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης δεν γίνεται καμία αναφορά στο θέμα της διαχείρισης των οικιακών λυμάτων ενώ υπάρχει ως **αδυναμίας** «Μη κάλυψη κοινοτήτων της υπαίθρου με δίκτυα αποχέτευσης» Η ανάλυση θα πρέπει να εμπλουτισθεί με δεδομένα για την κάλυψη με αποχετευτικό δίκτυο των αγροτικών κοινοτήτων όπως επίσης και την κάλυψη των υποχρεώσεων που σχετίζονται με το βαθμό κάλυψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από το κοινοτικό κεκτημένο

Για το θέμα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων η ανάλυση είναι πλήρης σε ότι αφορά την τρέχουσα διαχείριση και αναδεικνύει εναργώς τα υφιστάμενα κενά πλην της αναφοράς στη διαχείριση των κλαδεμάτων.

Ως έλλειψη της ανάλυσης σημειώνεται η μη αναφορά σε θέματα βιοοικονομίας ενδεχομένως και λόγω της μη ύπαρξης εμπειρίας η δυνατότητας εφαρμογής στην Κύπρο.

Τέλος δεν είναι κατανοητή η αναφορά ως ευκαιρίας του " pay as you throw" ενώ με βάση και την προώθηση των αρχών της κυκλικής οικονομίας ιδιαίτερης προσοχής από πλευράς Ομάδων Τοπικής Δράσης θα πρέπει να δοθεί στην αναφερόμενη **ευκαιρία** «Αξιοποίηση πόρων leader για συνεργασίες τοπική αυτοδιοίκησης και γεωργών στη διαχείριση αποβλήτων πλαστικών θερμοκηπίων»

Πίνακας για την κωδικοποίηση της SWOT ανάλυσης του Ειδικού Στόχου 8 «Πρώθηση της απασχόλησης, της ανάπτυξης, της κοινωνικής ένταξης και της τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της βιο-οικονομίας και της βιώσιμης δασοκομίας»

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ													
Δ	1	1. Σημειώνεται ανάσχεση της αστυφιλίας και σταθεροποίηση της πληθυσμιακής σύνθεσης με παραμονή των νέων και εγκατάσταση νέων ζευγαριών στις περιαστικές περιοχές Το κόστος απόκτησης κατοικίας είναι ελκυστικό στις περιαστικές περιοχές για προσέλκυση νέων ζευγαριών	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	Οι περιαστικές αποτελούν αγροτικές περιοχές πρέπει να υπάρξει απόφαση ορισμού των αγροτικών περιοχών/περιαστικών αστικών περιοχών
	2	2. Καλό οδικό δίκτυο με τα αστικά κέντρα και τις περιαστικές περιοχές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	στην ανάλυση αναφέρεται για τις αγροτικές ορεινές περιοχές προβληματικό οδικό δίκτυο
	3	3. Πλούσια τοπική ιστορία και πολιτισμός	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	να διευκρινισθεί αν αφορά συνολικά τις αγροτικές περιοχές η μόνο τις ορεινές
	4	4. Τοπική παραδοσιακή τεχνονομία/ εμπειρία των κατοίκων της υπαίθρου	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	ως ανωτέρω
	5	5. Ύπαρξη γηγενών ποικιλιών αμπελιών, ιστορία και παράδοση στην παραγωγή οίνων	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	
	6	6. Ιστορία και παράδοση στην παραγωγή ελαιολάδου, παραγωγή ελαιολάδων με υψηλές πολυφαινόλες	ναι	ναι	μερικώς	οχι	μερικώς	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	
Α	1	1. Οι τεχνολογίες πληροφορικής δεν αξιοποιούνται για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης με εξ' αποστάσεως εργασία ή δια βίου εκπαίδευση	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	να υπάρξει τεκμηρίωση
	2	2. Στις ορεινές κοινότητες δεν έχουν δοθεί κίνητρα για δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης μέσα από ιδιωτικές πρωτοβουλίες σε τομείς της οικονομίας που βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης πχ ιδιωτικά πανεπιστήμια.	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	να υπάρξει τεκμηρίωση
	3	3. Η ενεργοποίηση του σχετικού άρθρου του Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου που αφορά το Σχέδιο για τη Νήσο, θα βοηθούσε σημαντικά την ανάπτυξη των Κοινοτήτων, που σήμερα πλήττονται από το κοινωνικό φαινόμενο της αστυφιλίας			οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ασαφες
	4	4. Ανεπαρκές οδικό δίκτυο σε αρκετές κοινότητες των ορεινών περιοχών για μετάβαση στα αστικά κέντρα για σκοπούς απασχόλησης και για όσους επιθυμούν να αναπτύξουν βιοτεχνίες στις περιοχές αυτές.	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	καλύτερη τεκμηρίωση
	5	5. Απουσία στοχευμένων κινήτρων σε ορεινές/ ημιορεινές περιοχές για απασχόληση προσωπικού	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	αποτελεί επαναληψη της Α .2
	6	6. Απουσία στοχευμένων κινήτρων σε ορεινές/ ημιορεινές περιοχές για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες (start ups) ιδίως σε τομείς τουρισμού και άλλων υπηρεσιών που δύναται να λειτουργούν εξ' αποστάσεως (ΤΕΠ)	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	αποτελεί επαναληψη της Α .2

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	7	7. Απουσία παροχής οδοιπορικών στα άτομα που διαμένουν σε ορεινές και ημιορεινές κοινότητες, για μετάβαση τους στα αστικά κέντρα για απασχόληση	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει τεκμηρίωση
	8	8. Μη κάλυψη του συνόλου των αγροτικών περιοχών από ευρυζωνικά δίκτυα και μη ποιοτική παροχή των υπηρεσιών αυτών	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	οχι	οχι	δεν υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία δεν γίνεται αναφορά στη στρατηγική "smart village"
	9	9. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές (θέματα ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης κτλ)	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	
	10	10. Διασπορά υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	
	11	11. Χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν δεδομένα από την μελέτη της ανάπτυξης ορεινών περιοχών
	12	12. Γήρανση του πληθυσμού στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	
	13	13. Αστυφιλία των νέων στις ορεινές/ ημιορεινές περιοχές	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	
	14	14. Υψηλό κόστος διαβίωσης σε σχέση με τα εισοδήματα στις ορεινές και ημιορεινές κοινότητες (θέρμανσης, τελών αποχέτευσης, διαχείρισης αποριμάτων).	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν δεδομένα από την μελέτη της ανάπτυξης ορεινών περιοχών
	15	15. Εγκατάλειψη γεωργικής γης ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν δεδομένα από την μελέτη της ανάπτυξης ορεινών περιοχών
16	16. Θέματα αποτελεσματικής διαδοχής στις επιχειρήσεις	ναι	ναι	οχι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι		
Ε	1	1. Η δυνατότητα πολυαπασχόλησης στην ύπαιθρο με την μερική απασχόληση στη γεωργία και αξιοποίηση πρωτογενούς παραγωγής μπορεί να λειτουργήσει ως επαγγελματική διέξοδος για επιχειρηματικές δραστηριότητες νέων ανέργων/ υποαπασχολούμενων	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	οχι	
	2	2. Τα παραδοσιακά προϊόντα και οι τέχνες μπορούν να αποτελέσουν στοιχεία δημιουργίας νέων επιχειρήσεων στην ύπαιθρο εφόσον δημιουργηθούν συλλογικά συστήματα διάθεσης και προώθησης	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	
	3	3. Η προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και νέων φοιτητών μέσω της δημιουργίας παραρτημάτων των ιδιωτικών σχολών	οχι	οχι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	η επιλογή του τόπου εγκατάστασης τω ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων υπόκειται σε συγκεκριμένα κριτήρια
	4	4. Η αξιοποίηση του αυθεντικού τουριστικού προϊόντος και η στόχευση σε ειδικού ενδιαφέροντος τουρίστες μπορεί να δώσει νέες οικονομικές ευκαιρίες.	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	
	5	5. Η παροχή κινήτρων στήριξης νέων ζευγαριών (με ολοκληρωμένο πακέτο απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης) και φτωχών οικογενειών που επιθυμούν να εγκατασταθούν σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές , πέραν της στεγαστικής πολιτικής που αφορά στις ορεινές Κοινότητες και έχει εξαγγελθεί πρόσφατα από την Κυβέρνηση	ναι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει καμία αναφορά στην ανάλυση απαιτείται τεκμηρίωση

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	6	6. Προώθηση της συμπλεγματοποίησης.	ναι	οχι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	οχι	Εάν δεν θεσμοθετεί δεν αποτελεί ευκαιρία
	7	7. Δυνατότητες αξιοποίησης ΑΠΕ	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει καμία αναφορά στην ανάλυση απαιτείται τεκμηρίωση
	8	8. Στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει καμία αναφορά στην ανάλυση απαιτείται τεκμηρίωση
	9	9. Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων πανεπιστημίων με τοπικούς φορείς για την επίλυση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει καμία αναφορά στην ανάλυση απαιτείται τεκμηρίωση και είναι ασαφές ποια είναι τα προς επίλυση θέματα
	10	10. Ανάπτυξη της τεχνολογίας μπορεί να λειτουργήσει ως επαγγελματική διέξοδος για επιχειρηματικές δραστηριότητες	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία δεν γίνεται αναφορά στη στρατηγική "smart village"
	11	11. Η αξιοποίηση/ προβολή της τοπικής ιστορίας / πολιτισμού και της παραδοσιακής τεχνονομίας/ εμπειρίας των κατοίκων της υπαίθρου μπορεί να λειτουργήσει ως επαγγελματική διέξοδος για επιχειρηματικές δραστηριότητες	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	ταυτόσημη με Ε4 αποφυγή επαναλήψεων
	12	12. Η αύξηση των τοπικών φεστιβάλ και η ψηλή τους επισκεψιμότητα αποτελεί μια νέα μορφή 'λαϊκής αγοράς' που αξιοποιείται και μπορεί να ενισχυθεί από τους τοπικούς παραγωγούς	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	οχι	οχι	
Κ	1	1. Πληθυσμιακή αποψίλωση, γερασμένη πληθυσμιακή σύνθεση και περιορισμένες δυνατότητες για επιχειρηματικές πρωτοβουλίες σε ορεινές περιοχές.	ναι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	ναι	αποτελεί αδυναμία
	2	2. Η τάση φυγής και η έλλειψη ευκαιριών σε ορισμένες απομακρυσμένες ορεινές περιοχές ενδέχεται να οδηγήσουν εντός των προσεχών ετών σε πλήρη εγκατάλειψη των περιοχών, με την τάση να είναι ήδη σχεδόν μη αναστρέψιμη σε ορισμένες κοινότητες	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	οχι		ναι	
	3	3. Θέματα κλιματικής αλλαγής (πυρκαγιές, έλλειψη νερού, έντονα καιρικά φαινόμενα)	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχουν αναφορές σε αύξηση εκδήλωσης ακραίων καιρικών φαινομένων οι λοιπές αναφορές είναι αδυναμίες
	4	4. Καθυστερήσεις στην ωρίμανση και κατασκευή έργων	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	αποτελεί αδυναμία όχι κίνδυνο
	5	5. Ανταγωνισμός από βιομηχανικά /εισαγόμενα προϊόντα.	ναι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	αποτελεί αδυναμία
	6	6. Δυσλειτουργικό πλαίσιο ελέγχου και νομιμοποίησης βιοτεχνιών.	ναι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	αποτελεί αδυναμία

2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια	
2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ														
Δ	1	1. Ύπαρξη δομών εκτέλεσης δημοσίων κατασκευαστικών έργων και υποδομών από τις Επαρχιακές Διοικήσεις και μεγάλους αγροτικούς δήμους	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει αναφορά στην ανάλυση θα πρέπει να υπάρχει αναφορά σε διδάγματα από παρεμβάσεις προηγούμενων Προγραμματικών περιόδων	
	2	2. Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακές Εταιρείες) που έχουν συσταθεί έχουν αποκτήσει εμπειρία στην υλοποίηση Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης.	ναι	ναι	ναι	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	ναι	να εμπλουτισθεί η ανάλυση από τα πορίσματα των αξιολογήσεων	
Α	1	1. Η περιορισμένη αξιοποίηση συνεργειών μεταξύ των κοινοτήτων για μεγαλύτερης εμβέλειας και αποδοτικότητας παρεμβάσεις σε υποδομές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	να εμπλουτισθεί η ανάλυση από τα πορίσματα των αξιολογήσεων	
	2	2. Υπάρχει κατακερματισμός των κοινωνικών πολιτικών σε διάφορα υπουργεία με περιορισμένες δυνατότητες διαμόρφωσης πολιτικών από την Τ.Α.	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	να εμπλουτισθεί η ανάλυση από τα πορίσματα των αξιολογήσεων	
	3	3. Οι πολύ περιορισμένοι πόροι στην πρωτοβουλία LEADER για να υλοποιήσει στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ουσιαστικά αποτελέσματα	ναι	ναι	ναι	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	να εμπλουτισθεί η ανάλυση από τα πορίσματα των αξιολογήσεων	
	4	4. Η αδυναμία αξιοποίησης των εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government) από τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών λόγω ψηφιακού αναλφαριθμητισμού	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	απαιτείται τεκμηρίωση Δεν υπάρχει καμία αναφορά την στρατηγική smart village	
	5	5. Έλλειψη εκπαίδευσης/κατάρτισης των κατοίκων ορεινών και ημιορεινών περιοχών σε θέματα τεχνολογίας και πληροφορικής σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης											ταυτίζεται με την ανωτέρω	
Ε	1	1. Η μεταρρύθμιση στα Κοινοτικά Συμβούλια με την συμπλεγματοποίηση υπηρεσιών δύναται να οδηγήσει σε αναπτυξιακές δράσεις περιφερειακού χαρακτήρα με αυξημένους δείκτες βιωσιμότητας	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι		οχι	οχι	οχι	οχι	δεν γίνεται αναφορά στο κείμενο δεν είναι σαφές αν έχει θεσμοθετηθεί	
	2	2. Η ενεργοποίηση της προσέγγισης LEADER και η σημαντική εμπειρία που ήδη έχει αποκτηθεί για τη διαχείριση πόρων μπορεί να αποτελέσει βάση αναπτυξιακών ενεργειών με την κάτω προς άνω προσέγγιση ιδίως σε θέματα συνεργασιών μεταξύ των τοπικών κοινωνιών	οχι	οχι	οχι	οχι							ταυτίζεται με το δυνατό σημείο Δ2	
	3	3. Η χρηματοδότηση των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης και από άλλα ταμεία πέραν του ΕΓΤΑΑ θα δώσει στις ΟΤΔ τη δυνατότητα να εφαρμόσουν πιο ολοκληρωμένες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης												
	4	4. Η χρήση των απλουστευμένων επιλογών κόστους (Simplified Cost Options) κατά την εφαρμογή των Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης θα μειώσει το χρονικό διάστημα που απαιτείται για τη διεκπεραίωση των πληρωμών μειώνοντας και το διοικητικό φόρτο προς τους εμπλεκόμενους φορείς.	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	και την τρέχουσα περίοδο υπήρχε η δυνατότητα , δεν υπάρχει καμία αναφορά στο κείμενο ότι θα υιοθετηθεί ενώ δεν έχει υπάρξει σχετική προεργασία που να αποτυπώνεται σε κάποιο κείμενο η σχετική αναφορά στην διαβούλευση

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ													
A	1	1. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές (θέματα ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης κτλ)	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	
	2	2. Ανεπάρκεια υποδομών ημερήσιας φροντίδας βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	
	3	3. Χαμηλή οικονομική ενίσχυση βρεφονηπιακών σταθμών που λειτουργούν από τις Τοπικές Αρχές	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	
	4	4. Έλλειψη κοινωνικών παροχών σε μειονοτικές ή/και ευάλωτες ομάδες πληθυσμού όπως ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες, γυναίκες, νέους,	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν υπάρχει αναφορά αν αφορά υποδομές η παροχή υπηρεσιών
	5	5. Υποβαθμισμένο επίπεδο εκπαίδευσης στις ορεινές και ημιορεινές κοινότητες (Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια, Λύκεια, επιμορφωτικά κέντρα, επαγγελματική κατάρτιση, σεμινάρια, συνέδρια)	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	αναδιτύπωση προφανώς αναφέρεται σε υποδομές /επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού
	6	6. Η έλλειψη οργανωμένων δημόσιων μέσων για την μεταφορά βρεφών/ παιδιών σε περιφερειακά κέντρα φροντίδας	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	
	7	7. Δεν καταγράφεται ένα στρατηγικό πλάνο δημιουργίας, μεταφοράς και εξυπηρέτησης ασθενών σε περιφερειακά κέντρα περίθαλψης ή μέσω κινητών μονάδων	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	επικάλυψη με το ανωτέρω
	8	8. Οι τεχνολογίες πληροφορικής δεν αξιοποιούνται για τη δημιουργία συστημάτων κοινωνικών παροχών και ιατρικής περίθαλψης	ναι	ναι	ναι	οχι	Μερικώς διαβούλευση	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	
E	1	1. Η μεταρρύθμιση του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης προς καλύτερο συντονισμό των κοινωνικών πολιτικών στην ύπαιθρο	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν είναι σαφές αν έχει υλοποιηθεί
K	1	1. Η υπογεννητικότητα που μαστίζει την Κύπρο και παράλληλα την ύπαιθρο επιδρά σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα αρνητικά στη δημογραφική εξέλιξη των περιοχών και στην κοινωνική συνοχή	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	αναφορά στο δείκτη γεννητικότητας
	2	2. Πληθυσμιακή αποψίλωση ορεινών/ημιορεινών κοινοτήτων, λόγω έλλειψης κοινωνικών παροχών και υποδομών, καθώς και ανεπαρκούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	ναι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	δεν αποτελεί κίνδυνο αλλά αδύνατο σημείο

4. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών η ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
4. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ													
Δ	1	1. Η πεδινή ύπαιθρος έχει πετύχει τη διαφοροποίηση και τη μετάβαση από μια οικονομία γεωργίας σε μια οικονομία υπηρεσιών λόγω των θέσεων απασχόλησης που δημιουργεί ο τουρισμός (στις παραθαλάσσιες περιοχές) και οι άλλες υπηρεσίες στα αστικά κέντρα	ναι	ναι	μερικώς	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	οχι	απαιτείται καλύτερη τεκμηρίωση και εάν είναι δυνατόν η εύρεση της κατανομής της απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας σε αστικές και αγροτικές περιοχές
	2	2. Η ύπαρξη καταλυμάτων με σημαντικό περιθώριο αναξιοποίητης δυναμικότητας	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	
	3	3. Το ελκυστικό φυσικό και ανθρωπογενές αγροτικό περιβάλλον για ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, αθλητικός, φυσιολατρικός)	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	
	4	4. Η ανάπτυξη επισκέψιμων οινοποιείων και άλλων βιοτεχνιών	ναι	ναι	οχι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	καλύτερη τεκμηρίωση
	5	5. Η δημιουργία μεγάλου αριθμού μονοπατιών μελέτης της φύσης	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	θα μπορούσαν να προστεθούν δεδομένα από την υλοποίηση των ΠΑΑ
	6	6. Ιστορία και παράδοση στην παραγωγή ελαιολάδου, παραγωγή ελαιολάδων με υψηλές πολυφαινόλες	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	καλύτερη τεκμηρίωση
	7	7. Η ύπαρξη τοπικών Εταιρειών Τουριστικής Ανάπτυξης συνδεδεμένων με το Υφυπουργείο Τουρισμού	ναι	οχι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό		
	8	8. Ύπαρξη γηγενών ποικιλιών αμπελιών, ιστορία και παράδοση στην παραγωγή οίνων	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	
Α	1	1. Διαπιστωμένη αδυναμία προσέλκυσης τουριστών στην ύπαιθρο, με αποτέλεσμα το περιορισμό της μέσης ετήσια πληρότητα των κλινών στο 25% (2018), διαμορφώνοντας την πληρότητα των αγροτουριστικών καταλυμάτων στο 0,34 του μέσου όρου της πληρότητας των ξενοδοχειακών υποδομών της χώρας.	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	
	2	2. Η απουσία δημιουργίας και προώθηση στις αγορές του εξωτερικού «διακριτού αγροτουριστικού προϊόντος»	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια	
	3	3. Σημαντική υστέρηση των αγροτικών περιοχών σε θέματα διατήρησης και προστασίας του φυσικού και πολιτισμικού τοπίου ως στοιχείο διαμόρφωσης «ταυτότητας» προορισμού	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	ναι		
	4	4. Αδυναμία αξιοποίησης των δημόσιων υποδομών τουρισμού ως στοιχείο ανάπτυξης τουριστικού προϊόντος.	ναι	ναι	μερικώς	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	καλύτερη τεκμηρίωση	
	5	5. Έλλειψη επιμόρφωσης των τουριστικών πρακτόρων για τις υποδομές οικότουρισμού των ορεινών θερέτρων	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	ναι	μη σχετικό	οχι		
	6	6. Απουσία θεσμικού πλαισίου που να καθορίζει την έννοια 'Επισκέψιμο αγρόκτημα'	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι		
	7	7. Απουσία ενός πλαισίου συνεργασιών για διαμόρφωση κοινών τουριστικών πακέτων εμπειριών που να στηρίζεται στον πολυλειτουργικό ρόλο της αγροτικής οικονομίας	ναι	ναι	μερικώς	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	ασαφές καλύτερη τεκμηρίωση	
	8	8. Η μεγάλη εξάρτηση του κυπριακού τουρισμού από τους διεθνείς TOUR OPERATORS	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	απαιτείται καλύτερη τεκμηρίωση ενώ δεν είναι απόλυτα κατανοητό πως σχετίζεται η αδυναμία αυτή με την αναφορά όλων των λοιπών αδυναμιών που αναδεικνύουν την μη προσφορά τουλάχιστον μέχρι σήμερα διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος στις αγροτικές περιοχές	
	Ε	1	1. Οι ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες καθώς και το περιβαλλοντικό και πολιτιστικό στοιχείο της υπαίθρου μπορούν να αποτελέσουν τη βάση της διαμόρφωσης μιας νέας στρατηγικής για την διαφοροποίηση του κυπριακού τουριστικού προϊόντος.	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	ναι	
		2	2. Η μεγαλύτερη δυνατότητα που παρέχει το διαδίκτυο για προσέλκυση τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων.	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	καλύτερη τεκμηρίωση
3		3. Η ύπαρξη καταλυμάτων με σημαντικό περιθώριο αναξιοποίητης δυναμικότητας	οχι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	επικάλυψη με Δ2	

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
	4	4. Η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων θα αυξήσει την προστιθέμενη αξία των προϊόντων που παράγονται στην υπαίθρο δίνοντας την ευκαιρία στις γεωργικές επιχειρήσεις να ακολουθήσουν μια στρατηγική διαφοροποίησης.	οχι	οχι	οχι	οχι		μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	η μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων ως μέσο για την βελτίωση της θέσης του γεωργού στην αλυσίδα αξίας της αγροδιατροφής η την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της γεωργικής παραγωγής και του γεωργικού εισοδήματος αφορά τους ΕΣ 3 και ΕΣ 2 αντίστοιχα
	5	5. Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων πανεπιστημίων με τοπικούς φορείς για εντοπισμό και προώθηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τοπικά παραγόμενων προϊόντων .	οχι	οχι	οχι	οχι		μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	Ασαφές απαιτείται αναδιτύπωση και συγκεκριμένες αναφορές για τα "τοπικά προϊόντα" και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους
	6	6. Αύξηση της ζήτησης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων (καταναλωτική τάση from farm to fork),	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι				μη σχετικό	οχι	καλύτερη τεκμηρίωση
	7	7. Η αύξηση των τοπικών φεστιβάλ και η ψηλή τους επισκεψιμότητα αποτελεί μια νέα μορφή 'λαϊκής αγοράς' που αξιοποιείται και μπορεί να ενισχυθεί από τους τοπικούς παραγωγούς	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι		μη σχετικό	οχι	οχι	οχι	ασαφές απαιτείται αναδιτύπωση
	8	8. Η εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης σε όλες τις αγροτικές περιοχές θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας καθώς και την ενίσχυση των υφιστάμενων.	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι		μη σχετικό	οχι	οχι	οχι	απαιτείται καλύτερη τεκμηρίωση και εάν είναι δυνατόν η αναφορά σε επιτεύγματα/ επιπτώσεις από την εφαρμογή του Leader
Κ	1	1. Το χαμηλό ποσοστό πληρότητας των υποδομών	ναι	οχι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	επικάλυψη με Α1
	2	2. Η δυνατότητα διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας παραμένει στρατηγικά απροσδιόριστη για περιοχές της υπαίθρου οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ορεινές και απομακρυσμένες από τα αστικά κέντρα	ναι	οχι		οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	αποτελεί αδυναμία
	3	3. Κίνδυνος καταστροφής/ απώλειας πολιτιστικών, φυσικών πόρων και της τοπικής παραδοσιακής τεχνογνωσίας εάν δεν εξευρεθούν μέθοδοι και τρόποι διαφύλαξης, διατήρησης και προβολής τους.	ναι	ναι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	επικάλυψη με Α3

5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΟΙΚΙΑΚΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ)

SWOT	α/α	Στοιχεία της ανάλυσης SWOT. Δυνατά σημεία (Δ), Αδύνατα σημεία (Α), Ευκαιρίες (Ε) και Κίνδυνοι (Κ)	Σχετικό με τον ειδικό στόχο	Σωστή ταξινόμηση σε Δ-Α-Ε-Κ	Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε	Χρήση δείκτη κοινού Πλαισίου	Χρήση άλλων ποσοτικών ή ποιοτικών δεδομένων με πηγή αναφοράς	Στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (όπου είναι σχετικό), συμπεριλαμβανομένης της πηγής	Αναφορά σε χωρικά χαρακτηριστικά	Αναφορά σε κλάδους /τομείς	Αναφορά σε πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον Κανονισμό	Αναφορές σε μελέτες/ αξιολογήσεις	Σχόλια
5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΟΙΚΙΑΚΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ)													
Δ	1	1. Λειτουργία πράσινων σημείων με σχεδιασμό κάλυψης απομακρυσμένων περιοχών	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι	μη σχετικό	μη σχετικό	ναι	
	2	2. Επάρκεια συστήματος συλλογής συσκευασιών φυτοπροστατευτικών ουσιών	ναι	ναι	ναι	οχι	ναι	μη σχετικό	οχι		μη σχετικό	οχι	να προστεθεί η λέξη κενών γιατί δημιουργείται αντίφαση με την Α3
Α	1	1. Έλλειψη δομών αξιοποίησης οικιακών και κοινοτικών κλαδευμάτων	ναι	ναι	ναι	οχι		μη σχετικό			μη σχετικό		
	2	2. Μη κάλυψη απομακρυσμένων κοινοτήτων της υπαίθρου (ορεινών κυρίως) με συστήματα συλλογής συσκευασιών προς ανακύκλωση	ναι	ναι	ναι	οχι		μη σχετικό			μη σχετικό	οχι	
	3	3. Ανεπαρκές σύστημα διαχείρισης ληγμένων (μη κενών) φυτοπροστατευτικών συσκευασιών	ναι		ναι	οχι		μη σχετικό			μη σχετικό	οχι	
	4	4. Ανεπαρκές σύστημα διαχείρισης πλαστικών κάλυψης θερμοκηπίων και άλλων γεωργικών χρήσεων	ναι	ναι	ναι	οχι		μη σχετικό			μη σχετικό	οχι	
	5	5. Μη κάλυψη κοινοτήτων της υπαίθρου με δίκτυα αποχέτευσης	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	ναι	οχι	μη σχετικό	οχι	να ζητηθούν αναλυτικά στοιχεία για το ποσοστό των αγροτικών κοινοτήτων που είναι συνδεδεμένα με σταθμούς ΕΕΛ με βάση τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το κοινοτικό κεκτημένο (ποσοστό οικισμών Β και Γ κατηγορίας)
Ε	1	1. Αξιοποίηση πόρων leader για συνεργασίες τοπική αυτοδιοίκησης και γεωργών στη διαχείριση αποβλήτων πλαστικών θερμοκηπίων	οχι	οχι	οχι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι		μη σχετικό	οχι	προφανώς αναφέρεται στις δράσεις συνεργασίας
	2	2. Νομοθεσία pay as you throw											δεν είναι σαφές
Κ	1	1. Ανεπαρκή συστήματα συλλογής αποβλήτων δύναται να οδηγήσει σε ρύπανση των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος στις ορεινές κοινότητες με αποτέλεσμα την απομείωση των συγκριτικών του πλεονεκτημάτων	ναι	ναι	ναι	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	οχι	μη σχετικό	οχι	

1.2.9. Αξιολόγηση SWOT Ανάλυσης Ειδικού Στόχου 9 «Βελτίωση της ανταπόκρισης της γεωργίας της ΕΕ στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης για ασφαλή, θρεπτικά και βιώσιμα τρόφιμα, απορρίμματα τροφίμων, καθώς και για καλή μεταχείριση των ζώων»

Η κατάρτιση της SWOT ανάλυσης του ένατου ειδικού στόχου παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες που οφείλονται στο μεγάλο εύρος των παρεμβάσεων που δυνητικά καλύπτει για την πλειονότητα των οποίων δεν υπάρχει σχετική εμπειρία εφαρμογής μέσω των προγραμμάτων του 1ου και του 2ου Πυλώνα που υλοποιούνται υπό καθεστώς επιμερισμένης διαχείρισης (παρεμβάσεις παροχής άμεσων ενισχύσεων στο πλαίσιο του 1ου Πυλώνα, Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του 2ου Πυλώνα).

Σχετιζόμενες με τον ειδικό στόχο παρεμβάσεις κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο ήταν: (i) στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 το Μέτρο 14 «Καλή μεταχείριση των ζώων» για το οποίο δεν γίνεται καμία αναφορά στην SWOT ανάλυση, (ii) το Πρόγραμμα Διαμονής φρούτων, λαχανικών και γάλακτος στα σχολεία στο πλαίσιο του καν. 1308/2013, για το οποίο επίσης δεν γίνεται αναφορά στην ανάλυση.

Ο εμπλουτισμός της ανάλυσης με τα συμπεράσματα από την εφαρμογή των σχετικών προγραμμάτων αποτελεί την πρώτη σύσταση προς την αναθέτουσα αρχή.

Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πράσινη Συμφωνία (Green Deal)³⁸ η ενότητα που σχετίζεται άμεσα με την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας και την αναγκαιότητα προσαρμογής της ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του να καταστεί η Ευρώπη κλιματικά ουδέτερη με ορίζοντα το 2050 περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσεων υπό το πρίσμα της εφαρμογής της στρατηγικής «Farm to Fork», η δημοσίευση της οποίας είχε προγραμματισθεί για τον Μάρτιο.

Βασικά στοιχεία της Στρατηγικής είναι η έμφαση στη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων και αντιβιοτικών, η αύξηση της κατανάλωσης τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας, η μείωση της σπατάλης φαγητού. Σε μεγάλο βαθμό διαφαίνεται ταύτιση του ένατου ειδικού στόχου με την στρατηγική Farm to Fork, κατά συνέπεια, ορθά στην SWOT ανάλυση γίνεται εκτενής αναφορά στην εφαρμογή της βιολογικής γεωργίας στην Κύπρο όπως επίσης και στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων που έχουν Ευρωπαϊκή σήμανση ποιότητας (προϊόντα ΠΟΠ – ΠΓΕ).

Οι αναφορές όμως τόσο στη βιολογική γεωργία όσο και για τα προϊόντα ποιότητας δεν συνοδεύονται από ποσοτικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα και επιβάλλεται η χρήση τους όπως οι δείκτες πλαισίου:

- C 32 «Γεωργική έκταση με βιολογικές καλλιέργειες» η τιμή του οποίου είναι διαθέσιμη και θα πρέπει να συμπεριληφθεί με χρονική εξέλιξη της τιμής του δείκτη αλλά και την σύγκριση με τον μέσο όρο της Ε.Ε αλλά και επιλεγμένων Μεσογειακών κρατών,

---

³⁸ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal Brussels, 11.12.2019 COM(2019) 640 final

- C 34/1.28 «Ανταπόκριση στη ζήτηση των καταναλωτών για ποιοτικά τρόφιμα: Αξία της παραγωγής στο πλαίσιο συστημάτων ποιότητας της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των βιολογικών προϊόντων)»

Επιπροσθέτως, στην ανάλυση δεν γίνεται αναφορά στους περιγραφόμενους από το Σχέδιο Κανονισμού δείκτες πλαισίου του ειδικού στόχου που αφορούν στην «Υγεία» και είναι ταυτόχρονα οι δείκτες επιπτώσεων του ειδικού στόχου.

- C 47/1.26. «Περιορισμός της χρήσης αντιβιοτικών στη γεωργία: Πωλήσεις/χρήση στα τροφοπαραγωγικά ζώα»
- C 48/1.27 «Ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων: Μείωση των κινδύνων και των επιπτώσεων των γεωργικών φαρμάκων»
- C 34/1.28 «Ανταπόκριση στη ζήτηση των καταναλωτών για ποιοτικά τρόφιμα: Αξία της παραγωγής στο πλαίσιο συστημάτων ποιότητας της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των βιολογικών προϊόντων)».

Η έλλειψη αυτή την παρούσα χρονική περίοδο είναι εύλογη αφού ο υπολογισμός των τιμών των δεικτών πλαισίου αποτελεί αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την περίοδο σύνταξης της SWOT ανάλυσης δεν ήταν διαθέσιμες οι τιμές των ανωτέρω δεικτών στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής.

Σημειώνεται όμως ότι σχετική με την χρήση **αντιβιοτικών** ποσοτική αναφορά περιλαμβάνεται στην ανάλυση (*Πωλήσεις κτηνιατρικών αντιμικροβιακών ενεργών ουσιών 2011-2016*) όπως επίσης ποσοτική αναφορά υπάρχει και για την πώληση **φυτοφαρμάκων** με πηγή αναφοράς την Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου.

Η SWOT ανάλυση διαρθρώνεται στις ακόλουθες επιμέρους ενότητες:

- Οι απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας όσο αφορά τα τρόφιμα,
- Η αναγνώριση της τοπικής κοινωνίας για τα προϊόντα ποιότητας στην οποία εξετάζονται τα προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ, τα βιολογικά προϊόντα και η καλή διαβίωση των ζώων,
- Η ανταπόκριση των γεωργών στις απαιτήσεις των καταναλωτών με επιμέρους αναφορές στα προϊόντα ΠΟΠ /ΠΓΕ, βιολογικά προϊόντα, χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών και αντιβιοτικών ουσιών.

Η διάρθρωση της SWOT ανάλυσης σε αυτές τις επιμέρους κατηγορίες παρουσιάζει την εγγενή αδυναμία να υπάρχουν επικαλύψεις ιδιαίτερα σε σχέση με τα βιολογικά προϊόντα και τα προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ. Θα πρέπει να είναι σαφές ότι στο πλαίσιο του ένατου ειδικού στόχου η παραγωγή των ΠΟΠ/ΠΓΕ και των βιολογικών προϊόντων πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της ασφάλειας των τροφίμων και όχι υπό το πρίσμα της ανταγωνιστικότητας ή της βελτίωσης της θέσης των παραγωγών στην αλυσίδα αξίας του αγροδιατροφικού τομέα.

Η πρόταση του Συμβούλου Αξιολόγησης είναι τα αναδιαταχθεί η SWOT ανάλυση στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της οποίας να εξετασθούν η χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών και αντιβιοτικών ουσιών στο ευρύτερο πλαίσιο της καλής διαβίωσης των ζώων ενδεχόμενα,

- Προϊόντα σήμανσης, στο πλαίσιο της οποίας να εξετασθούν τα ΠΟΠ /ΠΓΕ και τα βιολογικά προϊόντα,
- Γνώση και ενημέρωση των καταναλωτών για την υγιεινή διατροφή στο πλαίσιο της οποίας να εξετασθούν τα προϊόντα σήμανσης (ΠΟΠ/ΠΓΕ , βιολογικά), οι διατροφικές συνήθειες των Κυπρίων καταναλωτών και ενδεχόμενα προβλήματα (π.χ. παχυσαρκία).

Αναλυτικότερα από τα 32 αναφερόμενα στην SWOT ανάλυση Δυνατά σημεία– Αδυναμίες – Ευκαιρίες – Κίνδυνοι η πλειονότητα τους είναι άμεσα σχετιζόμενη με τον ειδικό στόχο και είναι σωστά ταξινομημένα με εξαίρεση τις ακόλουθες αναφορές:

(i) **Δεν σχετίζονται με τον ειδικό στόχο ανά κατηγορία οι ακόλουθες αναφορές:**

Ευκαιρίες

- «Υψηλός δείκτης εμπιστοσύνης των καταναλωτών στους παραγωγούς για την ορθή πληροφόρηση», διότι δεν τεκμηριώνεται το ανωτέρω εύρημα με την στοχοθέτηση του ειδικού στόχου,
- «Βοήθεια στο κόστος σύνταξης του φακέλου από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης», διότι δεν τεκμηριώνεται το ανωτέρω εύρημα με την στοχοθέτηση του ειδικού στόχου και δεν υπάρχει αναφορά στην ανάλυση,
- «Η αξιοποίηση ευκαιριών για μείωση των μεσαζόντων στην αλυσίδα εφοδιασμού βιολογικών προϊόντων» αφορά στον τρίτο ειδικό στόχο,
- «Συνεργασίες παραγωγών για ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης των παραγωγών του πρωτογενούς τομέα» αφορά στον τρίτο ειδικό στόχο.

Κίνδυνοι

- «Λανθασμένοι χειρισμοί μπορεί να μειώσουν το επίπεδο εμπιστοσύνης του κοινού στους θεσμούς, στους επιστήμονες και στις οργανώσεις καταναλωτών» διότι είναι ασαφές με τι σχετίζονται οι λανθασμένοι χειρισμοί,
- «Κίνδυνος καταχώρησης ονομασιών κυπριακών προϊόντων (π.χ. Χαλλούμι) από τρίτες ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε περίπτωση μη καταχώρησης της παρούσας αίτησης» διότι δεν σχετίζεται με τον ένατο ειδικό στόχο αλλά με τον δεύτερο και τρίτο,
- «Η τυχόν ανίχνευση αντιβιοτικών σε τυροκομικά προϊόντα δύναται να επιφέρει μεγάλη ζημιά στην εμπορία/ εξαγωγή χαλλουμιών» διότι δεν σχετίζεται με τον ένατο ειδικό στόχο αλλά με τον δεύτερο και τρίτο,
- «Ίδιες εισαγωγές από επιχειρηματίες βιολογικής παραγωγής που δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο συρρικνώνουν περαιτέρω την εγχώρια αγορά» διότι δεν τεκμηριώνεται το ανωτέρω εύρημα με την στοχοθέτηση του ειδικού στόχου, δεν υπάρχει αναφορά στην ανάλυση και είναι ασαφές.

Οι τρεις από τους τέσσερις κινδύνους που αναφέρονται στην ανάλυση σχετίζονται με θέματα που αφορούν στην ανταγωνιστικότητα και στη θέση του παραγωγού στην αλυσίδα αξίας , δηλαδή με τον δεύτερο και τρίτο ειδικό στόχο. Ιδιαίτερα για τη βιολογική γεωργία η «ταξινόμηση» της ως παρέμβαση που εξυπηρετεί τον ένατο ειδικό στόχο αποτελεί σημείο

προβληματισμού με δεδομένη και την συμβολή της στην εξυπηρέτηση του τέταρτου, πέμπτου και έκτου ειδικού στόχου.

(ii) Έχουν ταξινομηθεί σε λάθος κατηγορία

Η ανάλυση αναφέρει ως **δυνατό** σημείο της Κυπριακής γεωργίας τη μείωση των πωλήσεων των φυτοπροστατευτικών προϊόντων που δεν τεκμηριώνεται από τα δεδομένα της ανάλυσης, αφού μείωση των πωλήσεων την περίοδο 2011 -2017 προκύπτει για τα εντομοκτόνα και τα ζιζανιοκτόνα αλλά αντίθετα τριπλασιασμός των πωλήσεων για τα μυκητοκτόνα και τα βακτηριοκτόνα.

Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει από μελέτη που δημοσιεύθηκε το καλοκαίρι του 2019 από την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA) σχετικά με την ποιότητα των τροφίμων δείχνει ότι η Κύπρος έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων στα τρόφιμα, ενώ παράλληλα από την έκθεση ελέγχου³⁹ για την αξιολόγηση της υλοποίησης των Μέτρων για την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων υπάρχει αριθμός ευρημάτων και συνακόλουθα συστάσεων για την καλύτερη εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων.

Κατά συνέπεια, η χρήση των φυτοφαρμάκων αποτελεί **αδυναμία** και όχι δυνατό σημείο της Κυπριακής γεωργίας

(iii) Καλύτερη τεκμηρίωση

Υπάρχει μια σειρά αναφορών στην SWOT ανάλυση οι οποίες είναι σχετικές με τον ειδικό στόχο και σωστά ταξινομημένες στις ενότητες (Δ-Α-Ε-Κ) αλλά δεν υπάρχει σχετική τεκμηρίωση στο κείμενο είτε μέσω αναφοράς σε ποσοτικά δεδομένα είτε μέσω αναφοράς σε ποιοτικές έρευνες ή την καταγραφή απόψεων /υποβολή προτάσεων από φορείς στο πλαίσιο της διαβούλευσης.

Η σύσταση του αξιολογητή είναι να υπάρξει καλύτερη τεκμηρίωση για:

Δυνατά σημεία

- Οι υπό μετατροπή σε βιολογική γεωργία εκτάσεις αυξάνονται δείχνοντας ανταπόκριση των παραγωγών στην αγορά βιολογικών προϊόντων,
- Ύπαρξη ποιοτικών τοπικών και σημαντικών παραδοσιακών προϊόντων που θα μπορούσαν να διεκδικήσουν πιστοποίηση ΠΟΠ ή ΠΓΕ.
-

Αδυναμίες

- Το ποσοστό ΧΓΕ σε βιολογική γεωργία είναι ακόμα χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου,

---

³⁹ Τελική έκθεση ελέγχου που διενεργήθηκε στην Κύπρο από τις 5 Μαρτίου έως τις 13 Μαρτίου 2019 με σκοπό την αξιολόγηση της υλοποίησης των μέτρων για την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ Ref. Ares(2019)6843039 - 05/11/2019

- Ο μικρός κλήρος δεν βοηθά στην επέκταση της βιολογικής γεωργίας κυρίως λόγω της αδυναμίας προφύλαξης των παραγωγών από τους γειτονικούς συμβατικούς παραγωγούς,
- Μεγάλο μέρος των βιολογικών κηπευτικών είναι εισαγόμενα,
- Μικρός αριθμός προϊόντων που διεκδικεί πιστοποίηση ΠΟΠ/ΠΓΕ,
- Διαδικασία πιστοποίησης χρονοβόρα και υψηλού κόστους για μικρής παραγωγής προϊόντα.

Ευκαιρίες

- Υπάρχει περαιτέρω δυνατότητα αύξησης των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων κυρίως σε καλλιέργειες κηπευτικών και φρούτων αφού παραμένουν σημαντικές εισαγωγές σε αυτά τα είδη,
- Η επέκταση της βιολογικής γεωργίας και οι συνακόλουθες οικονομίες κλίμακας στις εισροές θα μειώσει τις τιμές των βιολογικών προϊόντων,

Τέλος, κρίνεται απαραίτητη η προσθήκη αναφορών για το θέμα της παχυσαρκίας και αν υπάρχουν δεδομένα να υπάρξει αναφορά στις διατροφικές συνήθειες.

Δεν είναι σαφές τουλάχιστον μέχρι στιγμής από τα κείμενα της Επιτροπής πως σχετίζεται η κυκλική οικονομία με την σπάταλη τροφίμων και θα πρέπει να ζητηθούν διευκρινήσεις από την Επιτροπή, ενώ θα πρέπει να υπάρξει αναφορά σε πρωτοβουλίες της Κυπριακής κυβέρνησης για την λήψη μέτρων περιορισμού της σπατάλης των τροφίμων είτε στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας είτε μέσω άλλων πρωτοβουλιών που μπορεί να προέρχονται από τον «κοινωνικό» τομέα της οικονομίας.

Η δημοσιοποίηση της στρατηγικής «Farm to Fork» μπορεί να δώσει ένα καλύτερο και ευκρινέστερο πλαίσιο αναφοράς για την σύνταξη της SWOT ανάλυσης του ένατου ειδικού στόχου.